

ponent ordinària, es constituí una comissió especial, en la forma següent: President, Pere Cerezo; secretari, Enric Canturri; vocals, Francesc Riera, Jaume Sallés, Lluís Bru, Manuel Galés, Josep Folch, Antoni Dot, Josep Companys, tots de la majoria; Raimon d'Abadal, Josep Maria Trias de Bes, Josep Rovira i Roure, Tomàs Carreras i Artau, de la Lliga Catalana; Joan Comorera i Manuel Serra i Moret, pels socialistes i Joan Casanellas, pels nacionalistes esquerrans (21).

Començà el debat de la llei, en la sessió parlamentària del 29 de novembre, al cap de més de vuit mesos de la seva presentació al Parlament. Presentà la llei el president de la comissió, Pere Cerezo, i Raimon d'Abadal, en el primer torn de totalitat, en parlà en contra. L'examen del projecte continuà fins a fi d'any. Després de les eleccions municipals, la Lliga Catalana decidí retirar-se del Parlament de Catalunya. Així fou que, tant la Llei de Contractes de Conreu, com la municipal, la de cooperatives, la del Tribunal de Cassació, en bona part, es discutiren i s'aprovaren en absència d'aquella minoria. La discussió de l'articulat començà el dia 1 de febrer, amb l'examen dels vots particulars i les esmenes presentades pels diputats de Lliga Catalana, algun o algunes foren acceptades, encara que la majoria foren rebutjats o rebutjades. Les altres minories redoblaren llur esforç de crítica, especialment el diputat de la U.D.C., Pau Romeva. En la sessió parlamentària del 21 de març, enllestits l'estudi i la redacció, s'aprovà la Llei de Contractes de Conreu, per 56 vots a favor i cap en contra, estant absent del Parlament la minoria de Lliga Catalana (22).

Cal remarcar també la posició d'Acció Catalana Re-

publicana respecte a la Llei de Contractes de Conreu, que Claudi Ametlla definia així: "Mentrestant el Parlament català havia aprovat la Llei de Contractes de Conreu, amb la qual volia resoldre el problema agrari i acabar l'agitació rabassaire. Les dretes, acabdillades per la Lliga, havien menat una terrible campanya contra aquesta Llei, la qual -jo no he dit- no era perfecta, però tampoc no era una pura depredació, com pretenien els seus enemics. Donava, certament, als masovers, mitgers o arrendataris el dret d'adquirir les finques rústiques que cultivaven com a mínimum de divuit anys consecutius ençà, però pagant llur valor, estimat per dos experts, un de cada banda, i en cas de no avinença, per una junta nomenada "ad hoc". El pagament s'havia de fer en quinze anyades, amb un interès del cinc per cent de la quantitat no satisfeta, i el comprador perdia el dret d'adquisició si deixava de pagar dues anyades consecutives. D'altra part, el comprador no podia vendre ni empenyorar durant molts anys la hisenda així adquirida, ja que es considerava patrimoni familiar" (23)

D'altra banda, el P.N.R.E. adoptà també una postura totalment favorable a la Llei de Contractes de Conreu, com una via positiva per a la solució dels problemes del camp català. Així, ho expressava aquest editorial: "La Llei de Contractes de Conreu respon a exigències de la vida del camperol català, que té dret al respecte del legislador, i que la seva condició social sigui millorada. L'esdevanidor de la Catalunya autonòma descansa inexorablement en una política social agrària que incorpori de manera definitiva els treballadors del camp a la causa nacional, i per això és ineludible portar a la legislació civil l'alè fervorós dels postulats de justícia"

cia social. Amb aquest propòsit es va promulgar la Llei de Contractes de Conreu, que és un primer pas per a resoldre, per vies jurídiques, el problema del camp, que tan mancadament ha anat assenyalant-se en l'horitzó polític" (24).

Però, les veus en contra de la Llei de Contractes de Conreu no tardaren a aparèixer. Així, el Partit Agrari de Catalunya un dia abans de la votació definitiva de la llei al Parlament de Catalunya, publicà una nota a la premsa demanant que aquesta llei fos objecte d'un referèndum. Així afirmava: "Essent imminent l'aprovació pel Parlament català de la llei d'arrendaments rústics, malgrat la inhibició parlamentària ni la suficientment justificada ni explicada d'un sector respectable de l'opinió catalana i amb una hostilitat manifesta de la immensa majoria dels propietaris de la nostra regió, el Consell Central Directiu del Partit de Catalunya, en no disposar de diputats propis, ha acordat dirigir-se el senyor President de la Generalitat, perquè amb tota urgència, escolleixi ell mateix o reclami urgentment del Parlament català el procediment per a arribar a la prèvia antevotació base del referèndum sobre l'esmentada llei".

"Si contra el que espera la demanda precedent fos desestimada o preferida, el partit Agrari de Catalunya té presos altres acords transcendents, els qual farà públics oportunament, per a l'efectivitat dels quals invocarà a tots els agricultors catalans, estiguin o no afiliats al Partit Agrari de Catalunya, a fi que actuin en la defensa dels seus interessos tan sèriament com aferrissadament amenaçats" (25).

D'altra banda, el dia 6 d'abril, es reuniren els vo-

gueren els següents recursos: Un interposat per l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre contra la llei elaborada pel Parlament Català per a la solució dels conflictes del conreu; un altre interposat contra el mateix precepte legal per la societat Acció Agrícola. Però, per no ajustar-se en la seva implantació a les regles de l'article 31 de la Llei del Tribunal de Garanties, foren refusats pels vocals d'aquest. (26).

A final d'abril, es traslladà a Madrid una comissió del Consell Central del Partit Agrari de Catalunya, per tal de realitzar gestions per tal que el poder executiu entaulés recurs d'inconstitucionalitat contra la Llei de Contractes de Conreu. Aquesta Comissió, acompanyada del diputat d'Acció Popular Agrària, Lluís Zaforteza, va lliurar al cap de Govern una instància en la qual es formalitzava aquesta petició (27).

D'altra banda, Esquerra Republicana de Catalunya, Acció Catalana Republicana, Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra i Unió de Rabassaires celebraren, a Barcelona, una manifestació antifeixista, el 29 d'abril, per afirmar la seva adhesió als ideals d'esquerra i al Govern autonòmic i la seva decisió de lluitar contra el feixisme i la tirania que suposaven el interposar recurs davant del Tribunal de Garanties (28).

Després de vint dies naturals de la seva aprovació pel Parlament Català, la Llei de Contractes de Conreu entrà en vigència el dia 2 de maig (segons regulava l'article 56 de la llei del Tribunal de Garanties, títol cinquè; l'article primer del Codi Civil i l'article 36 de l'Estatut Interior de Catalunya). I en una reunió del govern de la Generalitat, el dia 3, es va publicar un Decret d'aplicació de la llei (29).

De tota manera, la decisió final l'impulsà una proposició incidental presentada a les Corts i signada per Francesc Cambó, Joan Ventosa i Calvell i algun altre diputat de Lliga Catalana, a més a més, de Bau, Sangenís i Pañau, que demanava que el Govern prengués en consideració aquesta proposició interposant el recurs de competència.

En aquests moments, el govern Lerroux acabava de dimetir, i havia estat substituït per un altre govern radical, presidit per Ricard Samper. Malgrat tot, "aquest havia manifestat, el dia 5 de maig, que no volia atacar l'autonomia de Catalunya en el més mínim, i que "a mí, y conste que lo digo personalmente, sin que sea criterio de Gobierno, me parece dicha Ley francamente bien e alguno de sus aspectos". Malgrat aquesta opinió, atabalat per les pressions rebudes, autoritzà la presentació del recurs". (30).

El dia 4 de maig, el Govern de la República va interposar recurs de competència davant el Tribunal de Garanties Constitucionals contra aquesta llei aprovada pel Parlament de Catalunya. (31).

D'aquesta manera, "el recurs es presentà, com procedia, davant del Tribunal de Garanties Constitucionals previst en la carta fundacional de la segona República.

"El Govern de la Generalitat, en tenir esment de l'acció exercitada, acordà formular la més enèrgica oposició i nomenà comissari, en defensa de la competència del Parlament en la matèria legislada, Amadeu Hurtado i Miró, prestigiós advocat, ex-degà del Col·legi d'Advocats de Barcelona i president de l'aleshores Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya. Heus ací el resum dels arguments esgrimits per una i altra part".

"L'intent governamental es basava en el fet que la disposició del Parlament català en regular els contractes de conreu en les seves modalitats i en el seu simple aspecte civil, ho feia en el seu aspecte social i processal, determinant noves bases de contratació, establint els efectes dels contractes, creant Juntes Arbitrals amb procediment especial davant d'elles; regulant el dret d'adquisició; ordenant un Registre de la Propietat, amb efectes tan singulars que modificava l'ordenament hipotecari de l'Estat i de la regió autònoma. Els preceptes que considerava infringits eren: l'article 15 de la Constitució de la República, que declarava la competència exclusiva de l'Estat en legislació penal, social, mercantil i processal, i els articles 11 i 12 de l'Estatuts de Catalunya, aquests subordinats a l'article 15 primerament esmentat".

"(,..) Per cobrir el recurrent, al fiscal Lorenzo Gallardo, li calgué acudir al pobre subterfugi de descomptar els dies inhàbils, com si es tractés d'un termini de mer tràmit judicial regulat per la Llei processal civil ordinària; com si fossin lletra morta els articles 1 i 7 del Codi, relatius a les solemnitats requerides per a la vigència de les lleis. La majoria del Tribunal, per això sol ja suspecte de parcialitat, anà més enllà que el fiscal, dient entre embuts que els dies inhàbils a descomptar eren conseqüència "no estorbada por norma prohibitiva contraria y aconsejada más bien por razones de analogía, uniformidad y respeto a la buena fe".(32).

D'altra banda, "la Generalitat en defensa de la Llei, desplegarà tot el programa de l'evolució del dret de propietat de la terra en funció o dret social; assenyalarà amb detall el corrent predominant en tots els pobles de

l'occident europeu (...). ¿D'on provenia la facultat reservada a la regió autonòma? Era clarament expressada, inconcussament atribuïda, per l'article 11 de l'Estatut de Catalunya, Llei constitucional de 15 de setembre de 1932, en disposar textualment: "Corresponde a la Generalidad la legislación exclusiva en materia civil, salvo lo dispuesto en el artículo 15, número 1º, de la Constitución, y la administrativa que le esté plenamente atribuida por el Estatuto". Aleshores, ¿és que els contractes rústics no són part integrant de la legislació civil, com elements intrínsecament lligats amb el dret d'obligacions? (...) però la malícia humana no podia deixar de furgar en aquell "salvo" de l'article 15, núm. 1º, de la Constitució. Aquest deia: "Corresponde al Estado español la legislación y podrá corresponder a las regiones autónomas la ejecución, en la medida de su capacidad política, a juicio de las Cortes, sobre las siguientes materias: 1º. La legislación penal, social, mercantil y procesal, y en cuanto a la legislación civil, la forma del matrimonio, la ordenación de registros e hipotecas, las bases de las obligaciones contractuales y la regulación de los Estatutos personal, real y formal, para coordinar la aplicación y resolver los conflictos entre las diversas legislaciones civiles de España". (33).

Però, la forta oposició a la Llei de Contractes de Conreu havia de ser constant des de les posicions polítiques de la dreta. Així, "quan s'anuncià que s'anava a discutir la Llei, el I.A.C.S.I. va publicar un manifest convocant una assemblea magna per defensar "la integritat de les lleis tradicionals, els costums exemplars, dels peculiars interessos i dels drets imprescritibles

tibles" del camp català. Calia oposar una barrera infranquejable a tot intent contra l'absolutisme de la propietat de la terra i alçar-se contra "aquest estat de descomposició provocat per l'allau vandàlicas dels qui, amb escarni a la moral universal, trepitgen i es-carneixen tot dret". (34).

D'aquesta manera, el dia 29 de maig, tres dies abans de que es veiés davant del Tribunal de Garanties el recurs de competència contra la Llei de Contractes de Conreu, se celebrà aquesta magna assemblea a la plaça de braus monumental, amb una assistència de trenta mil persones. Presidí l'acte l'aleshores president del I.A.C. S.I., Santiago de Riba i d'Espanya, afiliat a la Lliga Catalana, i feren ús de la paraula Pere Ragull, de Vila franca del Penedès, Lluís Jover i Nunell, Josep Cirera i Voltà, tots dos de la CEDA, i el darrer president a no tardar de l'Institut; clogué el cartell d'oradors el diputat cedista Adolfo Rodríguez Jurado. Aquest darrer sostingué la peregrina opinió d'ésser el problema agrari espanyol únic per tot el país i que es resoldria uniformement; insinuà que la Llei havia de ser reconeguda per anticonstitucional. Per a cloure la reunió, el president va dir: que calia demostrar al Govern d'Espanya i al Consell de la Generalitat que se sacrificaria tot per tal que triomfés la voluntat justa i equitativa dels reunits i agrair a la Divina Providència l'haver pogut celebrar l'acte; "Recomano el major ordre i silenci en la desfilada", demanà al final. (35).

El dia 1 de juny, es va veure davant el Tribunal de Garanties el recurs presentat pel Govern Samper contra la Llei de Contractes de Conreu. Amadeu Hurtado, defensor de la llei, i pugnà la tesi del fiscal de la Depá-

blica, i defensà l'escrit del President de la Generalitat en el qual es mantenia el dret del Parlament a dictar la Llei. Amadeu Hurtado va relatar el transcurs d'aquesta vista en un document que es titula: "Notes per a un estudi, Un episodi de la política catalana", escrit en forma de dietari. Així, explica: "1er. de juny de 1934. Divendres. Quan arribem al primer pis del Tribunal Suprem, veig a la porta de la Sala del Ple, lloc de la vista, un grup de vuit o deu persones que esperen. No en conec cap. (...)"

"(...) Parla primer el fiscal. Ha fet un informe d'hora i mitja. Ha estudiat l'afer seguint l'escrit d'impugnació del recurs que va ésser presentat en nom del President de la Generalitat. Es veu que s'ha preocupat de construir un discurs acadèmic, amb l'ajut d'alguns llibres d'autors de Dret, especialment de Dret processal. Parla amb molta correcció, però gairebé sense matisos, com una lliçó de càtedra. És un home que es fa simpàtic per la seva naturalitat, absent d'èmfasi, malgrat el to llibresc que en alguns moments adquireix el seu informe, que arriba un xic confusament a l'auditori. El Tribunal i el públic es distreuen algunes vegades, com donant mostres de fatiga. Costa de retenir l'atenció per seguir en detall un discurs que a estones sembla una lectura però el llenguatge es manté pur i noble i el treball resulta en conjunt de major qualitat de la que alguns, per manca d'emoció o d'interès, li han volgut atribuir."

"Després d'un quart d'hora de suspensió, que aprofito per saludar i conèixer el fiscal, es reprèn l'acte i el president em dóna la paraula. He aconseguit que el meu informe no arribi a hora i mitja. Acabo puntualment a

les dues. M'adono que no he perdut el temps del tot, perquè molts vocals del Tribunal i altres concorrents vénen a donar-me l'enhorabona. Sembla que tot és degut a haver fet un discurs d'un estil oposat al del fiscal i subjectant els temes a un ordre que permetia a l'auditori de seguir amb més facilitat l'exposició d'un problema viu del camp i d'un problema polític de conseqüències plenes de perills" (36).

Es té coneixement de que "en el si del Tribunal la discussió fou aferrissada. Dóna idea del grau a què arribà, la presentació de tres vots particulars: l'un, signat pels vocals Antoni Sbert, Salvador Minguijón, Manuel Alba, Francisco Basterrechea i G.G. Taltabull, que sostenia haver-se presentat el recurs fora de termini; fou rebutjat per majoria. El segon sostenia la competència de la Generalitat i l'autoritzaven Alvaro de Albornoz (president del Tribunal), Fernando Gasset, Gerardo Abad Conde, Salvador Minguijón, Manuel Alba, Basilio Alvarez, Antoni Maria Sbert, Francisco Basterrechea, Lluís Maffiote i Gabriel G. Taltabull. Un tercer, d'Alba, Basterrechea, Taltabull i Sbert, sobre la competència per a crear les Junes Arbitrals." (37).

La sentència porta data del 8 de juny de 1934. La seva part dispositiva diu: "Que debe declarar y declara que el Parlamento de la Región autónoma catalana carece de competencia para dictar la Ley de Contratos de Cultivo de 11 de abril de 1934, siendo, en consecuencia, nula esta Ley y todos los actos de ejecución de la misma".

Signaven tots els membres del Tribunal, en nombre de vint-i-tres. D'aquests, deu havien votat la constitucionalitat: Alvaro de Albornoz, Fernando Gasset, Ce-

rardo Abad Conde, Salvador Minguijón, Manuek Alba, Basilio Alvarez, Antoni Maria Sbert, Francisco Basterrechea, Luis Mafiote i Gabriel G. Taltafull. Els tretze que votaren el recurs foren: M. Miguel Traviesa, Francisco Beceña, Gonzalo Merás, Carlos Martín i Álvarez, Pedro J. García, César Silió, José Sampol, Víctor Pradera, Gil y Gil, Carlos Ruiz del Castillo, José Manuel Pedregal, Francisco Alcón, i E. Martínez Sabater. Acturaren de ponents Beceña, Pradera i Ruiz del Castillo (38).

D'altra banda, en una darrera entrevista d'Amadeu Hurtado amb el president Samper es perfilà una solució. Desitjava el cap del Govern que se suprimís l'article referent a la facultat de les Junes Arbitrals de donar en arrendament, sense intervenció del propietari, les finques denunciades d'excedir en extensió. Quan al procediment arbitral, semblava que n'hi havia prou que es fessin uns retocs de redacció i la precedís un encapçalament que justificués la seva adopció. Es reparava també la facultat de fer inscriure el dret d'adquisició al Registre de la Propietat, per ser contrari a la tècnica de les inscripcions. Però, el Consell de la Generalitat, juntament amb el president Companys, no acceptaren la proposta Samper (39).

A partit d'aquest moment, l'enfrontament entre el Govern de la Generalitat i el Govern de la República es presentava amb tota la seva força. Havia estat negat al poder autònom català aquelles competències que li conferien l'Estatut. D'aquesta manera, el mateix dia 8 de juny a la nit, el President de la Generalitat, adreçava una allocució per ràdio, en els termes següents: "Catalans: els diaris d'aquesta nit publiquen el fall del Tribunal de Garanties, que declara nul·la la llei aprovada

pel Parlament de Catalunya. No podem tenir, a hores d'ara, més coneixement d'aquesta extraordinària resolució que la facilitada pel conducte de la Premsa. El Govern de Catalunya, quan tingui coneixement oficial de la sentència, es reunirà per tal de posar-se d'acord, fixar la seva posició i acudir al Parlament de Catalunya en proposta adequada a la gravetat del moment".

Ara bé: demano i requereixo a tots els ciutadans perquè s'abstinguin d'actituds i iniciatives que puguin alterar l'ordre. He d'insistir en això, m'he apressat a parlar per ràdio per tal de sortir al pas de possibles alteracions produïdes per la comprensible indignació que haurà causat aquest atac absurd i perillós a la nostra autonomia, a l'Estatut de Catalunya i a la pròpia Constitució de la República".

"Demano a tots els catalans, sense distinció, confiança absoluta en el Govern de la Generalitat i en el nostre Parlament. La consigna d'ara és ordre, serenitat i disciplina".

"Ciutadans: allà on sigui que m'escolteu, en les vostres llars, en els Centres i entitats on us trobeu, responeu al crit de Visca Catalunya!" (40).

D'altra banda, el mateix dia 8, la Unió de Rabassaires va lliurar oficialment un document al President de la Generalitat, en el qual es pronunciava davant la sentència del Tribunal de Garanties Constitucionals, d'aquesta manera: "Reunides les representacions de la Unió de Rabassaires de Catalunya, Unió Provincial Agrària de Lleida, i Federació Provincial de Treballadors de la Terra de Girona, han acordat en vista de la gravetat de les circumstàncies:

"Primer: Reiterar llur oferiment al Govern de la Ge-

neralitat per al que calgui en defensa dels drets autònoms de Catalunya".

"Segon: Considerar vigent la Llei de Contractes de Conreu votada pel Parlament Català".

"Tercer: Demanar al Parlament de Catalunya que declari traïdors els catalans que han promogut la intervenció de poders estranys als de la regió autònoma, en les coses que li corresponen. Barcelona, 8 de juny de 1934".(41).

La resposta de la Generalitat fou que el dia 12 de juny es convocà el Parlament de Catalunya per tal de discutir i aprovar la Llei de Contractes de Conreu segons el projecte signat pel conseller de Justícia i Dret, Joan Lluhi, i reiterat pel president Lluís Companys. Presidia la sessió Joan Casanoves. La minoria de Lliga Catalana estava absent, excepte Raimon d'Abadal. Joan Lluhi, que comptava amb un decret del President de la Generalitat que l'autoritzava, donà lectura al projecte de Llei de Contractes de Conreu. Acabà la lectura dient que la llei havia entrat en vigència el primer de juny de 1934. En aquest moment, Joan Lluhi passà a fer una defensa de la llei afirmant que mentre el Tribunal de Garanties Constitucionals l'havia declarat nul·la, el Tribunal de Cassació sentencià que el Parlament de Catalunya tenia plenes facultats i plens drets per a legislar. Tot seguit, Lluís Companys exposà per què el govern posava de nou a votació de la Cambra el projecte de Llei de Contractes de Conreu. Raimon d'Abadal, en prendre la paraula, aconsellà que ningú no és resistís a la sentència del Tribunal de Garanties Constitucionals, perquè l'actitud de resistència reporta sempre greus situacions per al poble que l'adopta. (42).

Un cop acabats els parlaments, es llegí i aprovà el dictamen següent: "Reunida la Comissió de Contractes de Conreu sota la presidència del senyor Pere Cerezo i Hernáez, amb assistència dels senyors vocals anotats al marge i actuant de secretari el senyor Enric Canturri i Ramonet, per tal de dictaminar el projecte de Llei de Contractes de Conreu llegit avui a la Cambra, trobant-lo enterament adequat a l'objecte de regulació que persegueix, té l'honor de proposar, per unanimitat, al Parlament, que l'esmentat projecte de llei, sense cap esmena ni addició, sigui aprovat i convertit en Llei de Catalunya". Signava aquest dictamen la Comissió (43). S'aprovà, seguidament, sense discussió i sense que hagués estat presentada cap esmena, la Llei de Contractes de Conreu per 51 vots a favor i cap en contra (44).

Així, el dia 15 de juny, el President de la Generalitat va promulgar la Llei de Contractes de Conreu, aprovada en la sessió del Parlament català del dia 12. D'altra banda, passaren els dies del termini processal per a recórrer, sense que el govern Samper interposés nou recurs.

Estant així les coses, a la sessió del Parlament de la República de 12 de juny, el cap de la minoria catalana d'Esquerra, Miquel Santaló, va presentar una declaració sobre la política que anaven desenrotllant les Corts actuals i els Governos republicans que havien conviscut amb elles i anunciant la retirada del Parlament. La declaració deia així: "(...) Les paraules que haig de pronunciar en nom d'aquesta minoria catalana, integrada per l'Esquerra, federals i Unió Socialista de Catalunya, complint un deure ineludible, a l'impuls del més fògós sentiment republicà, són l'expressió fidel de la volun-

tat del poble que represento, polaritzada en l'entusiasme del 14 d'abril de 1931 i ferm a mantenir el sentit inicial de la nova política intel·ligent i honrada del règim nou; reconquistant amb la dignitat civil, la possibilitat d'una estructuració de l'Estat satisfent les peculiaritats històriques i naturals de les regions que acusen una decidida personalitat; la superació de l'estat moral i econòmic present amb l'exercici de la llibertat; els fonaments de la cultura i una justícia social que respongui amb lleialtat i sense claudicacions al text constitucional i les seves lleis complementàries"

"D'aquests projectes i d'aquesta obra de renovació, d'emancipació i de fecundes possibilitats en fou testimoni i assídua col·laboradora la minoria catalana a les Corts Constituents".

"Mai no es desplegaren els llavis dels seus representants per a posar un obstacle; manta vegada de tots els sectors de la Cambra foren subratllades, amb aplaudiments, manifestacions del més profund sentiment patriòtic."

"La minoria actual ha vingut animada dels mateixos propòsits. No podia creure, ni tan sols sospitar, que s'intentés una ona regressiva, sempre perillosa i que refuto temerària i injusta en les circumstàncies actuals. Tampoc no ho creia Catalunya. Ha estat necessari veure-ho per a rectificar el nostre criteri, com reiteradament i sistemàticament, davant la política republicana autèntica, aquestes Corts i els Governos que s'hi han sostingut, imposaven una política de signe contrari".

"Impotents per a crear, han atacat i anul·lat principis essencials de la Constitució i derogades lleis dictades per imperatius de justícia".

"(...) En aquesta lluita contra la desnaturalització de la República, però, no ens rendíem, perquè ens aconhortava la presència de l'ànim d'altres partits i especialment la càlida vibració de Catalunya. Però hem de confessar, senyors diputats, que si no s'ha curullat la nostra resistència per a la lluita, sí que ha cessat per a continuar en aquests escons a satisfacció dels nostres electors i de la nostra consciència. La pretensió absurda de voler arrossegar a aquesta política antirepublicana la política de Catalunya és incompatible amb les nostres conviccions, els nostres sentiments i la nostra voluntat".

"No han de justificar la nostra posició sentiments o amenaces més o menys amagats. Són fets definits. Agressions tan clares i manifestes a l'Autonomia de Catalunya com la resistència a tramitar i a executar acords d'una Comissió creada per precepte constitucional. És la sentència contra una llei justíssima, ferint de retop al Parlament català; és l'atac contra la immunitat necessària a tot legislador, unida a la resistència i deconfiança, renyides amb una actitud de cordial col·laboració".

"Tenim molt present que en una nit memorable, en aquest mateix recinte, una veu castellana de soca-rel pronuncià aquestes paraules: "El darrer Estat peninsular procedent de l'antiga monarquia que sucumbí al pes de la corona despòtica i absolutista, fou Catalunya. Els defensors de les llibertats catalanes poden dir amb raó que eren els darrers defensors de les llibertats espanyoles".

"Aquest pensament i aquest sentiment racial de Catalunya és exactament l'autènticament nostre en els moments

actuals de la història que ens inspira i encoratja".

"Pel prestigi de la República, pel respecte i eficàcia de la Constitució, pels drets de Catalunya, ens absentem d'aquests escons sense gens de despit i amb afecte personal per a tots i amb tots els respectes per a la presidència, tot esperant una rectificació que sigui garantia de llibertat i de pau per als ciutadans i per als pobles. Catalunya, a l'empara de la Constitució continuarà la seva obra per les pròpies llibertats espanyoles. Visca la República!" (45).

En aquesta mateixa sessió parlamentària, del 12 de juny, va prendre la paraula Aguirre, en nom de la minoria nacionalista basca, per tal de notificar que aquesta també s'absentava del Parlament de la República. Argumentava que davant les queixes dels representants del poder autonòmic català, aquesta minoria volia defensar la solidaritat amb Catalunya i amb la Generalitat (46).

En aquesta situació d'intensa tensió en els òrgans de poder de l'Estat espanyol, Ricard Samper va aconseguir el suport condicionat de la C.E.D.A., i el dia 4 de juliol les Corts van concedir-li un vot de confiança, o sigui els plens poders. Tot seguit, va tancar-les. Això significava deixar-lo en llibertat, per intentar de solucionar el conflicte per mitjà d'una negociació. Davant el caire revolucionari que semblava prendre el partit socialista, el govern radical tenia por que els socialistes arribessin a entendre's amb la humiliada Generalitat. D'aquesta manera, Ricard Samper comença les negociacions amb la Generalitat (47). El dia 14 de juliol Lluís Companys va rebre un ofici del cap del Govern, Samper, que deia així: "El Gobierno de la República ha acordado dirigirse a V.E. como representante del Estado

en la Región Autónoma a tenor del artículo 14 del Estatuto de Cataluña, y confía al celo de su misión invitar a la Generalidad a abstenerse de aplicar la Ley de 12 de junio pasado, mientras no se ajuste fielmente a las disposiciones de la Constitución y del Estatuto". (48).

D'altra banda, el 18 de juliol, el President Lluís Companys va contestar a l'ofici de Ricard Samper. El text de la contestació era el següent: "Excmo. Sr.: He presentado al Consejo de Gobierno de la Generalidad el oficio que se dignó V.E. dirigirme con la invitación de que se abstuviera de aplicar la Ley de Contratos de Cultivo, mientras no se acomode fielmente a los preceptos del Estatuto y de la Constitución. El acuerdo que le transcribo fielmente es como sigue:

"El Honorable Presidente de la Generalidad, ha dado cuenta al Consejo del oficio que, como representante del Estado en Cataluña, ha recibido del señor Presidente del Consejo de Ministros de la República, pidiéndole que invite al Gobierno de Cataluña a no aplicar la Ley de Contratos de Cultivo mientras no se acomode fielmente a los preceptos del Estatuto y de la Constitución".

"El Consejo ha visto con satisfacción el tono de cordialidad del citado oficio, así como que éste haya sido tramitado por mediación del Honorable señor presidente de la Generalidad, como representante del Estado en Cataluña, de acuerdo con el procedimiento autonómico regulado por el Estatuto".

"El Consejo, que ha creído en todo momento que la Ley de Contratos de Cultivo se adapta a la Constitución y el Estatuto, después de hacer constar su adhesión absoluta al Honorable Presidente de la Generalidad, ha

tomado el acuerdo de extremar su atención y solicitud al confeccionar el Reglamento que ha de regirla y permita aplicarla, y garantizar así que se adapte fielmente a las leyes básicas de la República."

"Por mi parte, señor presidente, como representante del Estado en Cataluña, me complazco en manifestar a V.E. que pondré todo mi celo a tal finalidad. Barcelona, 18 de julio de 1934" (49).

El govern Samper va estar d'acord amb la solució donada per la Generalitat d'elaborar un Reglament, que refós amb la Llei, la fes compatible amb la Constitució i l'Estatut de Catalunya.

El projecte de Reglament de la Llei de Contractes de Conreu quedà aprovat en el Consell de la Generalitat, celebrat el dia 20 de juliol, i, abans d'entrar en vigència, es va obrir un període d'informació pública (50) Així, el Consell Directiu de la Unió de Rabassaires i altres cultivadors del camp de Catalunya va presentar un informe a aquest projecte de reglament, el dia 6 d'agost, signat pel president, Josep Calvet, i el secretari, Pau Baqués. (51).

En la sessió del Parlament de Catalunya del 12 de setembre, fou llegit el Reglament de la Llei de Contractes de Conreu. El conseller de Justícia i Dret, Joan Lluhí i Vallescà, d'acord amb el Consell Executiu, va sotmetre a la deliberació de la Cambra un projecte de llei autoritzant el Govern de la Generalitat a publicar un text refós dels preceptes de la Llei i del Reglament, tal com era la fórmula pactada amb el Govern de la República (52). Així, en aquesta sessió parlamentària va ser aprovat el Reglament de la Llei de Contractes de Conreu.

D'altra banda, el 22 de setembre es va reunir el Consell de Govern de Lliga Catalana, i va prendre l'acord de tornar al Parlament de Catalunya. Reconeixia i declarava que no havien desaparegut cap dels motius que aconsellaren la retirada, i que tenia nul·la o escassíssima confiança en l'eficàcia que, per al millorament de la tasca legislativa, pongués tenir l'actuació parlamentària dels seus diputats. Però, a causa de la greu situació en aquests moments a Catalunya i a tot Espanya, aconsellaven l'esmentat retorn. I els clans que d'arreu de Catalunya li arribaven amb motiu de les vexacions que el Govern de l'Esquerra feia sofrir als catalans que no li estaven sotmesos, l'havien decidit a demanar als seus diputats d'aprofitar l'única tribuna que un intolerable abús de poder havia deixat oberta, per tal que aquelles queixes no restessin ofegades i l'acció anticatalana i demagògica dels governants de la Generalitat tingués, almenys, la sanció de l'opinió pública (53). En la sessió parlamentària de 29 de setembre, la Lliga Catalana es reintegrà a la Cambra catalana, tornant a jugar el seu paper d'oposició a la majoria d'Esquerra Republicana.

De tota manera, el conflicte entre la Generalitat de Catalunya i la dreta catalana, -Lliga i I.A.C.S.I.- estava encara plantejat. Per això, Josep Cirera i Voltà, president de I.A.C.S.I., convocà tots els propietaris adherits a una assemblea monstre a Madrid per protestar de la política de la Generalitat i a favor de l'execució de la sentència del Tribunal de Garanties. L'assemblea se celebrà el dia 8 de setembre en el Monumental Cinema, amb l'assistència de cinc mil propietaris catalans. Presidí l'acte Cirera i Voltà, acompanyat a la

presidència per Anguera de Sojo, Gil Robles, Martínez de Velasco, Melquiades Álvarez, Calvo Sotelo i Goicoechea. En les conclusions de l'acte, a més del pronunciament en contra de la Llei de Contractes de Conreu, que suposava el negar l'autonomia catalana, n'hi havia una amb especial intenció: demanaven que l'ordre públic es tragués de les mans de la Generalitat i se'n fes càrrec l'Estat (54).

Cal remarcar, però, que la Lliga Catalana fou invitada a aquesta assemblea organitzada per I.A.C.S.I., per a protestar de l'actitud de la Generalitat en la Llei de Contractes de Conreu, però la Comissió d'Acció Política del Partit fixà clarament la seva actitud en la Declaració del 31 d'agost, i declinà tota participació en aquella assemblea (55).

La remarca final de tota aquesta sèrie d'esdeveniments la podem fixar en la nota feta pública per la Unió de Rabassaires i altres conreadors del camp de Catalunya el 29 de setembre, que deia: "Reunit el Consell Directiu de la Unió de Rabassaires i estudiada la situació entre conreadors i propietaris, es felicita del fet que la majoria d'aquests darrers hagi rectificat la seva actitud i hagi lliurat el corresponent rebut de la quantitat o quota-part que, tal com disposa la Llei, li ha estat oferta. La negativa a signar el rebut per part del propietari ha determinat que el conreador retingués per a quan li fos demanat en forma el pagament de la renda, cens o quota-part. Aquest fet tan lògic ha estat aprofitat pels qui tenen interès a donar la sensació al país que l'anarquisme regna al camp català i que amb situació política esquerrana tothom fa el que vol. Maniobra política de baix estil, que ha

fallat per la serena i enèrgica actuació dels nostres afiliats i també pel tacte de les autoritats, que en lloc de lliurar la força pública a les del ordres dels poderosos, com passava abans, ha enviat delegats, els quals han pogut comprovar que tota la pertorbació venia de l'acompliment d'unes consignes tan desencertades com la de no acatar ni directament ni indirectament la Llei i no lliurar rebut de les quantitats que es rebessin. (...) La Unió, davant d'aquesta actitud anàrquica, ha extremat la seva equanimitat i cautela i, no perdent el propi control, ha demostrat estar en la millor disposició d'ànim per tal que, salvant els drets adquirits justament i legítimament, ni l'autoritat ni el propietari no trobessin dificultats al ~~manteniment~~ del dret i de l'ordre... Com sigui que són molts els propietaris que es negaren a signar el rebut i'allò que els era ofert, d'acord amb la Llei, i ara que el vi ja és elaborat, es demostren disposats a cobrar la part que els pertoca i, naturalment, lliurar-se el rebut, el Consell Directiu de la U. de R. declara que, per bé que podria contestar-se als tals propietaris que ho reclamessin per mitjà de les Junes Arbitrals, vol donar una prova més de com estima la raó real i vol contribuir al zel de l'autoritat, la qual intervé per mitjà dels delegats en la resolució pràctica i ràpida d'aquestes situacions. A tal objecte, es ~~recomana~~ a tots els afiliats i delegats que, en tots els casos de collita entrada i elaborada que el propietari s'avingui a cobrar i signar el rebut de la part que li toca segons la Llei, abonant les despeses d'elaboració i transport, si s'escau, donin les màximes facilitats i renunciïn a tota resistència, la qual no volen veure ni lloc al fet

que ningú pugui suposar que, en cap cas, ha estat allò que ens ho volem quedar tot" (56).

Aquesta nota de la Unió de Rabassaires remarcava l'actitud transigent d'alguns propietaris agrícoles catalans, així com la seva voluntat de respectar la Llei de Contractes de Conreu, encara que aquestes conductes no fossin generalitzades. A més, també assenyalava que respecte a tots aquells propietaris que no havien respectat les normes de la Llei, la Unió de Rabassaires, volent donar un clima de concòrdia, demanava que els agricultors deixessin d'aplicar actualment el termes d'aquesta, encara que no fos el moment propi.

Finalment, cal remarcar una nota de "La Humanitat", que seria profètica respecte al futur de Catalunya a conseqüència de la Llei de Conreus. Aquesta deia: "La Llei de Contractes de Conreu serà l'ariet per a esfondrar el Govern Samper. "El Debate" i "ABC" segueixen tirant amb bala rasa contra el Govern, a pretext -encara!- de la Llei de Conreus de Catalunya. És una política. La mateixa que obrirà els focs contra la situació el dia de la inauguració del Parlament i que serà l'ariet que tombi el Govern Samper i que produeixi amb la crisi, un greu, gravíssim problema polític que qui sap on pot acabar" (57).

Notes al Capítol VII apartat 1.-

- (1) Sobre la Llei de Contractes de Conreu i els problemes del camp a Catalunya, vegeu cfr. a les nombroses obres de caràcter polític o jurídic publicades sobre aquest tema: Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya: Discussions sobre temes de Dret públic.- G. Casacuberta.- Barcelona, 1935; Aragay, Amadeu: El problema agrari català.- Impremta Porcar.- Barcelona, 1933; Balcells, Albert: El problema agrari a Catalunya (1890-1936) La qüestió rabassaire.- Editorial Nova Terra. Documents a la recerca.- Barcelona, 1968; Benach i Sonet, Pau: La reforma agrària a Catalunya. Orientacions jurídiques i pràctiques de la qüestió.- Gràfiques Cuscó.- Vilafranca, 1931; Campo y Arboix, Joaquin de: Historia del Derecho Catalán Moderno.- Bosch. Casa Editorial.- Barcelona, 1958; Camps i Arboix, Joaquim de: Després del 6 d'octubre. Política d'Esquerra a Catalunya.- Llibreria Catalònia.- Barcelona, 1935; Camps i Arboix, Joaquim de: Història de la Llei de Contractes de Conreu.- Episodis de la Història, 155.- Rafael Dalmau, Editor.- Barcelona, 1971; Frigola, F.: Contractes de Conreu. Text refós de la Llei del 14 de Juny de 1934 i Reglament del 6 de setembre següent aprovat per el Govern de la Generalitat per Decret del 21 del mateix setembre i restablerta la seva vigència per Decret del 2 de març del 1936.- Biblioteca Fitxer.- Impremta Frigola.- Barcelona, 1936; Garriga i Massó, Joan: Contribució a l'estudi de

l'actual conflicte agrari de Catalunya.- Gràfiques Núñez.- Barcelona, 1933; Generalitat de Catalunya: Avantprojectes de la Comissió Jurídica Assesora. a) Constitució interior. b) Llei municipal. c) Contractes de conreu.- Publicacions del Departament de Justícia i Dret. Barcelona, 1933; Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia i Dret: La llei de Contractes de Conreu davant el Tribunal de Garanties Constitucionals.- Casa de Caritat.- Barcelona, 1934; Giralt i Raventós, Emili: El conflicto "rabassaire" y la cuestión agraria en Cataluña hasta 1936.- "Revista de Trabajo", (Madrid), núm. 7, (1965); El Govern de la Generalitat davant el Tribunal de Garanties Constitucionals. Resum documental dels antecedents del 6 d'octubre.- Edicions "La Publicitat".- Barcelona, 1935; Gual Villalbí, Pedro: Política econòmica (Escritos varios).- Editorial Juventud.- Barcelona, 1936; Guardiola, Antonio: El golpe de estado de la Generalidad. Relato de un testigo.- Publicado en "ABC".- Madrid, 1934; Hurtado i Miró, Amadeu: La crisi del Dret.- Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya.- Barcelona, 1935; Jané i Jané, Benjamín: Causas económico-jurídiques de la crisi del règim agrari al Penedès.- En "Conferències sobre varietats comarcals del Dret Civil Català".- Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya.- Barcelona, 1934; Mas, Ramon: La pagesia catalana i els seus problemes.- Edicions d'Aportació Catalana.- Barcelona, 1967; Núñez, Ignacio: La revolución de octubre de 1934.- Las sectas.- Biblioteca Trimestral. n.º 12.- Editorial Ju-

sé Vilamala.- Barcelona, 1935; Un pagès del Vallès: La llei de Contractes de Conreu i els principis cristiano-socials.- Impremta Altés.- Barcelona, 1934; Puig i Vila, Nòrrit: Què es la Unió de Rabassaires?- N.A.G.S.A.- Barcelona, 1935; Saguer i Olivet, Emilio: Transgressiones del Estatuto y de la Constitución del Estado Español por la Generalidad de Cataluña.- Tipografía La Académica de Herederos de Serra y Russell.- Barcelona, 1934; Unió de Rabassaires i demés Cultivadors del Camp de Catalunya: Els desnonaments rústics a Catalunya.- J. Porcar.- Barcelona, 1935; Urgell, Ferran: La lluita de classes al camp.- s.i.- Barcelona, 1933; Angel Ossorio y Gallardo: Vida y sacrificio de Companys.- Editorial Losada.- Buenos Aires, 1943; Joaquín Maurin: Hacia la Segunda Revolución. El fracaso de la República y la insurrección de octubre.- Gráficas Alfa.- Barcelona, 1935.

- (2) Emili Giralt: Introducció a El problema agrari a Catalunya (1890-1936). La qüestió rabassaire.- Editorial Nova Terra. Documents a la recerca.- Barcelona, 1968, p. 9.
- (3) Emili Giralt: Introducció a El problema agrari a Catalunya (1890-1936). La qüestió rabassaires., ob. cit., p. 10.
- (4) Emili Giralt: Introducció a El problema agrari a Catalunya (1890-1936). La qüestió rabassaire, p. 10 i 11.
- (5) Emili Giralt: Introducció a El problema agrari a Catalunya (1890-1936). La qüestió rabassaire,

- p. 11 i 12.
- (6) Emili Giralt: Introducció a El problema agrari a Catalunya (1890-1936). La qüestió rabassaire, p. 14 i 15.
- (7) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya (1890-1936). La qüestió rabassaire, p. 103.
- (8) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya..., p. 105.
- (9) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya..., p. 106.
- (10) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya..., p. 107 i 108.
- (11) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya..., p. 108 a 112.
- (12) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya..., p. 112 i 113.
- (13) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya..., p. 113 i 105.
- (14) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya..., p. 114 i 118.
- (15) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya..., p. 126 i 127.
- (16) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya..., p. 87.
- (17) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya..., p. 172.
- (18) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya..., p. 130.

- (19) Escrit del Govern de la Generalitat en resposta a la qüestió de competència dirigit al Tribunal de Garanties Constitucionals: El Govern de la Generalitat davant el Tribunal de Garanties Constitucionals.- Edicions "La Publicitat" - Barcelona, 1935, p. 61-62; Reproduït a Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya (1890-1936). La qüestió rabassaire.- p. 135 i 136.
- (20) Joaquim de Camps i Arboix: Història de la llei de Contractes de Conreu, ob. cit., p. 9 i 10.
- (21) Joaquim de Camps i Arboix: Història de la llei de Contractes de Conreu, p. 11.
- (22) Joaquim de Camps i Arboix: Història de la llei de Contractes de Conreu, p. 12 i 13.
- (23) Claudi Ametlla: Memòries polítiques, p. 246 i 247.
- (24) Editorial "La força de la raó i de la justícia" "L'Op" 3 juny 1934. A més a més, cal remarcar que foren diversos els pronunciaments del P.N.R.E. a favor de la Llei de Contractes de Conreu. Així doncs, la conferència a càrrec de Joan Lluhí i Vallescà, sobre "L'atac a l'autonomia de Catalunya a través de la llei de Contractes de Conreu" pronunciada el 22 de maig al local del C.A.D.C.I. "L'Op" 23 maig 1934 i "L'Op" 26 maig 1934. A més a més "Examen de la Llei de Contractes de Conreu. Unes declaracions del conseller Lluhí i Vallescà a "El Socialista". Aparegut a "L'Op" 9 juny 1934. Cal també assenyalar els discursos al Parlament de Catalunya, en la sessió del dia 12 de juny, dels diputats Joan Lluhí i Vallescà i Antoni Xirau i Palau. "L'Op" 14 juny 1934.

- (25) "La Ht" 20 març 1934.
- (26) "La Ht" 6 abril 1934.
- (27) "La Ht" 27 abril 1934.
- (28) "La Ht" 1 maig 1934.
- (29) "La Ht" 5 maig 1934; Josep M. Poblet: Història de l'Esquerra Republicana de Catalunya (1931-1936), p. 181.
- (30) Joaquim de Camps i Arboix: Història de la llei de Contractes de Conreu, p. 25.
- (31) "La Ht" 5 maig 1934; "L'Op" 5 maig 1934.
- (32) Joaquim de Camps i Arboix: Història de la llei de Contractes de Conreu, p. 26 i 27; Vegeu cfr. també a Albert Balcells: El problema agrari...., p. 176 i 177; Josep M. Poblet: Història de l'Esquerra Republicana de Catalunya (1931-1936) p.181.
- (33) Joaquim de Camps i Arboix: Història de la llei de Contractes de Conreu, p. 28 i 29; Vegeu cfr. també a Albert Balcells: El problema agrari....., p. 177 a 179. El subratllat és de Joaquim de Camps i Arboix.
- (34) Joaquim de Camps i Arboix: Història de la llei de Contractes de Conreu, p 21 i 22.
- (35) Joaquim de Camps i Arboix: Història de la llei de Contractes de Conreu, p 22 i 23.
- (36) El text d'aquest document és reproduït al llibre de Joaquim de Camps i Arboix: Història de la llei de Contractes de Conreu, p. 37 a 39.
- (37) Joaquim de Camps i Arboix: Història de la llei de

- Contractes de Conreu, p. 39 i 40; El text d'aquests tres vots particulars aparegut també a "La Ht" 9 juny 1934 i "L'Op" 10 juny 1934.
- (38) Joaquim de Camps i Arboix: Història de la llei de Contractes de Conreu, p. 42 i 43. Vegeu cfr. també a Albert Balcells: El problema agrari..., p. 182.
- (39) Joaquim de Camps i Arboix: Història de la llei de Contractes de Conreu, p. 43.
- (40) "L'Op" 9 juny 1934.
- (41) "L'Op" 10 juny 1934.
- (42) "L'Op" 13 juny 1934; "La Ht" 13 juny 1934... Vegeu cfr. a Albert Balcells: El problema agrari..., p. 184, i Joaquim de Camps i Arboix: Història de la llei de Contractes de Conreu, p. 46 i 47.
- (43) "L'Op" 13 juny 1934; "La Ht" 13 juny 1934; Vegeu cfr. a Joaquim Camps i Arboix: Història de la llei de Contractes de Conreu, p. 46 i 47.
- (44) "L'Op" 13 juny 1934; "La Ht" 13 juny 1934; Vegeu cfr. a Joaquim de Camps i Arboix: Història de la llei de Contractes de Conreu, p. 46 i 47.
- (45) Discurs de Miquel Santaló al Parlament de la República, a la sessió de 12 de juny. "L'Op" 13 juny 1934; vegeu cfr. a Josep M. Poblet: Història de l'Esquerra Republicana de Catalunya (1931-1936), p. 186.
- (46) Discurs de Aguirre al Parlament de la República, a la sessió de 12 de juny. "L'Op" 13 juny 1934;

- vegeu cfr. a Josep M. Poblet: Història de l'Es-
querra Republicana de Catalunya (1931-1936),
p. 187.
- (47) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya..,
p. 189 i 190.
- (48) "La Ht" 15 juliol 1934; Joaquim de Camps i Arboix:
Història de la llei de Contractes de Conreu, p. 49
i 50; Albert Balcells: El problema agrari a Cata-
lunya..., p. 190.
- (49) "La Ht" 20 juliol 1934; Joaquim de Camps i Arboix:
Història de la llei de Contractes de Conreu, p. 50;
Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya
..., p. 190.
- (50) "La Ht" 21 juliol 1934.
- (51) "La Ht" 10 agost 1934; "L'Op" 10 agost 1934.
- (52) El text d'aquest projecte de llei era el següent:
Article primer. Es declara amb força de llei el
Decret del Govern de la Generalitat del 6 dels
corrents aprovant el Reglament per a l'aplicació
de la Llei de Contractes de Conreu del 14 de ju-
ny proposat. Article segon. S'autoritza el Govern
de la Generalitat per a publicar un text refós
que compregui els preceptes vigents de la Llei
del 14 de juny proposat i del Reglament del 6 de
setembre corrent, que serà invocat davant de les
Juntes Arbitrals i Autoritats judicials amb la de-
nominació de Llei de Contractes de Conreu. Barce-
lona, 12 de setembre del 1934. El President de la
Generalitat, Lluís Companys; el conseller de Jus-
tícia i Dret, Joan Lluní"; vegeu cfr. a Josep M.

- Poblet: Història de l'Esquerra Republicana de Catalunya (1931-1936), p. 190.
- (53) "La Veu del Vespre" 22 setembre 1934; "L'Op" 23 setembre 1934.
- (54) Joaquim de Camps i Arboix: Història de la llei de Contractes de Conreu, p. 51 i 52; Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya..., p.198 i 199.
- (55) Isidre Molas: Lliga Catalana, vol. I, p. 255.
- (56) Joaquim de Camps i Arboix: Història de la llei de Contractes de Conreu, p. 52 i 54; "L'Op" 29 setembre 1934; "La Ht" 29 setembre 1934.
- (57) "La Ht" 19 setembre 1934.

2. PARTICIPACIÓ D'E.R.C. A LA REVOLUCIÓ D'OCTUBRE

El dia 1 d'octubre de 1934 dimití el Govern Samper, i el dia 4, el President de la República acceptava la llista del Govern que li presentava Alexandre Lerroux, amb inclusió de ministres de la C.E.D.A., agraris i ra dicals. La formació d'aquest nou govern suposava un en fortiment de la C.E.D.A. i altres organitzacions de dre ta de l'Estat. A més, el programa de reforma dels repu-b licans catalans es feia cada vegada més inviable, i fins i tot podien quedar en perill les mateixes institu-ci ons de la República. I les expectatives més probables eren que aquests partits que estaven en majoria en les institucions de l'Estat portessin a terme programes de contrareforma republicana. La situació es va fer alta-ment tensa en diversos sectors socials en veure que la República prenia una direcció totalment diferent d'aque-lla que tenia en el moment de la seva proclamació. D'a-questa manera, diverses organitzacions i institucions polítiques van començar a plantejar-se posicions i actua-ci ons de detenció a la onada contrarevolucionària.

La revolució d'octubre va estar dirigida a impedir que la C.E.D.A. participés en el govern, una participa-ció que semblava, tant als republicans de classe mitja com a l'esquerra revolucionària, com un equivalent a la implantació del feixisme a Espanya. La sublevació va te-nir tres fases principals. El dia 5 d'octubre hi hagué una sèrie de vagues generals no coordinades, a les grans ciutats, que van fracassar. El dia 6, Lluís Companys va proclamar la "República catalana dins de la República Federal espanyola". Mentrestant, a la zona minera d'Aragó i a les mines de les Illes Balears, les diverses forces unides del proletariat inici-

ren una sublevació armada contra el Govern. Les vagues generals fallaren per un cert nombre de raons, entre altres perquè els anarquistes s'abstingueren quasi del tot (1).

Els primers esdeveniments importants succeïren a Catalunya. Tot el procés de l'elaboració de la Llei de Contractes de Conreu havia estat considerat pels republicans catalans com un veritable atac a l'Estatut d'autonomia: s'havia posat en dubte l'àmbit de les competències de l'autonomia catalana. Això comportà diversos enfrontaments entre el Govern de la Generalitat i el de la República.

Donada aquesta situació, Josep Dencàs i els escamots d'Estat Català, a qui se'ls havia donat els càrrecs directius del Sometent nou que s'organitzava davant l'antic, parcialment desarmat, es disposaren a entrar en combat (2). Però, veritablement qui va portar la direcció de les vagues generals fou l'Aliança Obrera, encara que no comptava amb el suport de la C.N.T., perquè no van arribar a cap acord; ni de la Unió de Rabassaires, que feia uns quants mesos que havia abandonat l'Aliança; ni de la U.S. de C., per raó dels seus lligams amb la Generalitat (3).

D'aquesta manera, Albert Balcells remarca que "la C.N.T. de Catalunya va declarar que l'Aliança Obrera l'havia invitat a unir-se al moviment de protesta quan tot just faltaven dos dies per començar-lo i que, com a garantia del seu caràcter revolucionari, exigí que, a canvi de la seva participació, els partits que formaven l'Aliança trenquessin tota relació amb l'Esquerra i l'Estat Català. Ni la Unió Socialista, que era aliada de l'Esquerra, ni el Bloc Obrer i Camperol, que constava

rava que el predomini de les dretes a la resta d'Espanya, imposava de continuar en contacte amb la burgesia catalana, no van accedir a aquesta exigència. La unió proletària no podia improvisar-se i la crisi d'octubre sorprenia la C.N.T. en un moment de feblesa; però així i tot, els anarcosindicalistes estaven decidits a no prendre part en un moviment que ells no dirigirien i que per força havia d'acabar afavorint l'Esquerra governant que tan tenaçment havien combatut".

"La Unió de Rabassaires havia abandonat l'Aliança Obrera ja feia uns quants mesos, a causa del to subversiu i poc dòcil que aquella organització anava adoptant enfront de la Generalitat" (4).

Els subjectes actius de la revolució d'octubre de 1934, a la ciutat de Barcelona, foren l'Aliança Obrera i el Govern de la Generalitat. A la resta de Catalunya actuà l'Aliança Obrera. Mentre que a Astúries, les diferents organitzacions de la classe obrera s'uniren en comitès revolucionaris locals adoptant el nom de "Unión de Hermanos Proletarios" (UHP).

El govern autonòmic català tindria una participació activa en els fets del 6 d'octubre i el seu President, Lluís Companys, explicava d'aquesta manera quins foren els mòbils que els obligaren a col.laborar en aquesta revolució. Així afirmava: "Que para enjuiciar la actitud del Gobierno de Cataluña el día 6 de octubre es imprescindible recordar la situación que se había creado como consecuencia del proceso seguido por la República española en los últimos tiempos y por el triunfo que, en una parte del país, habían obtenido unas fuerzas confesionarias que no habían votado la Constitución, sostenían una concepción del Estado contraria a una República

democrática y se presentaron a las elecciones absteniéndose de hacer ninguna declaración republicana y aliadas con monárquicos y tradicionalistas, obteniendo así la representación numérica que consiguieron (...), que le interesa hacer constar que la Generalidad tan sólo trató de defender siempre la República democrática y la autonomía de Cataluña, oponiéndose a todo intento, cierto o supuesto, de dictadura o de régimen de fuerza que tratase de destruir las esencias constitucionales nacidas al impulso del esfuerzo vital del 14 de abril, creyendo además que el Estatuto de Cataluña sólo puede prosperar en una República liberal y democrática (...). (5).

El dia 5 d'octubre, l'Aliança Obrera decretà la vaga general a tot Catalunya. D'altra banda, la vaga general fou també total a Madrid, a diversos nuclis industrials espanyols, i a Astúries començava una veritable revolució social que duraria fins el dia 18. A Barcelona, a la tarda, va tenir lloc una manifestació de l'Aliança Obrera, la qual duia pancartes en les que es llegia: "Exigim la República Catalana" (6).

Davant d'aquesta circumstàncies de tensió social i ciutadana, i amb l'objectiu de controlar la situació, el President de la Generalitat adreçà la paraula al poble, dues vegades durant el dia, per mitjà de la ràdio, en aquests termes: "El Govern de la Generalitat de Catalunya, davant l'expectació i la inquietud que produeix en el poble la situació general a Espanya, ha de dir: Que no li estranya aquesta expectació, però, cal que no es desbordi amb aldarulls ni violències de cap mena ni amb iniciatives fora del seu comandament".

"El Govern es fa càrrec de les seves responsabilitats i del seu deure i en cada moment marcarà la direcció dels

esdeveniments, amb l'assistència i la disciplina del poble, que el Govern ha de conservar per a la millor eficàcia en defensa de les llibertats de Catalunya i de les essències democràtiques de la República".

"El Govern espera i confia que no es veurà en el deure d'haver d'imposar la seva autoritat, perquè la confiança que el poble li té és garantia plena de la seva conducta. Cada dues hores i sempre que calgui, el Govern, per mitjà de la ràdio, es comunicarà amb els ciutadans".

"En el moment d'ara, el Govern demana i exigeix de tothom que s'abstingui d'actes i gestos que puguin pertorbar la vida de Catalunya i estigui amatent a la seva veu. Salut, catalans!" (7).

Companys volia contenir els escamots d'Estat Català i els milicians de l'Aliança Obrera i restar a l'expectativa del que passava a la resta de la Península. A més, volia evitar fos com fos la revolució. Però, es recolzava en la vaga general desencadenada per l'Aliança Obrera per intentar d'arrencar a Madrid una rectificació total: la dimissió de Lerroux i la dissolució de les Corts per Alcalà-Zamora (8).

El dia 6, la vaga era general a tot Catalunya, i es produïren diverses manifestacions a les poblacions catalanes. A Barcelona, durant el matí, varen produir-se tiroteigs i diversos encontres amb la F.A.I. Per això, el conseller de governació, Josep Dencàs, va adreçar una allocució radiada al migdia, que deia: "Poble de Catalunya, el Govern de la Generalitat no té cap dubte que tots esteu al seu costat i que heu de contribuir amb el vostre civisme a mantenir l'ordre. Però com que tenim notícies que elements extremistes intenten pertorbar

bar aquest ordre, hem pres les disposicions del cas i ua avisem que aquesta tarda serà presa militarment la ciutat pel Sometent Republicà de Catalunya".

"Els extremistes han iniciat una agressió contra la força pública, i han comés algunes arbitrietats, que cal evitar, per la qual cosa se us demana l'ajut de tots en aquests moments de greu responsabilitat". (9).

A Barcelona, a la tarda, es concentrà una nova manifestació d'Aliança Obrera en la qual participaren unes cinc mil persones.

D'altra banda, el dia 6, la premsa publicava les notes dels partits republicans espanyols que rencaven llurs relacions amb el govern i el president de la República. Miguel Maura, Sánchez Ramón i Martínez Barrio anunciaren la seva ruptura amb els organismes del règim. D'aquesta manera, el Partit Republicà Conservador, el Partit Nacional Republicà, la Unió Republicana i l'Esquerra Republicana espanyola semblaven adherir-se moralment a la protesta que en termes més violents expressaven els militants obrers revolucionaris. Amb l' excepció dels radicals, tots els republicans integrants del Pacte de Sant Sebastià havien redactat les seves notes de protesta el dia 5 (10).

A més a més, el matí del dia 6, Lluís Companya visità a la conselleria de Governació en Josep Dencàs, per tal de llegir-li dos manifestos que portava i demanar-li el parer. Un dels documents l'havia redactat Joan Lluhi i estava concebut en termes de republicanisme fervent. L'altre l'havia escrit el mateix Lluís Companys, el qual havia trobat la manera de lligar els conceptes de república i de nacionalisme l'Estat Català dintre la República Federal espanyola. Josep Dencàs va decantar-se

pel manifest confeccionat per Lluís Companys, encara que li va manifestar que aquell document no interpretava la seva manera de pensar, la qual s'hauria vist plasmada exactament en una declaració de la independència total de Catalunya (11).

D'aquesta manera, passades les vuit del vespre, Lluís Companys, pronuncià un discurs, des del balcó del Palau de la Generalitat, el text del qual fou acordat prèviament i degudament signat per tots els membres del Govern de Catalunya i pel President del Parlament. En aquests moments, acompanyaven Lluís Companys tots els consellers de la Generalitat, excepte Josep Dencàs que era al Palau de Governació, i a més de Joan Tauler -diputat d'Esquerra Republicana-, Estanislau Ruiz Posseti -diputat de la U.S.C.-, i de Joan Casanelles, Josep Tarradellas i Antoni Xirau -diputats del P.N.R.E.-, i de Pere Comes -ex-diputat d'aquest darrer partit-.

El text de la proclama de Lluís Companys era el següent: "Catalans!: "Les forces monarquitzants i feixistes que d'un temps ençà pretenen de traïr la República han aconseguit llur objectiu i han assaltat el Poder".

"Els partits i els homes que han fet públiques manifestacions contra les minvades llibertats de la nostra terra, els nuclis polítics que prediquen constantment l'odi i la guerra a Catalunya constitueixen avui el suport de les actuals institucions".

"Els fets que s'han produït donen a tots el ciutadans la clara sensació que la República, en els seus fonamentals postulats democràtics, es troba en gravíssim perill".

"Totes les forces autènticament republicanes d'Espanya i els sectors socials avançats, sense distinció

ni excepció, s'han aixecat en armes contra l'audaç temptativa feixista."

"La Catalunya liberal, democràtica i republicana no pot estar absent de la protesta que triomfa arreu del país, ni pot silenciar la seva veu de solidaritat amb els germans, que, en les terres hispanes, lluiten fins a morir, per la llibertat i pel dret. Catalunya enarborarà la seva bandera i crida tothom al compliment del deure i a l'obediència absoluta al Govern de la Generalitat, que, des d'aquest moment, trenca tota relació amb les institucions falsejades".

"En aquesta hora solemne, en nom del poble i del Parlament, el Govern que presideixo assumeix totes les facultats del Poder a Catalunya, proclama l'Estat Català de la República Federal Espanyola, i en restablir i fortificar la relació amb els dirigents de la protesta general contra el feixisme, els invita a establir a Catalunya el Govern Provisional de la República, que trobarà en el nostre poble català el més generós impuls de fraternitat en el comú anhel d'edificar una República Federal lliure i magnífica".

"El Govern de Catalunya estarà en tot moment en contacte amb el poble. Aspirem a establir a Catalunya el reducte indestructible de les essències de la República. Invito tots els catalans a l'obediència al Govern i que ningú no desacati les seves ordres. Amb l'entusiasme i la disciplina del poble ens sentim forts i invencibles. Mantindrem a ratlla qui sigui, però cal que cadascú es contingui subjectant-se a la disciplina i a la consigna dels dirigents. El Govern, des d'aquests moments, obrarà amb energia inexorable perquè ningú no tracti de pertorbar ni pugui comprometre els patriòtics

objectius de la seva actitud".

"Catalans! L'hora és greu i gloriosa. L'esperit del President Macià, restaurador de la Generalitat, ens acompanya. Cadascú al seu lloc i Catalunya i la República en el cor de tots".

"Visca la República i visca la Llibertat!" (12).

Tot seguit, després de la proclamació de Lluís Companys, Ventura Gassol va promunciar unes breus paraules des del balcó del Palau de la Generalitat. Així, va dir: "Catalans! Ja heu sentit l'Honorable President de la Generalitat Lluís Companys. Les seves paraules tenen un eco històric que ens recorda que ell és digne successor de l'immortal Francesc Macià i fidel continuador de la seva història de gestes glorioses i de sacrificis exemplars al servei de Catalunya, de la República i de la Llibertat".

"Assistiu les forces del Govern de Catalunya, i ajudeu-les a imposar l'ordre que avui més que mai és indispensable. Defenseu-lo amb paraules i amb actes, si és necessari, contra qualsevol agressió, costi el que costi i vingui d'on vingui."

"Aquest moviment en defensa de la República del 14 d'abril triomfa a totes les terres d'Espanya".

"la nostra Catalunya és immortal!. La nostra Catalunya és invencible, però és necessari que tot el món estigui alerta per a seguir a cada moment la veu i les ordres del Govern de Catalunya".

"Visca Catalunya, visca la República Federal!" (13)

Analitzant les paraules de la proclama de Lluís Companys, s'emmarquen totalment dins del programa polític de l'Esquerra Republicana. És a dir, "la proclama de l'Estat Català de la República Federal Espanyola", mani-

festació que l'estructura que havia d'adoptar l'Estat espanyol era una federació de totes les nacions i regions. La proclama no va tenir mai un caire de declaració de independència, com hagués volgut Josep Dencàs. Així, "s'havia iniciat una sublevació contra el govern republicà, acompanyada d'una declaració de simple federalisme, però no s'havia fet cap acte d'independència separatista" (14).

D'altra banda, l'Ajuntament de Barcelona, el dia 6 a la nit, celebrà una sessió en la qual s'adherí a la proclamació de l'Estat Català. L'acta de la sessió era la següent: "A la ciutat de Barcelona, éssent les deu i vint de la nit del 6 del mes d'octubre del 1934, sota la presidència del senyor Escofet i amb assistència dels senyors Mori, Rosell, Granier-Barrera, Pumarola, Cordoní, Junyent, Cortés-Hurtado, Gispert, Bernades, Altaba, Godó, Salvadó, Pla, Pi i Sunyer, Ventós, Durán i Reynals, Vilalta, Martínez Cuenca, Duran i Ventosa, Sagarra, Roda, Ventura, Vendrell, Bausili, Codolà, Salton, Calderó, Carbonell i Oliva, consellers, es reuní en sessió extraordinària a l'Ajuntament de Barcelona, actuant de secretari el titular del mateix senyor Josep M^a Pi i Sunyer. El President manifestà que es llegiria una proposició presentada per distints consellers; en dona compte el secretari.

La proposició diu així: "A l'Ajuntament Ple. Els consellers municipals que subscriuen davant la proclamació de l'Estat Català de la República Federal Espanyola, fidels als ideals que han servit lleialment tota la vida, proposen al Ple consistorial que acordi la seva ferma i decidida adhesió al President i al Govern de Catal-

lunya -Barcelona, 6 d'octubre del 1934- Signen l'alcalde, senyor Pi i Sunyer, els consellers regidors i alguns regidors de la majoria consistorial". S'aixecà a defensar-la el senyor Pi i Sunyer, glossant els seus conceptes i demanant al Ple que l'aprovés. El senyor Duran i Ventosa s'hi oposà, en nom de la minoria de Lliga Catalana, estenent-se en consideracions per tal de demostrar la improcedència de l'esmentada proposició. Rectificaren ambdós, sostenint llurs respectius punts de vista. El senyor Duran i Ventosa demanà votació nominal, que donà el següent resultat. Votaren que sí: Mori, Rossell, Granier-Barrera, Pumarola, Cordoní, Junyent, Cortés, Hurtado, Gispert, Bernades, Altaba, Godó, Salvadó, Pla, Pi i Sunyer, Ventós, Duran i Reynals, Vilalta, Martínez Cuenca, Carbonell, Oliva i el president senyor Escofet. Total, 22. Digueren que no: Duran i Ventosa, Sagarra, Roda Ventura, Vendrell, Bausili, Codolà, Saltor i Calderó. Total, 8. Donat a conèixer el resultat, el president declarà aprovada la proposició i s'aixecà la sessió a les deu quaranta minuts (15).

Així, vers a dos quarts d'onze de la nit, el general cap de la Divisió, Domènec Batet, va declarar l'estat de guerra a tot Catalunya, decretat pel Govern Lerroix. En aquest moment, començà l'enfrontament armat entre les forces de la Generalitat i les de l'exèrcit. Però, davant la gran diferència de mitjans en què es trobaven una respecte l'altre, a les sis del matí, el Govern de la Generalitat es va rendir, juntament amb l'alcalde de Barcelona i alguns regidors d'Esquerra que s'ahvien tançat a l'edifici de l'Ajuntament en senyal de solidaritat. L'Estat Català dins la República Federal espanyola havia durat deu hores.

D'aquesta manera, fou detingut el Consell de la Generalitat -Lluís Companya, Joan Lluhí, Joan Comorera, Martí Esteve, Ventura Gassol, Martí Barrera i Pere Mes-tres-, exceptuant el conseller Josep Dencàs; el President del Parlament, Joan Casanovas; l'alcalde de Barce_lona, Carles Pi i Sunyer; els regidors d'Esquerra Repú_blicana: Domènec Pla i Blanc, Josep Mª Massip Izabal, Josep Gispert i Vila, Josep Escofet i Andreu, Antoni Oliva i Oliva; el regidor d'A.C.R.: Ot Hurtado i Martí, i altres persones que hi havia a l'edifici, entre elles, Miquel Santaló. Aquests detinguts foren menats a la ca-serna general de la Divisió, en presència del general Batet, i d'allí al vaixell presó "Uruguay" (16).

D'altra banda, Josep Dencàs i Miquel Badia, que ha-vien estat albergats al Palau de Governació, aconseguiren fugir per una claveguera a través d'una galeria que havien obert sota l'edifici, i, poc després, es re-fugiaven a França. Josep Dencàs explica, d'aquesta mane-ra, la seva sortida del Palau de Governació: "A precés de tots els reunits, vaig abandonar l'edifici de gover-nació acompanyat d'algunes altres persones que durant tota la nit i la matinada romangueren al meu costat junt amb representants dels partits nacionalistes, els quals poden donar fe de les ordres donades i de la mena d'en-trevistes que jo vaig celebrar aquella jornada. Tant s'ha parlat i amb tanta abundor de conceptes arbitraris i poc amables de la meua sortida del palau de Governació que en aquesta ocasió seria justificat que en deci-dís a donar resposta adequada a les impertinències. No vull traïr els meus propòsits ni vull depassar les li-mitacions que m'he imposat en escriure aquest llibre. Són notòries les intencions dels detractors i no tinc

cap interès d'entrar a gratcient en l'atmosfera d'una claveguera en la qual aquells semblen rabejar-se amb un urc especial. Crec suficient de dir que no hi ha motiu plausible que obligui ni que justifiqui que els caps responsables d'un moviment revolucionari no reeixit hagin de lliurar-se voluntàriament a l'enemic. Això és tan evident i els exemples d'ací i d'arreu del món són tan generals que considero sobrera tota justificació" (17).

A la matinada del dia 7, el moviment estava totalment sufocat a Barcelona, però fora d'aquesta ciutat l'insurrecció encara continuà, però no sota la direcció de la Generalitat ni de l'Esquerra Republicana, sinó sota la bandera de l'Aliança Obrera. El paral·lelisme, però no identificació d'aquests dos moviments a Catalunya, quedà palesat en els dies posteriors al 6 d'octubre.

Així, com hem assenyalat, la Generalitat de Catalunya havia coincidit amb l'Aliança Obrera en la necessitat d'un canvi polític radical, vist el triomf de les forces contrarevolucionaries a l'Estat i davant de la possible eliminació de les institucions republicanes i democràtiques. A més, la direcció d'Esquerra Republicana era totalment conscient del perill en què s'havia trobat l'autonomia catalana, amb l'anul·lació de la Llei de Contractes de Conreu. Per això, Esquerra Republicana i la Generalitat van tenir un paper important en els fets del 6 d'octubre. Cal assenyalar, d'una banda, que en el Partit existiren tres manifestos possibles per al dia 6; dos de reals i un de hipotètic. Els dos primers; el redactat per Lluhí en termes de republicanisme intens, i el redactat per Companys que lligava els conceptes de nacionalisme català i República. El tercer,

l'hipotètic, no redactat, de Josep Dencàs, que féu cos tat al de Companys, però assenyala que ell s'hagués pronunciat en termes de declaració d'independència total de Catalunya (18).

D'altra banda, els fets d'octubre enfrontaren els partidaris de Dencàs, d'una banda, i els de Companys, de l'altra. A partir del mes de setembre, Josep Dencàs havia enquadrat diversos elements a Barcelona que arribaren a ésser quatre mil. Aquesta força podia comptar amb el suport de la guàrdia d'assalt, uns dos mil cinc-cents homes, segons Dencàs. Per tant, el nombre d'efectius no resultava gens menyspreable (19).

Així, "les possibilitats ofensives d'aquests contingents foren desaprofitades en gran part. La Generalitat va limitar-se a restar a la defensiva i això a causa de la inferioritat de les seves forces, l'havia de menar al fracàs. Després, l'ala moderada -Companys- i l'ala extremista -Dencàs- del govern de Catalunya van retreure's mútuament aquesta passivitat. De la conducta de tots dos dirigents es dedueix que el govern que manava a la Generalitat va llançar-se dividit a la revolució. La rivalitat entre totes dues faccions, l'anhel de Dencàs i dels seus seguidors, que volien desbancar Companys per ambició o per fanatisme nacionalista, i el desig del president de la Generalitat d'evitar que el problemàtic èxit de la violència preconitzada pels ultranacionalistes Dencàs i Badia augmentés llur prestigi i llur força a expenses dels seus, van fer que no hi hagués l'entesa convenient entre les forces de què es disposava." (20).

D'altra banda, "Companys i els altres dirigents de la Generalitat i de l'Esquerra van fer recaure sobre

Dencàs tota la responsabilitat del fracàs, i això per diverses raons: per no haver tallat el pas a la tropa que baixava cap a la plaça de la República per la Via Laietana, per no haver acudit en defensa de la Generalitat, per no haver-se apoderat de les entrades de la ciutat abans de demanar per ràdio als rabassaires que acudissin a Barcelona, per no haver preparat eficaçment els efectius de cara a una rebel·lió, com s'havia compromès a fer mentre empenyia Companys i els altres consellers de la Generalitat a la insurrecció, acusant-los de poc catalanistes i acudint a sovintejades exhicions de força amb la concentració dels seus escamots" (21).

Per tota aquesta tensió del sector de l'Estat Català dins Esquerra Republicana, el dia 6 de desembre de 1934, els dirigents d'Estat Català exiliats a França feien pública la seva separació del Partit mitjançant el text del "Manifest de Miquel Badia, des d'Orleans. Als militants d'Estat Català. Als amics d'Estat Català". Aquest deia així: "A la vila d'Orleans i a 6 de desembre de 1934, es reuniren una colla d'exiliats a França pertanyents a Estat Català, i sota la presidència de Miquel Badia".

"Tenia la reunió la finalitat principal d'estudiar la possibilitat de reorganitzar Estat Català en partit polític independent, lliure; separat de l'Esquerra Republicana de Catalunya".

"Vàrem coincidir a apreciar que ja de temps a dintre de l'Esquerra hi érem com a partit a part d'ella."

"Vàrem coincidir que l'Esquerra en general i d'ella particularment alguns homes, entre els quals s'hi destacava molt bé en Companys, ens feien una guerra en tots els terrenys. Només els contenia, no un respecte,

sinó una conveniència de partit en no atacar-nos públicament, ja que privadament mai no es varen amagar de combatre tant els nostres homes representatius com les nostres idees i bandera".

(...) "Vàrem exposar que ja abans dels fets d'octubre, el directori d'Estat Català ja havia estudiat la possibilitat de separar-se de l'Esquerra a causa de l'actuació tèrbola i deshonest a alguns dels homes més representatius d'ella i que no vàrem arribar a proposar-ho als nostres militants per a dur-ho a un congrés d'Estat Català, perquè el moment polític aconsellava no trencar la unió per a no ésser titllats de causants de cap desfeta".

"Però ara, després dels fets d'Octubre que han des fet el partit i que des del barco surten acusacions greus, d'una forma solapada i jesuítica, contra la nostra organització i alguns dels nostres homes. Ara que les nostres doctrines polítiques i socials s'han de portar més que mai a la pràctica, ara que el poble comença a saber la causa de la desfeta, desfeta que rau principalment en la capitulació tan ràpida del govern de la Generalitat amb ordre a governació de cessar el foc i entregar-se".

"Desfeta causada per no haver volgut en cap moment el govern Companys comprar les armes necessàries per a enfrontar-nos contra l'exèrcit espanyol, malgrat que li fou ofert el carregament d'armes (fusells, metralladores i altres) per dos milions de pessetes i que el govern espanyol va trobar als socialistes poc abans del moviment."

"Desfeta que fou deguda a no haver permès en Compa-
nya que el nostre cap portés a efecte i el pla d'atac

a les casernes que ja teníem estudiat, i que expressament en Companys va prohibir a Miquel Badia, i que no fou fins a la nit, quan ja la tropa havia pres els llocs de la plaça de la República, quan va demanar d'atacar. En aquell moment, era massa tard per a guanyar en pocs moments. Cal tenir en compte que la Generalitat es podia defensar molt bé tota sola, amb les tropes de mossos que posseïa, en lloc de tancar-se dins com rates".

"Podia també haver fugit i defensar-se i organitzar la seva ofensiva des d'altres llocs. Calia comportar-se millor com a revolucionaris. Cal tenir també en compte que Miquel Badia des de la casa número 21 de la Via Laietana on hi estava assetjat per l'exèrcit, havia demanat a en Companys de resistir tot el matí del diumenge i que en Farràs li havia promès que podien resistir encara que fos sense ajuda de ningú, alguns dies. Per què es rendiren?"

"Desfeta també causada per no haver volgut en Companys entregar el comandament de les forces de policia a Miquel Badia en lloc d'en Coll i Llac, home que s'havia manifestat diverses vegades completament fred i pessimista i que va desertar al moment de la lluita. Foren 2.500 homes que varen restar al marge del moviment per manca de comandament i que també en Companys va prohibir encara el mateix dissabte a la tarda a Miquel Badia que els donés cap ordre. Per què?"

"Després de tot això. Després que els causants de la desfeta, que volien per a si tota la responsabilitat, volen llançar sobre Estat Català tota la culpa i volen treure partit encara de la seva posició d'empresonats".

"Vist i estudiat tot l'anterior i a proposta de Mi-

quel Badia, s'acorda proposar a tots els militants d'Estat Català la separació del nostre partit del d'Esquerra Republicana de Catalunya."

"Formar el nostre partit independent, i dir les nostres idees i pensaments sense que un respecte a homes d'un mateix partit (com passava dins l'Esquerra i que per la seva part no sabien correspondre) ens n'hagi de privar".

"Sabem bé que alguns companys desertaran i voldran continuar amb l'Esquerra, però sabem també que ingressaran homes nous i nous militants al partit que defensarà sempre amb honradesa i en tots els terrenys les doctrines que predica".

"Qüestió nacional: com sempre la Catalunya lliure";

"Qüestió social: organitzar un congrés perquè digui ell mateix quina posició ha d'adoptar. Hem estat sempre obrerista i sempre liberals. ¿Caldrà acceptar el socialisme? El nostre congrés ho dirà. Serà necessari estudiar-ho profundament" (22).

La cloenda dels fets d'octubre de 1934 fou una repressió a tot Catalunya i a la resta de l'Estat espanyol. S'obria un període de suspensió estatutària i de les llibertats democràtiques que duraria fins després de les eleccions de 16 de febrer de 1936 -l'empresonament i processament del govern de la Generalitat, dissolució de gran part dels Ajuntaments, anul·lació de la Llei de Contractes de Conreu, instauració de la censura de premsa, etc...

El dia 20 de setembre, es va reunir el Comitè Executiu Central d'Esquerra Republicana, prenent diversos acords, i fent-los públics en la nota següent: "Primer: celebrar el tercer Congrés Nacional ordinari del Partit

a la ciutat de Terrassa, els dies 17 i 18 del proper novembre, i a l'efecte ha estat designada una Comissió organitzadora".

"Segon: Davant el greu moment polític, facultar la Comissió Permanent per a l'adopció dels acords que la possible urgència de les circumstàncies pogués exigir".

"Tercer: Que el cap de la Minoria al Parlament de la República la reuneixi per a canviar impressions sobre l'obertura del Congrés, portant a la pròxima reunió del Directori el seu resultat, per a prendre els acords definitius sobre la seva actitud".

"Quart: Haver vist amb satisfacció la conducta seguida pel senyor Miquel Badia amb les facultats donades per a ell al Govern de Catalunya, i l'incident que havia estat motiu de la seva dimissió de cap dels serveis d'Ordre Públic i protestar del seu processament, per entendre que s'havia de donar a l'afer una solució merament política" (23).

Un dels acords presos pel Comitè Executiu Central, éra el de celebrar el tercer Congrés Nacional ordinari del Partit els dies 17 i 18 de novembre. Però, a causa de la revolució de 6 d'octubre de 1934, que tingué com a conseqüència la suspensió de l'autonomia catalana, l'empresonament del Govern de la Generalitat i la repressió sobre Esquerra Republicana concretada, fonamentalment, en la clausura de les seves entitats per l'autoritat governativa, féu que aquest Congrés del Partit no es pogués celebrar durant aquest període d'excepcionalitat per a Catalunya.

Notes al Capítol VII apartat 2.-

- (1) Gabriel Jackson: La república española y la guerra civil, p. 313 i 132.
- (2) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya..., p. 204 i 213.
- (3) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya..., p. 216.
- (4) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya..., p. 215 i 216.
- (5) Alardo Prats: El Gobierno de la Generalidad en el banquillo.- Imprenta Salvador Quemades.- Madrid. 1935, p. 61 i 62.
- (6) Sobre els fets del 6 d'octubre a Catalunya, a més a més del llibre d'Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya..., cfr. a les nombroses obres de caràcter polític o periodístic publicades sobre aquesta revolució: Lluís Aymamí i Baudina: El sis d'octubre, tal com jo l'he vist.- Ed. Atena.- Barcelona, 1935; Joaquim de Camps i Arboix: Després del 6 d'octubre. Política d'Esquerra a Catalunya.- Llibreria Catalònia.- Barcelona, 1935; Josep Dencàs i Puigdollers: El 6 d'octubre des del Palau de Governació.- Edicions Mediterrània.- Barcelona, 1935; Pere Foix: Barcelona, 6 d'octubre. Cooperativa Popular.- Barcelona, 1935; J. Costa i Déu i Modest Sabaté: La veritat del 6 d'octubre.- Impremta Clarasó.- Barcelona, 1936; J. Costa i Déu i Modest Sabaté: La nit del 6 d'octubre a Barcelona.- Tipografia Emporium.- Barcelona, 1936; Manuel

Azaña: Mi rebelión en Barcelona. - Espasa-Calpe, S.A. - Madrid, 1935; Jaume Miravittles: Crítica del 6 d'octubre. Amb un comentari de Lluís Companys. - Publicacions Acer. - Barcelona, 1935; Frederic Escofet: Al servei de Catalunya i de la República. La desfeta (6 d'octubre 1934), vol. I, Edicions Catalanes de París. - París, 1973; Angel Estivill: 6 d'octubre. L'ensulsiada dels jacobins. Edicions "L'Hora". - Barcelona, 1935; La insurrecció d'octubre a Catalunya. - Impremta Cervantes. - Barcelona, 1935; José Ruiz del Toro: Octubre (Etapas de un período revolucionario en España). - Editorial Arango. - Buenos Aires, 1935; Bartolomé Soler: Cataluña en España. En torno al 6 de octubre. Tipografía Yagües. - Madrid, 1935; Alexandre Deulofeu: Catalunya (1932-1934). - Llibreria Catalònia Barcelona, 1935; Joaquim Maurin: Hacia la Segunda Revolución. El fracaso de la República y la insurrección de octubre. - Gráficas Alfa. - Barcelona, 1935; Angel Ossorio y Gallardo: Vida y sacrificio de Companys. - Editorial Losada. - Buenos Aires, 1943: sobre els fets del 6 d'octubre a la resta de l'Estat espanyol vegeu Solano Palacio: La revolución de octubre. Quince días de comunismo libertario en Asturias. - Ediciones "El Luchador". Impresos Costa. - Barcelona, 1936, Ignotus (Manuel Villar): La represión de octubre. Documentos para la historia de nuestra civilización. - Ediciones "Tierra y Libertat". Impresos Costa. - Barcelona, 1936; Manuel D. Benavides: La revolución fué así (octubre rojo y negro). Reportaje. - Imprenta Industrial. - Barcelona, 1935.

- (7) "L'Op" 9 octubre 1934.
- (8) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya..., p. 217 i 218.
- (9) Lluís Aymamí i Baudina: El 6 d'octubre tal com jo l'he vist, ob.cit., p. 243.
- (10) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya..., p. 218 i 219; "L'Op" 9 octubre 1934.
- (11) Josep Dencàs: El 6 d'octubre des del Palau de Governació, ob.cit., p. 68. D'aquesta obra s'ha conculat la segona edició: Curial Ed. Catalanes.- Barcelona, 1979.
- (12) El text de la proclama de Lluís Companys reproduïda a Lluís Aymamí i Baudina. El 6 d'octubre, tal com jo l'he vist, p. 249 a 251.
- (13) El text de les paraules pronunciades pel conseller Ventura Gassol, reproduïdes a Lluís Aymamí i Baudina: El 6 d'octubre tal com jo l'he vist, p. 253.
- (14) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya..., p. 222.
- (15) Frederic Escofet: Al servei de Catalunya i de la República..., ob. cit., vol. I, p. 214 a 216.
- (16) Sobre l'estada del Govern de la Generalitat i de diversos polítics catalanistes i republicans en aquest vaixell-presó, vegeu cfr. Vicenç Bernades: Estampes de l'"Uruguay" (la presó flotant).- Llibreria Catalònia.- Barcelona, 1935.
- (17) Josep Dencàs: El 6 d'octubre des del Palau de Governació, (segona edició), p. 31; vegeu cfr. també a Amadeu Hurtado: Quaranta anys d'advocat. Hig-

- tòria del meu temps (1931-1936), vol.II, p.317.
- (18) Josep Dencàs: El 6 d'octubre des del Palau de Governació, (segona edició), p. 68.
- (19) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya..., p. 230.
- (20) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya..., p. 230.
- (21) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya..., p. 231-232.
- (22) Josep Dencàs: El 6 d'octubre des del Palau de Governació (segona edició), p. 155 a 158.
- (23) "L'Op" 21 setembre 1934; "La Ht" 21 setembre 1934.

3. CONSEQUÈNCIES DE L'OCTUBRE DE 1934 SOBRE E.R.C.

La revolució d'octubre de 1934 va tenir greus conseqüències per a Catalunya i per a E.R.C. concretades en una repressió a tot l'Estat Espanyol. A Catalunya, es van perdre les llibertats de l'autonomia, mitjançant la Llei de suspensió de les facultats autonòmiques de Catalunya, aprovada pel Parlament de la República el 2 de gener de 1935, que dissolia el Parlament de Catalunya i el govern de la Generalitat. Durant aquest període transitori va assumir totes les funcions de la Presidència i del Consell Executiu un governador general nomenat pel Govern de la República. En l'article 2 d'aquesta llei es regulava: "En el período transitorio de que se habla en el artículo anterior, asumirá todas las funciones que corresponden al Presidente de la Generalidad y a su Consejo ejecutivo, un Gobernador general que nombrará el Gobierno, con facultades de delegar en todo o en parte las funciones atribuidas a dicho consejo.(...)" Així, per un decret del Govern de la República, publicat al B.O.G.C. de 8 d'octubre, el coronel Francisco Jiménez Arenas fou nomenat governador general de Catalunya i president accidental de la Generalitat. A més, el dia 13 d'octubre suspengué el President i els Consellers estatutaris. D'altra banda, el 10 de gener de 1935, Manuel Portela Valladares fou nomenat governador general de Catalunya i President de la Generalitat pel Govern de Madrid. El vice-president del Parlament català va presentar recurs de competència contra la Llei de règim interior. D'aquesta manera, el 22 de gener, el President del Tribunal de Garanties Constitucionals, Ferran Gasset va estar a la Presidència del Consell de Ministres, per tal

de donar compte al Govern que s'havia presentat un recurs, per part d'Antoni Martínez Domingo, vice-president del Parlament català, negant competència a les Corts per a suspendre la vida de la Generalitat de Catalunya en aprovar-se la llei de règim transitori d'aquesta regió (1). El 22 de febrer es va reunir el Tribunal de Garanties per dictar sentència sobre la Llei de règim transitori, que acordà la no personalitat d'Antoni Martínez Domingo per entaular el recurs. L'acord es prengué per 14 vots contra 6. Aquesta sentència no prejudicava la qüestió de possible inconstitucionalitat de la llei de 2 de gener (2). A més, el 6 de març, a la Presidència del Govern es va celebrar l'acte de constitució de la Comissió interministerial designada per a estudiar la revisió dels traspassos de serveis fets a la Generalitat; i l'abril de 1935, Pic i Pou, per decret, destituí els jutges municipals de Catalunya, anul·là els nomenaments i procedí a la renovació de la justícia municipal.

D'altra banda, el 28 de febrer de 1935 es facultà el governador general de Catalunya per acordar la suspensió i substitució dels Ajuntaments populars per Comissions Gestores. El 30 d'abril, a la província de Barcelona, havien quedat constituïdes les Comissions Gestores amb la col.laboració de Lliga Catalana, Partit Republicà Radical, C.E.D.A., Partit Agrari Espanyol i independents. Davant la constitució de Comissions Gestores, el Comitè Executiu d'Esquerra Republicana publicà la nota següent: "De conformitat amb l'acord de la Comissió Executiva d'Esquerra Republicana de Catalunya, i davant el Decret publicat en el Butlletí de la Generalitat el dia 28 de febrer, el 30 d'aquest mes d'abril, torna a fer-se públic

que cap conseller municipal ni suplent no podrà col·laborar en representació d'Esquerra Republicana en cap Ajuntament de Catalunya la constitució del qual no s'ad^ugui estrictament a la Llei Municipal catalana o no respongui a la voluntat popular manifestada el 14 de gener del 1934. S'entén que cap regidor ni suplent no ha de presentar la renúncia d'un càrrec que deu al sufragi popular" (3). El 6 de maig de 1935 es constituí la Comissió Gestora nomenada per Pic i Pou per administrar Bar^ucelona.

En aquest context, i en una reunió de la Comissió Executiva del Partit, aquest feia pública una nota en la qual precisava la posició davant les disposicions del Governador interí, el nomenament de consellers gestors a la Generalitat i respecte als Ajuntaments governatius. S'hi declarava: "La Comissió Executiva d'Esquerra Republicana de Catalunya s'ha ocupat de les disposicions del governador general per les quals es nomenen consellers governatius de la Generalitat i es designen Comissions municipals gestores en un gran nombre d'ajun^utaments de Catalunya".

"Amb referència al nou Consell governatiu de la Generalitat designat en virtut d'atribucions concedides al governador general per la llei de 2 de gener que estableix el règim transitori de la Generalitat de Catalunya, ha d'expressar una vegada més que considera l'es^umentada Llei inconstitucional perquè infringeix els pre^uceptes de la constitució i de l'Estatut referents a la categoria de la carta autonòmica en l'ordenament jurídic de l'Estat espanyol".

"Quant als nous Ajuntaments governatius, cal dir que es tracta de comissions gestores nomenades després d'una

informació que ningú no sap com s'ha practicat. Els nous Consellers, fins aquells que havien estat elegits pel sufragi, deuran en endavant els seus càrrecs a la designació governativa. I ja de remarcar la Comissió la falsedat de l'afirmació que el nomenament de Consellers municipals s'ha fet d'acord amb el que disposa la Llei municipal catalana, essent així que al contrari, la infrigeix i la vulnera."

"Interessa a la Comissió Executiva d'Esquerra Republicana aclarir un extrem que té referències oficials tendencioses, junt amb la dificultat de fer arribar íntegrament el pensament del partit a l'opinió ciutadana, hauria pogut deixar confús. El propòsit de donar a la substitució d'Ajuntaments una falsa aparença democràtica ha empès a fer-hi figurar alguns elements de les esquerres catalanes, malgrat que els partits respectius havien ja manifestat públicament que mai no es prestarien a abonar aquella fallida habilitat política."

"Davant de les disposicions dictades, les corporacions respectives presentaran els recursos que legalment corresponen. El Parlament de Catalunya ho va fer al seu dia davant del Tribunal de Garanties, per estimar inconstitucional la Llei del règim transitori de la Generalitat. Els Ajuntaments substituïts ho faran en el moment oportú davant del Tribunal de Cassació de Catalunya. Però en tant que les corporacions afectades facin sentir la seva veu en defensa del dret conculcat, la Comissió Executiva en nom d'Esquerra Republicana ha d'expressar a l'opinió pública l'anhel col·lectiu que cessi aquest estat d'excepció amb el restabliment del drets dels qui foren elegits pel sufragi o amb una nova consulta a l'opinió, que les esquerres catalanes no

temen, perquè estan segures que continuen interpretant el sentiment i la voluntat de Catalunya" (4).

Es va declarar l'estat de guerra a tot Espanya, que s'aixecà el 23 de gener de 1935. Però a Catalunya, Astúries i altres províncies va persistir, donada la importància de la participació en la revolució. A Catalunya no es va suspendre l'estat de guerra fins el maig de 1935. A més, van ser suspesos diversos diaris com "La Humanitat" i "L'Opinió" i tota la premsa fou sotmesa a censura. D'altra banda, totes les entitats d'Esquerra Republicana foren clausurades, així com també altres centres i entitats catalanistes i republicanes. El 26 d'octubre es publicà una ordre del general Batet per la qual se suspenia la Llei de Contractes de Conreu.

Una altra conseqüència d'aquesta revolució sobre E.R.C. fou l'empresonament i processament del govern de la Generalitat, dels regidors de l'Ajuntament i de diversos polítics republicans i catalanistes. Amadeu Hurtado, com a advocat defensor del processament de l'Ajuntament, ens explica el perquè de la separació d'aquesta causa de la del govern de la Generalitat. Així, afirma: "Per a aquesta (l'acusació), la insurrecció havia sortit de dos centres d'igual importància, que eren la Generalitat i l'Ajuntament, convertit en dues fortaleses contra la tropa en la nit dels successos. Però com que aquesta tesi no tenia altre fonament que la circumstància de trobar-se els edificis de les dues corporacions en la mateixa plaça de Sant Jaume, on s'ha via produït el conflicte armat, la primera feina de la defensa consistia a separar la causa de la Generalitat de la de l'Ajuntament, reduïda la darrera al fet concret d'adherir-se, com els altres Ajuntaments de Cata-

lunya, a la proclamació del president Companys" (5).

La primera de les sentències dictades pels processaments seguits pels fets d'octubre de 1934, fou aquella referent als militars republicans. Així, "El més greu de moment en aquests processos va ésser la sentència d'un Consell de Guerra que pel procediment accelerat, menys fulminant que el sumaríssim, havia condemnat a mort els tres caps militats Pérez Farràs, Ricart i Escofet, reclosos a Montjuïc, en espera de l'execució" (6). Malgrat tot, el President de la República va indultar aquests tres militars.

D'altra banda, a final de novembre de 1934, va tenir lloc en el Tribunal de Garanties Constitucionals la vista de l'incident sobre la competència d'aquest Tribunal en el procés contra el Govern de la Generalitat, essent reconeguda aquesta. Tot seguit, Amadeu Hurtado es va preocupar de seguida de la competència que en l'altra causa de l'Ajuntament de Barcelona corresponia, segons la Llei Orgànica del Poder judicial, a l'Audiència Provincial en ple de Barcelona. Posats d'acord tots els advocats defensors dels regidors, hi havien delegat per promoure aquesta qüestió. Així, Amadeu Hurtado afirma: "(...) i en aquell començament d'any estàve, sostenint una carrera de velocitat amb l'Auditoria, que volia arribar al Consell de Guerra abans de rebre el requeriment d'inhibició de l'Audiència (...). Jo tenia la impressió que la majoria dels dotze magistrats de l'Audiència Provincial que havien de resoldre la qüestió s'inclinaven a favor de la seva competència. (...) I l'Audiència en ple va dictar acte requerint d'inhibició l'auditor, segons ponència de l'intel.ligent magistrat Antonio Brugel. (...) L'auditor va rebre amb

sorpresa el requeriment i va suspendre la tramitació de la causa esperant que el Tribunal Suprem la tornaria a la seva jurisdicció, en la qual havia decidit insistir. (...) Enviada la causa de l'Ajuntament al Suprem, (...) el qual (el fiscal Gallardo) va donar al seu dia un dictamen molt concís sostenint que qualsevulla que fos la qualificació del delictes perseguit, el seu coneixement no es podia sostraure a la competència privativa de l'Audiència Provincial en ple per tractar-se d'un acte realitzat en l'exercici de les seves funcions per l'Ajuntament de Barcelona. Aquesta va ésser en definitiva la resolució inapel·lable del Suprem. Tornada la causa a Barcelona, l'Auditoria Militar se'n va desfer (...), i, en passar (la causa) a l'Audiència, el fiscal Díaz Sala s'adheria a la nostra petició de llibertat provisional pels acusats, amb una modesta fiança metàl·lica, per entendre que el delictes, reduït a una manifestació contra la forma de Govern continguda en l'acord municipal, no tenia pena superior a la d'arrest major. L'Audiència va resoldre en igual sentit i l'alcalde i els regidors de Barcelona eren posats en llibertat el mes de febrer". (7). Carles Pi i Sunyer fixa la data de sortida en llibertat condicional de l'alcalde i els regidors de Barcelona, el 23 de febrer de 1935 (8).

Quedava encara pendent la causa contra el Govern de la Generalitat, que es va veure davant del Tribunal de Garanties Constitucionals, el dia 27 de maig de 1935 (9). El fiscal Gallardo, en sostenir l'acusació, va abstenir-se de demanar pena de mort per a cap dels processats, i demanà per a tots la pena de cadena perpètua (10). De les conclusions provisionals del Fiscal de la

República, podem remarcar aquestes anotacions: "Els actes que realitzaren els processats Lluís Companys, Martí Esteve, Joan Lluhi, Martí Barrera, Pere Mestres, Ventura Gassol i Joan Comorera, constitueixen un delicte de rebel·lió militar comprès en l'article 237 del Codi de Justícia militar circumstància 4^a. Són responsables criminalment de l'esmentat delicte en concepte d'autors conforme al número 2 de l'article 14 del Codi Penal, els esmentats processats... Ha d'imposar-se a cada un dels processats la pena de 30 anys de reclusió major, accessòries i vuitena part de les costes fins a l'acte d'obertura del judici oral i per setenes parts les posteriors a l'esmentat acte" (11).

El Tribunal de Garanties va donar sentència d'acord amb la petició fiscal, i el dia 6 de juny de 1935, condemnava per rebel·lió militar en Lluís Companys, Joan Lluhi, Martí Esteve, Ventura Gassol, Martí Barrera, Joan Comorera i Pere Mestres, tots ells a trenta anys de presó. La sentència va pronunciar-se per catorze vots contra cinc, que es decantaren per l'absolució, i dos que indicaven penalitats més petites (12). En aquest moment, Lluís Companys féu aparèixer un article a "La Humanitat" en el qual remarcava quina era la sentència que més el preocupava. Així, deia: "(...) El vedicta que més ens importa és el que pronunciï en la seva consciència íntima el poble que ens designà per tal que el governéssim, respecte a si hem estat lleials i romàs fidels a les nostres promeses, al nostre programa, a la nostra significació, al nostre deure i a la trajectòria de la nostra vida. I per a més enllà, com a dipositaris de l'autonomia de Catalunya, de la seva vibració sentimental i de la seva voluntat i consciència

política nacionalista, que és el que importa conservar, perquè és etern i l'invencible; entengueu-ho bé, ja que els nostres defensors han parlat del judici de la Història, declarem que esperem tranquils el seu veredict, amb orgull el cor i neta la consciència. Res més (...). Lluís Companys." (13).

Dictada la sentència, d'acord amb la petició del fiscal, els consellers de la Generalitat van a anar a complir la condemna distribuïts entre el penal de Cartagena (Martí Esteve, Ventura Gassol, Martí Barrera i Pere Mestres), i el penal de Puerto de Santa María (Lluís Companys, Joan Comorera i Joan Lluhí). El President del Parlament català, Joan Casanoves, en ocasió d'haver sortit del vaixell "Uruguay" per a una diligència el mes de març, va poder escapar de la vigilància dels agents i es va refugiar aleshores a París (14).

A principis de febrer de 1936, i a l'Audiència de Barcelona, es va veure la causa contra l'alcalde i els regidors de l'Ajuntament de Barcelona. Aquest es conformà amb la pena que els demanà el Fiscal per la seva intervenció en els fets d'octubre: quatre mesos i un dia d'arrest major. Així, pel Tribunal de la Secció Primera de l'Audiència de Barcelona, va ser dictada la sentència contra l'Ajuntament de Barcelona, i tots els processats hi van manifestar la seva conformitat. Aquells que havien acomplert en presó preventiva aquest arrest, se'ls donaria com a liquidada la condemna condicional (15).

Així, i com a cloenda, podríem ressenyar la valoració que Gabriel Jackson fa d'aquests fets d'octubre de 1934, quan afirma: "Lo cierto es que todas las formas de fanatismo y crueldad que habían de caracterizar la

guerra civil se dieron ya en la revolución de Octubre y sus secuelas: una revolución utópica desfigurada por el esporádico terror rojo; sistemática represión sangrienta de las "fuerzas del orden"; confusión y desmoralización de la izquierda moderada; fanática venganza por parte de las derechas. Tras el restablecimiento del orden, el presidente y el primer ministro trataron torpe, pero sinceramente, de limitar la represión; más la censura de prensa impidió que el pueblo español su-
ciera siquiera lo que había ocurrido en Asturias, y por tanto aprender de las lecciones de tan trágico prólogo de la guerra civil" (16)

Notes al Capítol VII apartat 3.-

- (1) "La Ht" 23 gener 1935; "La Ht" 24 gener 1935;
El text del recurs de competència contra la Llei, d'impugnació de la Llei del 2 de gener, aprovada pel Parlament de la República i que, en nom del Parlament català va presentar al Tribunal de Garanties el lletrat Jiménez Asúa, aparegut a "La Ht" 27 gener 1935.
- (2) "La Ht" 20 febrer 1935; "La Ht" 21 febrer 1935.
- (3) "Una nota de màxim interès. "Esquerra Republicana de Catalunya" i la constitució de Comissions Gestores". "La Ht" 30 abril 1935.
- (4) "E.R.C." i la situació política actual a Catalunya. La Comissió Executiva fa pública una nota en la qual precisa la posició del Partit davant les darreres disposicions del Governador interí i el nomanament de consellers gestors a la Generalitat de Catalunya". "La Ht" 3 maig 1935.
- (5) Amadeu Hurtado: Quaranta anys d'advocat..., Vol. II, p. 321.
- (6) Amadeu Hurtado: Quaranta anys d'advocat..., vol. II, p. 327.
- (7) Amadeu Hurtado: Quaranta anys d'advocat..., vol. II, p. 341 a 343. Sobre el tema de la qüestió de competència del Tribunal de Garanties Constitucionals en el processament de l'Ajuntament de Barcelona, vegeu cfr. a "La Ht" 20 gener 1935, "La Ht" 23 gener 1935, "La Ht" 27 gener 1935, "La Ht" 3 febrer 1935, "La Ht" 7 febrer 1935.

- (8) Carles Pi i Sunyer: La República y la guerra, p. 304.
- (9) El processament del govern de la Generalitat és totalment relatat en el llibre de Alardo Prats: El Gobierno de la Generalidad en el banquillo.- Impremta Salvador Quemades.- Madrid, 1935; sobre la vista del Govern de la Generalitat al Tribunal de Garanties Constitucionals, vegeu cfr. a "La Ht" 15 maig 1935; "La Ht" 26 maig 1935; "La Ht" 28 maig 1935; "La Ht" 29 maig 1935; "La Ht" 30 maig 1935; "La Ht" 31 maig 1935; "La Ht" 1 juny 1935.
- (10) "La Ht" 5 abril 1935; "La Ht" 6 abril 1935; "La Ht" 26 maig 1935.
- (11) "La Ht" 26 maig 1935.
- (12) Respecte a aquest tema, vegeu cfr. a Amadeu Hurtado: Quaranta anys d'advocat..., vol.II,p. 344; Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya..., p. 244; sobre la sentència condemnatòria del Govern de la Generalitat dicatada pel Tribunal de Garanties Constitucionals, vegeu cfr. a "La Ht" 6 juny 1935; "La Ht" 12 juny 1935 i "La Ht" 2 juliol 1935.
- (13) Lluís Companys: "30 anys de presidi. Visca Catalunya". "La Ht" 6 juny 1935.
- (14) Respecte a aquest tema, vegeu cfr. a Amadeu Hurtado: Quaranta anys d'advocat..., vol. II, p. 344; Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya..., p. 244.
- (15) Sobre la causa contra l'Ajuntament popular de Bar-

celona, vegeu cfr. a "La Ht" 31 gener 1936;
"La Ht" 2 febrer 1936; "La Ht" 5 febrer 1936;
"La Ht" 6 febrer 1936; "La Ht" 13 febrer 1936.

- (16) Gabriel Jackson: La República española y la guerra civil, p. 146.

VIII.- DEL 6 D'OCTUBRE DE 1934 A LES ELECCIONS LEGIS-
LATIVES DEL 16 DE FEBRER DE 1936.

1. REPRESSIÓ I REESTRUCTURACIÓ A E.R.C.

El període comprés entre els fets del 6 d'octubre de 1934 i les eleccions del 16 de febrer de 1936 fou l'etapa de suspensió de l'Estatut de Catalunya. La llei de 2 de gener de 1935 posava en suspens l'Estatut, cosa que comportava un canvi en el règim jurídic del Govern de la Generalitat: no podia actuar el Parlament de Catalunya i els Governos de la Generalitat no foren nomenats de forma estatutària.

Els diversos governs catalans en el període esmentat foren els següents: el 7 d'octubre de 1934, el coronel Francisco Jiménez Arenas fou nomenat per l'autoritat militar Governador de Catalunya i President accidental de la Generalitat. El 10 de gener de 1935, Manuel Portela Valladares ho fou pel Govern de Madrid. El 4 d'abril, Joan Pic i Pon fou nomenat delegat del Governador general de Catalunya; i el 23 d'abril ho fou Governador general efectiu i President. Aquest, el 29 d'abril, nomenà diversos consellers, però sense assignar-los a cap Departament. Durant el mes de maig, van anar distribuïnt-se entre ells les diverses conselleries. El 28 d'octubre de 1935 ocupà interinament el càrrec de Governador general i President, Eduardo Alonso Alonso, president de l'Audiència Territorial de Barcelona, que confirmà en els seus departaments als consellers anteriors. Durant el novembre de 1935 es formà Govern, Ima- si Villalonga i Villalonga, amb el President i Governador

general. El 14 de desembre de 1935, ho fou nomenat interinament, Joan Maluquer i Viladot, formant Govern el dia 16. El 18 de desembre de 1935, es nomenà President i Governador general a Fèlix Escalas i Chamení. El 17 de febrer de 1936, després de la celebració de les eleccions legislatives, ocupà aquest càrrec Joan Moles i Ormella, pròxim a E.R.C. Aquests foren els Governos de la Generalitat a l'època de suspensió de l'Estatut de Catalunya (1).

L'any 1935 començà amb un negre teló de fons per a Esquerra Republicana: el Govern de la Generalitat, l'Ajuntament de Barcelona i molts altres càrrecs estaven empresonats i pendents de judici, així com altres polítics republicans del Partit; les seves entitats havien estat clausurades i la vida del Partit es pot dir que era inexistent. En les lletres que Josep Mª Massip va escriure a Carles Pi i Sunyer, estant aquest empresonat en el vaixell "Uruguay", en una d'elles, a l'assumpte a què Massip feia al·lusió era la situació en què es trobava el Partit: no era bona. Argumentava que realment era natural que fos així: la profunda commoció soferta amb motiu del 6 d'octubre, i el nombre de dirigents presos havien forçosament de provocar gran desorientació. A més a més, persistia encara la incidència de les pugnes polítiques anteriors (2). A això mateix es referia Lluís Companys en una lletra. Deia així: "Ha estado aquí el amigo Sunyol, y por este conducto y otros me llegan noticias, exactas o abultadas, del supuesto desconcierto que domina en los círculos de "Esquerra", faltos de orientación y dirección. (...) Todo esto viene del hecho de lo que dura vuestra detención. Yo había supuesto que a estas horas, tú y los otros re-

gidores estarían ya en la calle, pero como vuestra detención se prolonga, te invito a que pienses si fuera necesario tomar alguna determinación (...)" (3).

D'aquesta manera, donada aquesta desorientació dins d'Esquerra Republicana, Carles Pi i Sunyer tenia indicis de que, una vegada lliure, tindria l'encàrrec de reorganització del Partit. Així li deia Josep Mª Massip en les seves lletres: "En cuanto a la situación de Cataluña, en relación con el partido, cada día es más necesaria vuestra presencia en la calle, y el funcionamiento de un Comité, o lo que sea, con la autoridad necesaria para imprimir unas directivas al conjunto". I en una altra: "Se necesita un hombre o un Comité que con la debida autoridad diga lo que debe hacerse. En una palabra, que mande. Ahora, sin dirección autorizada, todos divagan y se desvían. Hay buena voluntad, adhesión efectiva y entusiasmo, pero faltan las palabras de orden que centren y canalicen las actividades de todos. Esta es una tarea a realizar y con toda urgencia" (4).

El 23 de feber de 1935, va obtenir la llibertat condicional l'alcalde i els regidors de l'Ajuntament de Barcelona, i efectivament, se li encomanà a Carles Pi i Sunyer que reconstituís el Comitè Executiu del Partit. En aquests moments, Pi i Sunyer explica les dificultats en què es va trobar per a refer aquest organisme: "La situación en que la "Esquerra" se encontraba era turbia y compleja. La Comarcal de Barcelona-ciudad, dominada por los elementos de Estat Català, había ido tomando atribuciones que correspondían al órgano ejecutivo superior del partido, que yo estaba encargado de reconstruir. (...) (Companys) en una de sus cartas daba los nombres de quienes, a criterio suyo, debían constituir

la Comisión Ejecutiva. Además del mío, figuraban los de Pere Corominas, Joan Puig i Ferrer, Casanovas, Ventós, Sunyol y Massip, quien actuaría como Secretario. La realidad y circunstancias de la política catalana en aquellos momentos habrían de cambiar bastante la composición prevista. Las inevitables reacciones del 6 de octubre produjeron una gran confusión y profundas grietas en el partido. Nadie se sentía contento y pocos estaban de acuerdo. Muchos eran los que atacaban a los de "Estat Català", como causantes del fracaso; mientras sus jóvenes militantes habían ido tomando posiciones en la Comarcal de Barcelona. Los viejos republicanos de las comarcas también querían estar representados por algunas de sus personalidades tradicionales; otros los atacaban por su actitud miedosa ante los últimos acontecimientos. (...) La Comisión Ejecutiva quedó integrada, bajo mi presidencia (Carles Pi i Sunyer), por Corominas, Humbert Torres, Santaló, Sunyol e Hilari Salvador" (5).

La nota aparejada a "La Humanitat" en la qual s'anunciava la constitució d'un nou Comitè Executiu era la següent: "En reunions celebrades pel Consell Executiu Central, la federació de Barcelona ciutat, les federacions comarcals de les circumscripcions de Barcelona, Girona, Lleida i Tarragona, la majoria al Parlament de Catalunya i la minoria a les Corts de la República, s'ha examinat la situació creada a Esquerra Republicana de Catalunya per les actuals circumstàncies polítiques i s'ha convingut de prendre les mesures que aquestes aconsellen i exigeixen, en ordre a la direcció i estructuració del partit. En les esmentades reunions s'han designat els membres d'una comissió executiva integrada pels senyors Pere Corominas, Carles Pi i Sunyer, Joan Puig i

Ferreter, Marià Pujolar, Martí Rouret, Hilari Salvador, Miquel Santaló i Humbert Torres."

"Aquesta Comissió Executiva que el seu dia donarà compte al Congrés del Partit de la seva tasca, procedirà des d'ara a encarregar-se de l'orientació d'Esquerra Republicana de Catalunya, i per tant, assumeix les funcions directives dels seus organismes, que en allò que calgui aquests li deleguen; a formular un programa d'actuació d'acord amb els imperatius de catalanitat; els principis ideològics del partit i amb un ampli contingut econòmic i social; i finalment, a estructurar Esquerra Republicana en una forma compacta, unida i disciplinada que respongui a les exigències de l'hora i a la seva responsabilitat com a primer instrument polític de la democràcia catalana" (6).

D'altra banda, a principis de juny de 1935, es va instal·lar el nou Secretariat general d'Esquerra Republicana (Ronda de Sant Pere, núm. 70, pral. primera) (7).

Així, una vegada constituït el Comitè Executiu, la tasca d'aquest organisme era difícil: reconstruir la unitat i la disciplina al Partit, definir i mantenir una línia política. Lluís Companys, en una lletra seva, sintetitzant el que segons el seu criteri havien de ser les línies directives de la Comissió: "Depuración de filas; eficiencia; un programa, el de la "Esquerra", que pueda ir un paso más adelante o más atrás; quien se aparte de él, no es del Partido; ningún confusionismo de ningún orden; esto ha de quedar bien claro; quien no lo quiera así que se vaya. Una bandera, un nombre, una disciplina". (8).

Però, Carles Pi i Sunyer fa les següents remarques a les paraules de Lluís Companys: "Era más fácil definir

en frases la política que debíamos seguir, que practi-
carla en hechos. Las consignas de Companys apuntaban so
bre todo al problema más grave de la "Esquerra, el po-
der continuar la convivencia con los elementos de "Es-
tat Català". Pero desde la misma cárcel de Madrid,
Gassol escribía en un tono muy diferente y protestaba
de las campañas de "La Humanitat" contra "Estat Català".
Companys insistía en "barrer todos los residuos de per-
turbadores, pequeños caciques de barrio y "trepadores".
(...). Todas las explicaciones a los de buena fe, pero
inexorables con los intrigantes. La dificultad estaba
en que tantos intrigantes había entre los elementos de
"Estat Català" como entre los que lo atacaban. Eran mu-
chos los que emprendían la peregrinación a Madrid con
el propósito de conseguir el alto apoyo a sus puntos
de vista personales o de grupo. Entre tantos tropiezos
era difícil acertar la solución. Las Juventudes de "Es-
tat Català" nos enviaron un documento de tonos concilia-
torios; por otra parte yo me oponía a considerarlos a
todos como víctimas propiciatorias en quienes concentrar
las culpas del descalabro. En sus filas se contaba mucha
gente de buena fe y sinceros patriotas. Y pude observar
que durante el tiempo que estuve al frente de la políti-
ca de la "Esquerra", hasta que el Presidente y los Con-
sellers regresaron del presidio, los de "Estat Català"
no nos plantearon ningún problema serio". (9).

Així, el dia 16 d'abril, es reuní per primera vega-
da després de la seva constitució, la Comissió Executi-
va d'Esquerra Republicana, sota la presidència de Carles
Pi i Sunyer i amb assistència de tots els seus membres.
S'ocuparen, en primer terme, de la immediata reestructu-
ració del Secretariat General del Partit. Després prece-

gueren importants acords sobre la situació dels empresonats amb motiu dels fets del 6 d'octubre, en relació amb la vida dels centres i entitats del Partit, la seva reobertura, i, en general, de tots aquells aspectes encaminats a l'actuació i propaganda política de conjunt. El darrer dels termes examinats fou el de les qüestions relacionades amb l'actual moment polític. Sobre tots aquests punts, els reunits adoptaren els següents importants acords: "La Comissió Executiva d'Esquerra Republicana de Catalunya, en la seva primera reunió i abans de tota altra tasca, s'ha ocupat d'aquelles qüestions que afecten amb caràcter d'urgència l'actual moment polític. Sense perjudici de fixar amb més amplitud el seu pensament respecte als problemes cabdals del restabliment de l'Estatut i de la normalitat constitucional, ha de declarar des d'ara que considera indispensable com a mesures mínimes i d'aplicació immediata, les següents:

"1) Alliberament dels presos governatius, ampliació de les concessions de llibertat provisional, aplicació extensiva del règim de condemna condicional i en els casos en què aquest no s'apliqui, compliment de la condemna a Catalunya, i totes aquelles altres mesures que tendixin a resoldre d'una manera favorable i definitiva la situació dels empresonats o processats pels fets d'octubre."

"2) Respecte estricta a la Llei Municipal Catalana votada pel Parlament de Catalunya, suspensió dels nomenaments anunciats de Comissions municipals gestores i restabliment dels Ajuntaments elegits el 14 de gener de 1934 d'acord amb la voluntat de la democràcia catalana."

"3) Compliment de les Lleis socials de la República en tot el seu territori i aplicació a Catalunya de les

Lleis votades pel seu parlament, i en particular les referents a Contractes de Conreu i cooperació."

"4) Suspensió de l'ordre de tancament governatiu de centres i entitats i en conseqüència autorització per a la seva immediata obertura, llibertat de propaganda i restabliment de les garanties constitucionals que permeti endegar en forma democràtica l'opinió ciutadana."(10)

Aquesta nota de la Comissió Executiva d'Esquerra Republicana, la recull i comenta en un article editorial trencat per la censura, el periòdic "La Rambla". Així, afirmava: "Tot just constituïda, la Comissió Executiva d'Esquerra Republicana de Catalunya ha donat una nota, que un altre lloc de "La Rambla", reproduïm en la qual s'exposen quines són les mesures mínimes i d'aplicació immediata que Catalunya reclama de cara al restabliment de l'Estatut i a la normalització de la vida constitucional. (censura). Aquesta constitució de la Comissió Executiva d'Esquerra Republicana de Catalunya després de mig any de silenci forçós a què les circumstàncies havien obligat no solament aquest partit, sinó àdhuc els altres partits d'Esquerra Catalana, ha estat rebuda amb viva manifestació per les masses esquerranes, amb el desig que tingui viabilitat la solidificació de la unió de tots els partits esquerrans. (censura). La democràcia catalana vol ésser ben conduïda, i en aquests primers passos de la Comissió Executiva de l'Esquerra Republicana de Catalunya hi desitja veure una rectificació dels vicis -per què no confessar-ho- en què va caure (no hi ha res d'humà perfecte). I desitja sobretot que en aquesta ruta nova tothom adopti -persones, partits, organitzacions que hagin de fondre's en la unió esquerrana- una posició ben clara, sense que s'admeti el més lleu confusionisme".

"El nostre poble se sentiria defraudat si ara recomençàvem sense esmenar el que és en la consciència de tots que ha d'esmenar-se. La seva desil.lusió seria terrible si a aquest gran afany que sent de fer les coses ben fetes no s'hi corresponia fent-les bé".

"No cal dir que nosaltres tenim tota la confiança posada que la Comissió Executiva d'E.R.C. en la seva gestió com a tal, endegant la marxa del partit i en les seves gestions que realitzi prop de les altres forces esquerranes, tindrà present aquest anhel popular amb el decidit propòsit de no defraudar-lo" (11).

D'altra banda, Carles Pi i Sunyer recorda que, en aquests moments, un tema problemàtic per al Partit va ser l'actuació de la minoria parlamentària d'Esquerra Republicana al Parlament de la República. En una carta des de la presó, Lluís Companys recordava que estant encara en el vaixell "Uruguay" es va decidir que era convenient que aquesta minoria es retirés del Parlament, com ho havien fet els membres del Partido Socialista i Izquierda Republicana. Miquel Santaló va comunicar aquesta proposta als diputats que estaven en llibertat, i aquests li van contestar que des de fora podien jutjar millor la situació, i que no existint organismes directius d'Esquerra Republicana, demanaven la seva llibertat d'actuació. Però en el moment en què Miquel Santaló, cap de la minoria parlamentària, va passar a formar part de la Comissió Executiva, els diputats ja no podien al.legar que Esquerra Republicana no tingués organismes directius. Carles Pi i Sunyer assenyalava que després de moltes reunions amb els diputats, varen aconseguir que la seva actuació fos més consistent i adequada a les possibilitats del moment, però, certament mai no fou brillant (12).

Malgrat tot, a primera d'agost de 1935, la Comissió Executiva del Partit va publicar una nota en la qual es ratificava la confiança d'aquest organisme respecte a la minoria parlamentària, i es notava que en el futur seria aquest òrgan el director de la política de la minoria. Deia: "Examinades per la Comissió Executiva les qüestions discutides darrerament, amb referència a la situació de la minoria d'Esquerra Republicana a les Corts de la República, declara: Primer.- La minoria estava autoritzada per la Comissió per a romandre al Parlament, junt amb les minories de les esquerres espanyoles. Quant a la sessió en què va discutir-se la pròrroga de l'estat de guerra a Barcelona i sobre la qual la minoria havia ja opinat públicament en sessions anteriors, el diputat senyor Pasqual Leone fou el designat per a oposar-s'hi en representació de totes les esquerres de la Cambra; Segon.- La minoria i per tant tots els diputats que la formen, està sotmesa a la disciplina del Partit, representada com a òrgan executor per la Comissió Executiva. Aquesta abans de la reobertura de les Corts, posant-se en relació amb les esquerres espanyoles i de conformitat amb el que la situació política del moment aconselli, determinarà la conducta a seguir per la minoria d'Esquerra Republicana de Catalunya, en la nova etapa parlamentària". (13).

A final de maig de 1935 es celebrà la vista de la causa seguida pel Govern de la Generalitat davant el Tribunal de Garanties Constitucionals. La sentència fou de trenta anys de presidi per a tots els condemnats, que Lluís Companys, Joan Lluhí i Joan Comorera, passaren a complir al Penal del Puerto de Santa Maria, mentre que Ventura Cassol, Martí Esteve, Pere Mestres i Martí Barré

ra passaren a complir-la al Penal de Cartagena.

Però, el Govern de la Generalitat, en restar dividit en dos grups distints, en dos Penals distints, això provocà que tinguessin punts de vista diferenciats respecte a la política a portar a terme. Així, ho explica Carles Pi i Sunyer: "La política a seguir había de resultar de la convergencia de lo que representaba el Gobierno preso de la Generalidad y la intensa, vasta y espontánea reacción popular. Y el primer estorbo para llevar a cabo coherentemente estas directivas era la falta de unidad política del Gobierno, (...) y que tenían apreciables diferencias sobre la mejor manera de enfrentarse a la prometedora countura política. El grupo preso en el Penal de Puerto de Santa María, por temperamento y por política, era más inquieto, más inclinado a las posiciones extremas. Junto a Companys estaban Lluhi, representante de un grupo disidente de la "Esquerra", y Comorera, portavoz de la "Aliança Obrera". Los dos instintivamente coincidían en una actitud crítica de la situación de nuestro partido. Y desde Barcelona no dejaba de haber quienes los estimulaban a hacerlo. El mismo Companys estaba sujeto a la influencia de los intrigantes de la "Esquerra" que se dolían de que las cosas no fuesen bastante a su gusto. El clima político en el penal de Cartagena era muy diferente. Los cuatro Consellers, Gassol, Martí Esteve, Mes-tres y Barrera, coincidían en propugnar una política prudente y moderada. En realidad no había una política del Gobierno de la Generalidad; había dos" (14).

A causa d'això, Carles Pi i Sunyer afirma que una de les conseqüències que provocà aquesta manca de unitat va ser que s'afavorissin unes condicions ambientals que provoquessin intrigues. Així, remarca fonamentalment que

J.A. Trabal va fer públic un manifest, signat per alguns homes d'esquerra de major o menor importància, pronunciant-se contra la política de la Comissió Executiva. Remarca que això no va fer canviar s'actitud a aquest organisme, però li provocà diversos problemes (15).

Així les coses, el 28 de juny de 1935, el Comitè Executiu d'Esquerra Republicana, davant de les dificultats que trobava per a la propaganda i l'exposició del seu pensament polític, va acordar adreçar un manifest als seus afiliats i a l'opinió catalana (16). En aquesta proclama tractava els temes següents: els fets d'octubre; antecedents del mateixos; conseqüències immediates; per l'amnistia; un partit fort, unit i compacte; organització i disciplina; esquerres catalanes i esquerres espanyoles; la personalitat de Catalunya; aspirem al govern del nostre poble; la realitat econòmica i social; els problemes del camp i la nova Catalunya.

Un tema constantment problemàtic dins d'Esquerra Republicana havia estat el comportament de les Joventuts d'E.R. Estat Català, amb l'interrogant que plantejaven insistentment de si eren un organisme emmarcat en el si del Partit, o bé si eren uns òrgans que actuaven al marge d'aquest. Recordem la seva actuació durant l'any 1933, durant els fets d'octubre de 1934, amb el conseqüent enfrontament amb Lluís Companys, situació que encara perdurava en el moment actual, -juny de 1935-. Així les coses, entre els diversos temes tractats en el manifest abans esmentat, en l'apartat titular "Un partit fort, unit i compacte", la Comissió Executiva feia una crida a les Joventuts del Partit: una important invitació a la unitat i a la disciplina. Aquest manifest remarcava: "La Comissió Executiva ha de manifestar clarament i sense reserves

que no poden haver-hi dintre el Partit altres organismes polítics que no siguin els del mateix Partit. Ningú no podrà actuar, en nom d'una organització particular, com si aquesta fos un element o part integrant d'Esquerra Republicana, ni mantenir l'existència d'organismes que representin un mancament a la unitat del Partit i una manifestació d'indisciplina. Esquerra Republicana no considera les Joventuts com a organitzacions particulars que li siguin alienes. Partit viu, dinàmic, obert al demà, vol ajuntar a la seva obra, la vibració generosa i la prometença de futur que representen les Joventuts, i vol aplegar-les en una forma que asseguri la unitat del Partit, però que ensems reculli l'aspiració patriòtica que els ha servit d'estímul i guiatge".

"Des de la concreció inicial dels principis bàsics d'Esquerra Republicana, ha comprès dintre d'ella el concepte d'Estat Català. Seria ara inesciament separar-los d'un comú destí. El 6 d'octubre es proclamava, d'acord amb el programa d'Esquerra Republicana d'Estat català com a element integrant d'una República Federal Espanyola. Estat Català representa una vella tradició del nostre republicanisme, recollida per les noves generacions amb una fe i entusiasme que l'han vivificada, i que el Partit la manté com a aspiració legítima. Excloure'n ara el nom seria un contrasentit, però fóra a més un greuge a la memòria de Francesc Macià. Per respecte al record del gran absent, les Joventuts d'Estat Català han de tenir el seu lloc d'avantguarda als rengles d'Esquerra Republicana de Catalunya".

"No respondriem, però, al sentiment general del Partit i del nostre poble, si amb aquest motiu podia produir-se cap confusió o perill per la unitat disciplinada

del Partit. Per tal d'evitar-ho es dictaran normes de caràcter reglamentari que assegurin la deguda articulació de les Joventuts al conjunt del Partit. És també necessari unificar les formes externes de representació, com són les banderes, de manera que cap sector ni organització no adopti símbols que resultin signes de diferenciació. Esquerra Republicana té com a bandera gloriosa de les quatre flames catalanes. (...) I caldrà finalment donar a les Joventuts una consigna a complir i una tasca a realitzar, que recullin les possibilitats que els seus entusiasmes permeten. Hi ha formes d'actuació en els camps culturals, esportiu, ciutadà, social, fins en la mateixa tasca política, perquè sense aparences espectaculars de tipus dictatorial, que tant repugnen la democràcia catalana, les joventuts puguin acomplir una actuació útil i decisiva en l'obra de recobriment de Catalunya" (17).

Malgrat tot, poc després de la publicació d'aquest manifest -principi d'agost de 1935-, la Comissió Executiva d'Esquerra Republicana publicava una nota a "La Humanitat" en la qual remarcava amb fermesa el trencament de la unitat i la disciplina del Partit per part de les J.E.R.E.C. D'aquesta manera, dita anotació assenyalaria: "La Comissió Executiva no ha escatimat ni pensa escatimar esforç ni bon desig per a articular les Joventuts d'Esquerra, Estat Català dintre la unitat disciplinada del Partit, però davant de les gestions repetides i comprovades que realitzen per a constituir al si del mateix, nuclis que en trenquen la unitat i l'esperit de companyonia; davant de les nombroses manifestacions d'indisciplina que culminen amb la publicació a "La Veu de Catalunya" d'una nota que en constitueix un manament greu,

representa l'atribució de funcions que no els corresponen i fomenta un estat de confusionisme que els militants del Partit en la seva immensa majoria rebutgen, la Comissió Executiva, ensems que ratifica el seu propòsit d'articular les Joventuts, dintre la unitat d'Esquerra Republicana, ha resolt: Primer.- Mentre les Joventuts d'Esquerra Estat Català no se sotmetin a la disciplina del Partit, no podran actuar ni parlar com a elements o organismes pertanyents a Esquerra Republicana de Catalunya; Segon.- Fer públic aquest acord per a coneixement dels organismes del Partit i Centres afiliats". (18)

A final de setembre i principi d'octubre va tenir lloc un greu incident. Joan Comorera va publicar a "Justícia Social" una de les seves "Cartas a un compañero" que "La Humanitat" va reproduir. En aquesta lletra deia textualment: "Hace meses se constituyó un Comité Proamnistía. Hace semanas un semanario de izquierda en el que colabora Carles Pi Sunyer, presidente del Directorio de "Esquerra Republicana de Catalunya", lanzaba esta directiva: primer paso, la amnistía. En las consultas del Presidente de la República y en el debate político sobre la crisis, el representante del grupo de "Esquerra Republicana de Catalunya" habló de amnistía. Y la palabra amnistía te conmueve y te angustia porque enturbia tu ángulo de visión". I aquesta carta seguia amb un conjunt de raonaments polítics i insídies, atacant amb violència a qui treballaven per aquesta amnistia (19).

Així, arran d'aquests fets, Carles Pi Sunyer passa a assenyalar: "¿Cuál era la causa de la acometida? La amnistia era una de les reivindicacions propugnades por todos. Constituía el primer punto de la declaración de la "Coalición d'Esquerras". Era una demanda insistente de la

"Aliança Obrera de Catalunya". Se había constituido un Comité de las fuerzas izquierdistas y sociales de Cataluña para trabajar por ella. Los Consellers presos en el penal de Cartagena insistían en que nos esforzásemos por obtenerla. (...) El ataque de Comorera era grave porque venía de un Conseller que se encontraba en el penal junto al Presidente. Y el hecho de que el supuesto órgano del partido se complaciera en reproducirlo, contribuía a enturbiar la situación política" (20).

Carles Pi Sunyer, davant la situació creada, va creure indispensable dirigir una lletra a Lluís Companys en la qual notava: "Me ha sorprendido dolorosamente el artículo de Comorera, reproducido por "La Humanitat", del cual no puedo comprender ni el motivo ni la intención. (...) Preocupación por los presos, afanes por la amnistía; ¿quién es el que no los siente? Yo sí, y lo digo abiertamente. Cuando tenemos tanta gente presa, sufriendo en cárceles infectas y penales infectos, cuando los hay que mueren de golpes en Barcelona y de tifus en Pamplona, cuando vienen las madres y las esposas llorando de la miseria de sus hogares, ha de ser una preocupación constante de los dirigentes hacer todo lo que dignamente se pueda para aliviar y abreviar sus penas. Nadie ha hablado de mendigar amnistía ni en convertirla en motivo de mercadeo político. Pero hacer ambiente para que la amnistía se imponga como una exigencia imperiosa, es un deber al que no podemos ni queremos sustraernos. (...) Repito que no puedo comprender la intención del artículo de Comore-ra, como no sea la de marcar una diferencia de aprecia-ción entre los amigos de Puerto de Santa María y todos nosotros. De ser así (...) si hay diferencias fundamenta-les en la manera de enfocar las cuestiones políticas, yo

no querría compartir con los compañeros de la Ejecutiva la responsabilidad del partido. Contesta, sin velar el pensamiento, tu opinión". (21).

Carles Pi i Sunyer afirma que Lluís Companys es va alarmar amb aquestes lletres: l'assumpte de l'amnistia era massa important per no prendre-se'l seriosament. Així, li va escriure tres lletres en tres dies consecutius en les quals li expressava la seva confiança personal i política. Aquestes afirmaven: "No hay entre nosotros ninguna diferencia fundamental, ya que éste es un punto de táctica a discutir. Por otra parte, la confianza, la amistad y el sacrificio y celo para la mayor unidad y disciplina del partido no han de faltarle nunca. (...). Considero que no es propósito loable tratar de debilitar la autoridad del Directorio. (...) Te pido continuar tus esfuerzos, que ya sé que no son fáciles ni agradables, pero que en estas circunstancias son más que nunca necesarios. (...) No veo ningún motivo para que dejes el lugar de responsabilidad que con sacrificio ocupas, y muchos en cambio que te obligan a continuar en el mismo". (22).

De tota manera, Carles Pi Sunyer valorava aquest incident com a útil, perquè va constituir una ratificació de la confiança en les gestions del Comitè Executiu, i va suposar un fre als diversos atacs i maniobres als que aquest estava subjecte (23).

Durant el juliol de 1935, es va constituir el Comitè d'Enllaç del Front d'Esquerres a Catalunya, com la reunió dels partits polítics que formaren la Coalició d'Esquerres catalanes en les eleccions de 14 de gener de 1934. Aquest Comitè d'Enllaç elaborà un programa mínim que estava compost pels punts següents: a) Amnistia;

b) Vigència íntegra de l'Estatut de Catalunya; c) Oposició a l'intent de revisió constitucional; d) Restabliment de la normalitat política; e) Convocatòria d'eleccions legislatives; f) Manteniment dels avenços socials de la República; i g) Vigència de la Llei de Contractes de Conreu. Aquest programa estava signat per Esquerra Republicana de Catalunya, Acció Catalana Republicana, Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra i Unió Socialista de Catalunya.

En caure el Govern Portela Valladares, el 7 de gener de 1936, amb la signatura dels decrets de dissolució de les Corts, de convocatòria de noves eleccions legislatives i de restitució de les Garanties Constitucionals, el Comitè d'Enllaç del Front d'Esquerres a Catalunya va decidir ampliar aquesta aliança, constituint un Front Popular amb diversos partits obrers. Aquests foren: Partit Socialista Obrer Espanyol (Federació Catalana), Partit Obrer d'Unificació Marxista, Partit Sindicalista i Unió General de Treballadors.

De l'aliança dels partits polítics que formaven el Comitè d'Enllaç i dels del Front Popular en va formar la coalició electoral del Front d'Esquerres a Catalunya, que es va presentar a les eleccions del 16 de febrer de 1936, enfrontada a la coalició del Front Català d'Ordre a les cinc circumscripcions catalanes; en totes hi obtingué els escons de les majories.

D'altra banda, després dels esdeveniments del 6 d'octubre de 1934, cal remarcar la creació d'Acció Popular Catalana, adherida a la Confederación Española de Derechas Autónomas. Acció Popular Catalana es va constituir oficialment l'octubre de 1934: el 26 d'octubre es féu públic el seu manifest fundacional, i en novembre 1934

1934 hi ingressarien sectors procedents del Partit Agrari de Catalunya. En aquests moments, la Lliga Catalana tenia una nova organització política que li discutiria la supremacia en el si dels sectors conservadors catalans. Aquest redreçament de les posicions polítiques de Lliga Catalana i d'Acció Popular Catalana durant l'any 1935 fou el següent: "La Lliga, a partir de la col.laboració en les comissions gestores, en un pla d'igualtat amb radicals i cedistes, tot i que tenia més força, anà adquirint progressivament un paper predominant, fins arribar ja a finals del 1935, gràcies també a la seva habilitat en l'alta política, a assumir en les seves mans molts dels ressorts del poder a Catalunya. El grup més afavorit per la nova situació, a part el radical, que malgrat tot no aconseguia de posar en funcionament la seva nova i vacil.lant posició dretana, era Acció Popular Catalana" (24)

Aquesta constitució d'un nou partit polític a nivell de Catalunya representant de interessos conservadors catalans i que incidia dins de l'àmbit polític de Lliga Catalana, ho explica Isidre Molas de la següent manera: "La creació d'Acció Popular Catalana i la seva adhesió a la CEDA significava la ruptura franca del pacte, almenys tàcit, de no ingerència de la CEDA a Catalunya i de respecte a Lliga Catalana. La constitució del partit era facilitada per l'agrupació d'elements dretans, poc o gens simpatitzants amb el catalanisme, que es trobaven sense organització, amb elements agraris i catòlics de la Lliga que se separaven d'aquesta en cerca de més radicalitat en defensa dels interessos del catolicisme i la propietat agrícola. La conjunció d'aquests dos sectors es pogué realitzar amb poca empremta perquè el partit

arrelés, gràcies, tant al fet de comptar amb un partit a escala nacional en el poder, o prop del poder, com pel fet de la situació transitòria creada després del 6 d'octubre i la formació de comissions gestores, a la majoria dels ajuntaments, per tal de substituir els qui s'havien rebel·lat contra el govern republicà" (25).

La rivalitat entre Acció Popular Catalana i Lliga Catalana durant l'any 1935 per la representació dels sectors conservadors catalans fou important fonamentalment en la primera assemblea ordinària de Lliga Catalana -del 16 i 17 de març de 1935-, que suposà la consolidació d'una important organització política dretana.

En enfrontar-se a les eleccions legislatives de 16 de febrer de 1936 es formà una candidatura única de la dreta, -el Front Català d'Ordre-, i les negociacions per a la seva formació foren llargues i difícils. Finalment, el Front Català d'Ordre fou una coalició dels partits Lliga Catalana, Dreta de Catalunya, Tradicionalistes, Partit Republicà Radical, Acció Popular Catalana i algun independent. Aquesta coalició del Front Català d'Ordre s'enfrontà a la del Front d'Esquerres de Catalunya a les cinc circumscripcions catalanes.

Notes al Capítol VIII apartat 1.-

- (1) Ismael E. Pitarch: La Generalitat de Catalunya I. Els Governs., p. 211 a 213.
- (2) Carles Pi Sunyer: La República y la guerra, p. 295.
- (3) Lletres reproduïda a Carles Pi Sunyer: La República y la guerra, p. 295.
- (4) Lletres reproduïdas a Carles Pi Sunyer: La República y la guerra, p. 295.
- (5) Carles Pi Sunyer: La República y la guerra, p. 308 i 309.
- (6) "La Ht" 14 abril 1935.
- (7) "La Ht" 5 juny 1935; "La Ht" 13 juny 1935; "La Ht" 18 juny 1935; "La Ht" 19 juny 1935.
- (8) Carles Pi Sunyer: La República y la guerra, p. 309.
- (9) Carles Pi Sunyer: La República y la guerra, p. 309 i 310.
- (10) "La Ht" 17 abril de 1935; "La Ht" 18 abril 1935.
- (11) Editorial "La nota de la Comissió Executiva d'E.R.C. aparegut a "La Rambla" i reproduït a "La Ht" 24 abril 1935.
- (12) Carles Pi Sunyer: La República y la guerra, p. 310
- (13) "La Ht" 8 agost 1935.
- (14) Carles Pi Sunyer: La República y la guerra, p. 326
- (15) Carles Pi Sunyer: La República y la guerra, p. 326
- (16) El text del manifest: "Esquerra Republicana de Ca-

talunya. Als seus afiliats i a l'opinió catalana", vegeu-lo a l'apèndix documental número 17. "La Ht" 28 juny 1935.

- (17) "Esquerra Republicana de Catalunya. Als seus afiliats i a l'opinió catalana". "La Ht" 28 juny 1935.
- (18) "La Ht" 8 agost 1935; vegeu també Josep M. Poblet: Història de l'Esquerra Republicana de Catalunya (1931-1936), p. 252 a 254.
- (19) Carles Pi Sunyer: La República y la guerra, p. 332.
- (20) Carles Pi Sunyer: La República y la guerra, p. 333.
- (21) Carles Pi Sunyer: La República y la guerra, p. 333 i 334.
- (22) Carles Pi Sunyer: La República y la guerra, p. 334.
- (23) Carles Pi Sunyer: La República y la guerra, p. 334.
- (24) Isidre Molas: Lliga Catalana, vol.I, p. 257.
- (25) Isidre Molas: Lliga Catalana, vol.I, p.257 i 258; Francesc Cambó ho explica de la següent manera:
"A la meva primera conversa amb Gil Robles, hi assistí també Lucia. Parlàrem com si fossim correligionaris. Gil Robles, a l'igual que Lluís Lucia, em parlava amb una immensa consideració, com si jo fos el seu Cap. Vaig proposar-li un acord sobre aquestes bases: jo dissoldria totes les organitzacions que tenia escampades a diferents indrets d'Espanya, per tal que ingressin en les organitzacions d'"Acción Popular" i a les persones individuals que de diferents indrets d'Espanya venien seguint-me, els donaria el consell que entressin als rengles d'"Acción Popular". A canvi, Gil Robles:

es comprometia a fer que "Acción Popular" no actués a Catalunya i recomanaria a tots els qui s'hi volguessin inscriure, que ho fessin a la Lliga".

"(...) Complint el meu compromís, vaig aprofitar el dies que estava a Madrid per a recomanar a bon nombre d'amics meus que ingressessin a "Acción Popular". Ho vaig recomanar especialment al nucli d'amics que jo tenia a València i que no estaven amb Lucia. No ho vaig dir als bascs perquè sabia per endavant que havien de negar-s'hi.

Lluís Lucia, en ingressar a "Acción Popular", no volia que el nucli valencià perdés la personalitat. Fou llavors quan, amb la conformitat d'Herrera, "Acción Popular" prengué el nom de "Confederación Española de Derechas Autonomas" (CEDA)" vegeu-ho a Francesc Cambó: Memòries (1876-1936), p. 468 i 469.

2. GRUP D'ESTUDIS I PLANS ECONÒMICS I SOCIALS.

"La Humanitat" de 13 de juliol de 1935, publicava una nota del Comitè Executiu llançant una important iniciativa: la creació del Grup d'Estudis i Plans Econòmics i Socials. Així, aquesta nota argumentava: "La Comissió Executiva, creient d'alta conveniència la formació dintre d'Esquerra Republicana d'un grup de militants que es dediqui a l'estudi de les qüestions i projectes de caràcter social i econòmic, invita els afiliats de tot Catalunya que sentin simpatia per aquesta idea a enviar la seva adhesió i la seva adreça al Secretariat del Partit (Rda. Sant Pere, 70, pral.). Una vegada recollides un nombre suficient de respostes, la Comissió Executiva convocarà a una reunió als qui s'hagin adherit al projecte, per tal de determinar el nom del grup, objectius que pot realitzar, manera de dur-los a terme, forma d'articular el treball dels elements forans amb els de Barcelona, i totes aquelles altres qüestions que puguin plantejar-se, ja que és criteri de la Comissió executiva que el Grup d'Estudis i plans econòmics i socials haurà d'actuar dintre el quadre i disciplina del Partit amb la disciplina i autonomia que escauen a la finalitat proposada" (1).

Aquesta iniciativa de la Comissió Executiva era conseqüència del fet que aquest organisme d'Esquerra Republicana, el dia 28 de juny, adreçà un manifest als seus afiliats i a l'opinió pública (2) per tal de paliar les dificultats que trobava per a la propaganda i exposició del seu pensament polític. Un dels apartats d'aquest manifest es titulava "La realitat econòmica i social". La creació del Grup d'Estudis i Plans Econòmics

i Socials era una de les solucions que donava Esquerra Republicana, davant la situació econòmica i social catalana.

Així, en aquest epígraf "La realitat econòmica i social", en primer terme, es referia a un punt programàtic d'Esquerra Republicana, al qual es donava especial importància, en afirmar: "Fonament de la nostra ideologia política és el sentiment esquerrà. Sóm liberals, laics, demòcrates i els nostres principis estan inscrits d'una manera clara en el programa del Partit. Però hi ha un punt en què cal insistir. Esquerra Republicana té un ideari de fort sentit social: propugna per un règim de major justícia, ha lluitat sempre en defensa dels treballadors, entén que l'amor a Catalunya ha de traduir-se en interès per a tots els catalans, i en particular per els més dissortats. I és precisament en aquest punt en què vol intensificar la seva actuació i donar-li un major contingut". (3)

Tot seguit, passava a analitzar la crítica situació mundial, que estava caracteritzada per la crisi econòmica i per l'atur forçós. Així, afirmava: "En l'hora actual travessa el món un moment de greus dificultats, d'un trasbalsat, però d'un futur prometedor. Segueix amb una persistència reveladora que no és deguda únicament a una depressió cíclica, la crisi econòmica. N'és el factor més destacat i també el més dolorós, l'extensió i la durada de l'atur. Davant l'angoixa d'aquesta situació, s'observa en el panorama contemporani, la importància creixent que prenen les qüestions econòmiques i socials. Preocupació general és la de donar feina als treballadors parats. (...) Pequen d'insinceres aquelles solucions que es recolzin únicament en l'execució d'obres públiques.

El problema és massa complex per a poder tenir com a solució única una fórmula simplista. (...) Pel treball que directament poden donar i per l'estímul que representen en un moment de crisi, és convenient l'execució d'obres públiques, però un programa de redreçament econòmic no pot limitar-se a aquesta solució sempre parcial i prompte ineficaç; ha de venir acompanyat d'altres mesures més efectives" (4).

En darrer terme, aquest epígraf del manifest assenyalava que s'havia de posar remei a aquestes situacions crítiques, i que s'havia d'adoptar solucions de conjunt. Així s'afirmava: "En la situació actual del món no basten els pal.liatius. Agradi o no agradi, estigui d'acord o no amb les teories apreses i els principis que semblaven incommobibles, es fa indispensable una intervenció i regulació econòmiques que defensin el feble de la voracitat del més fort, i que preservin la col.lectivitat dels estralls que poden causar-li els egoismes i les ap_etències individuals. I que no es vulgui dir, demagògicament, que els qui defensen aquestes solucions de conjunt van contra l'economia catalana. Volem forta i pròspera la nostra economia, perquè asseguri un alt nivell de vida a tots els catalans. Es per al seu millorament que propugnem l'adopció de mesures generals que permetin resoldre la crisi, fer desaparèixer els parats i elevar els jornals en tot el territori de la República.(...) Són el partits d'esquerra els que poden resoldre els pro_blemes econòmics i socials, amb programes de conjunt, amb solucions raonables, però coratjoses i decidides" (5).

D'altra banda, en un article aparegut a "La Humanitat" es remarcava també la necessitat de que Esquerra Republi

cana portés a terme un treball en els camps econòmic i social davant la situació actual del món. Així, es notava: Esquerra Republicana no ha de fer aquesta tasca. Les causes de la crisi econòmica del món tothom les coneix de sobres. El nostre partit té la ineludible missió de portar solucions racionals a aquestes causes. Sense demagògia, amb serenitat, però amb fermesa, tan bon punt ocupi el Govern. Res de pal·liatius ni de contemplacions en el futur pròxim. Portar un pla de treball a bastament estudiat i ben mesurat, i portar-lo a la pràctica immediatament, sense preocupar-se del que diran i pensaran els adversaris incapacitats" (6).

A més a més, F. Grau i Ros, membre del primer comitè permanent del G.E.P.S.E., definia d'aquesta manera el caràcter d'aquesta organització d'estudis econòmics i socials: "Quan es varen començar a fer públics els treballs de la ponència encarregada de l'organització del Grup i confecció del reglament provisional, es varen fer molts comentaris, i no va mancar qui va establir un parangó entre el G.E.P.S.E. de l'Esquerra i la dissolta Unió Catalana de la Lliga. Rés més lluny d'això. El G.E.P.S.E. no serà ni ha d'ésser un cenacle d'homes que es creuen savis, i que estan pel damunt dels altres militants del Partit. No. L'organització i actuació del G.E.P.S.E. ha de tenir sempre com a base i com a fonament, el conjunt de militants del Partit" (7).

A partir de l'octubre de 1935, i davant la pròxima convocàtoria de la reunió general de constitució del G.E.P.S.E., es va adreçar als afiliats a l'esmentat grup un qüestionari per a contestar abans de la dita reunió en què s'havia de discutir el projecte de reglament d'aquest organisme (8).

Després de diverses dates de convocatòria per a la constitució del Grup d'Estudis i Plans Econòmics i Socials, que hagueren de ser ajornades, finalment, el 21 de desembre del 1935 i al local de l'Ateneu Obrer d'Esquerra Republicana (Provença, 156, baixos) va tenir lloc la reunió de constitució del G.E.P.S.E. (9). Presidí aquest acte Carles Pi i Sunyer, juntament amb els altres membres de la ponència organitzadora: Bertran i Tàpies, Enric J. Ferrer, Pere Foix, Ramon Frontera, Grau i Ros, Jaume Miravittles i Francesc Padrós. També era membre de la ponència, que excusà la inassistència, Francesc Codó.

En primer terme, Carles Pi i Sunyer, explicà els diversos ajornaments de la reunió de constitució del G.E.P.S.E., que eren conseqüència de les circumstàncies anormals de la situació política catalana. A continuació, exposà els principis bàsics del Partit en els aspectes econòmics i socials, i afirmà que, en ells, hi existia una tendència evolutiva per a arribar a un sistema econòmic col·lectivista. Fèu una síntesi de les finalitats del G.E.P.S.E., especialment en tot el que es referia a la tasca de fer els estudis i plans necessaris per a portar a la pràctica els principis bàsics del Partit en els aspectes esmentats (10).

Tot seguit, Carles Pi i Sunyer es referí al projecte de reglament del G.E.P.S.E. que la ponència organitzadora havia confeccionat i que s'havia de debatre en aquest acte. Després d'una llarga discussió s'aprovaren tots els articles i esmenes per absoluta unanimitat (11).

L'assemblea va decidir també que el G.E.P.S.E. no fos un organisme del Partit, que no formés un nucli tancat per uns quants ni que no tingués cap sentit de tendència

particularista, i definí així la seva línia d'acció:
"La seva actuació, d'acord amb el reglament aprovat, ha d'ésser completament totalitària; recollint les necessitats econòmiques de les diferents comarques catalanes i les aspiracions socials dels nuclis militants del Partit, compatibles amb els seus principis bàsics per tal de fer els estudis adequats i elaborar els plans adients a fi de donar satisfacció a uns i altres en profit de la col·lectivitat catalana. (...) Per a portar-la a terme (la tasca a realitzar) el reglament estableix les següents línies generals. La part fonamental i l'element bàsic de treball del G.E.P.S.E. seran les ponències. Aquestes, encara que el reglament en determina un cert nombre inicial de fixes, no seran en quantitat constant, sinó que variaran d'acord amb les necessitats de cada moment, de cada comarca, o de cada nucli interessat en un estudi o pla determinat. Treballaran aïlladament per si mateixes i, per tant, no serà indispensable la seva residència a Barcelona, sinó que actuaran en els llocs on hi hagi un estudi a fer o un pla a realitzar. Arreu de Catalunya on hi hagi una tasca a fer hi podrà haver una ponència del G.E.P.S.E. (...) Quan una ponència haurà acabat la seva tasca, establirà la corresponent memòria i conclusions, les quals se sotmetran a un comitè de coordinació format pels secretaris de totes les ponències que actuïn en aquell moment. Aquest comitè estudiarà les conclusions esmentades i les lliurarà al Comitè Permanent (...). El Comitè Permanent, que és el que tindrà cura de la direcció i funcionament del G.E.P.S.E., és el que estarà en relació directa amb el Comitè Executiu Central del Partit, per tal que la tasca del "Grup" tingui una eficàcia. Per aquells plans i projectes de importància dels quals no

requereixi l'aprovació del Congrés del Partit, el Comitè Permanent els portarà directament al Comitè Executiu. Però, per a tots aquells que hagin de portar-se al Congrés del Partit, caldrà que el Comitè Permanent convoqui assemblea general del G.E.P.S.E. abans de lliurar-los definitivament al Comitè Executiu Central del Partit" (12).

Una vegada aprovat el Reglament del G.E.P.S.E., Carles Pi i Sunyer va manifestar que la ponència organitzadora ja havia acabat la tasca que li havia confiat el Comitè Executiu del Partit i que, per tant, calia procedir a l'elecció del Comitè Permanent. Després de portar-se a terme les votacions, el primer Comitè Permanent del G.E.P.S.E. va quedar format de la manera següent: Vicenç Bernades, Bertran i Tàpies, Ramon Frontera, Grau i Ros, Jaume Miravittles, Francesc Padrós i Soler i Bru. Obtingueren també un bon nombre de vots Pere Foix, Roc Boronat i Sebastià Clarà, els quals reglamentàriament i en l'ordre esmentat haurien de passar a ocupar els càrrecs que hi poguessin haver vacants al Comitè Permanent aban d'acabar aquest el seu mandat (13).

Després del fets del 6 d'octubre de 1934 i de la repressió que aquests suposaren sobre Catalunya i conseqüentment sobre Esquerra Republicana, la creació del G.E.P.S.E. s'emmarcà com una nova iniciativa del Partit en un moment en que aquest s'havia vist obligat a suspendre les seves activitats normals. La constitució del G.E.P.S.E. es presentava com un nou projecte del Partit d'acord polític d'aquest. Així ho expressava un article de "La Humanitat": "Tot això mostra que Esquerra Republicana de Catalunya entra en una nova i interessantíssima fase de la seva actuació. Destruïdes les lliures internes d'abans del 6

d'octubre, ara es prepara per a la conquesta del Poder en tots els seus ressorts polítics i econòmics. Així ha d'ésser, altrament, Esquerra Republicana deixaria d'existir com a Partit governamental. O millor: la seva tasca com a partit governamental fóra negativa".

"D'ençà la proclamació de la República, el món ha donat un tomb rapidíssim, el que propugnaven uns homes militants d'Esquerra Republicana, amb relació als problemes econòmics i socials, fa tres anys, ha arribat l'hora de posar-ho a la pràctica. No solament com una mesura de partit i pel sol fet d'ésser fidels a un programa, sinó perquè la situació econòmica i social del món ho exigeix. No com a una mesura de tèctica, sinó per propi convenciment. Si hom vol salvar el país, cal aplicar remeis contundents tant en l'ordre polític, com social i econòmic".

"Esquerra Republicana, com a partit de masses, copsa el moment i vol transformar l'economia nacional. Ha comprès perfectament el que repetidament s'ha escrit en aquestes mateixes columnes: que amb el Poder polític s'ha de conquistar el Poder econòmic".

(...) "El problema del món no és polític, és fonament social. (...). Esquerra Republicana de Catalunya segueix el camí recte que l'ha de conduir al triomf. Que s'organitzi aviat aquest grup d'homes decidits que entenen en qüestions socials i econòmiques i que, tenint en compte el desgavell econòmic imperant, proposin solucions adequades al moment. (...) S'ha de fer entendre que els interessos de la petita burgesia i del proletariat són gairebé idèntics i que, per tant, units uns i altres, trobaran la solució".

(...) "Esquerra Republicana té homes capacitats. Que tots tinguin present en el moment greu que vivim, i units;

estretament, deixant de banda totes les petites passions humanes que puguin dividir els homes d'una mateixa o semblant ideologia i a treballar a benefici de la col·lectivitat amb la major rapidesa. I sobretot menyspreant les paraules grosses i les nïciesses de les dretes, que sempre governen a favor seu i contra el proletariat" (14).

Després de totes les referències fetes fins ara, no tornem a tenir cap més notícia del Grup d'Estudis i Plans Econòmics i Socials. Això ens fa aventurar la hipòtesi que el G.E.P.S.E. fou una iniciativa d'Esquerra Republicana en l'etapa de suspensió de l'Estatut, moment en què diversos dirigents del Partit estaven empresonats, les entitats estaven clausurades i la vida política de l'Esquerra estava gairebé morta. Però, després de les eleccions legislatives de 16 de febrer de 1936, amb el triomf de Front d'Esquerres de Catalunya, encapçalat per Esquerra Republicana, el Partit tornà a portar a terme una política governamental amb la restauració de l'Estatut de Catalunya. D'aquesta manera, en aquests moments, el G.E.P.S.E. havia de passar a ser una iniciativa marginal fins que les seves activitats es devien extingir totalment.

Notes al Capítol VIII apartat 2.-

- (1) "La Ht" 13 juliol 1935; "La Ht" 18 juliol 1935; Sobre aquesta crida del Comitè Executiu d'Esquerra Republicana per a la formació del G.E.P.S.E., hem consultat les cartes d'adhesió a aquest organisme de Josep Soler, Roc Boronat, Salvador Puigvert i Mas, Emili Farré i Torres i Eduard Cinca i Roca en representació del Centre Català Republicà d'Esquerra del districte IX, i Ferran Berni, a l'Arxiu Històric Nacional de Salamanca, Secció Político-Social. Barcelona. 1053.
- (2) "Esquerra Republicana de Catalunya. Als seus afiliats i a l'opinió catalana". "La Ht" 28 juny 1935.
- (3) "Esquerra Republicana de Catalunya. Als seus afiliats i a l'opinió catalana". "La Ht" 28 juny 1935.
- (4) "Esquerra Republicana de Catalunya. Als seus afiliats i a l'opinió catalana". "La Ht" 28 juny 1935.
- (5) "Esquerra Republicana de Catalunya. Als seus afiliats i a l'opinió catalana". "La Ht" 28 juny 1935.
- (6) "Insistent. El desgavell econòmic del món. La missió d'Esquerra Republicana de Catalunya". "La Ht" 19 juliol 1935.
- (7) G. Grau i Ros: "La reunió de constitució del Grup d'Estudis i Plans Socials i Econòmics, d'E.R.de C." "La Ht" 21 desembre 1935.
- (8) "La Ht" 18 octubre 1935; A l'Arxiu Històric Nacional de Salamanca, hem consultat el qüestionari del G.E.P.S.E. que constava

de les següents preguntes:

Esteu d'acord amb l'organització general del "GEPSE", i en cas de disconformitat quines objeccions fonamentades feu al projecte de reglamentació?

Tot semblant-vos bé el projecte en conjunt, teniu alguna objecció de detall a fer o alguna suggerència o idea particular a exposar sobre la seva constitució?

Quines son les matèries econòmiques o socials que coneixen més, i en quines us interessa més treballar?

De quina o quines Seccions del Grup desitjeu formar part?

Teniu alguna obra, documentació o estadística que volgueu deixar al Grup en qualitat de préstec?

Teniu alguna obra, documentació o estadística que volgueu cedir al Grup en concepte de donatiu?

Teniu alguna obra, documentació o estudi de caràcter estadístic, econòmic o social que creieu interessant que el Grup posseixi?

Coneixeu la manera de poder adreçar-se a alguna corporació pública, entitat particular o partit polític-catalans, espanyols o estrangers- que publiquin obres, estudis, plans o programes de caràcter estadístic, econòmic, social, per tal de poder obtenir de la manera més fàcil a avantatjosa possible les esmentades publicacions?

Creieu que el Grup té de realitzar, com a obra de major abast un Pla econòmic o social de conjunt, d'aplicació a la política catalana i espanyola?

Quins són els punts de caràcter econòmic o social

que creieu que haurien de figurar en el programa polític de realització immediata d'Esquerra Republicana de Catalunya?

Teniu alguna observació particular a fer no continguda en les preguntes anteriors, sobre alguna qüestió que cregueu interessant en relació a l'organització del Grup?

(Secció Político-Social. Barcelona, 1058). A més a més, hem vist també les respostes dels afiliats Francesc Cardiel i Lluís, Ramon Serra i Garcia i F. Alabert (Secció Político-Social. Barcelona. 1058 i 1056)

- (9) A l'Arxiu Històric Nacional de Salamanca, hem consultat la instància de la Comissió Executiva d'Esquerra Republicana adreçada al Excmo. Sr. Comandante General de la 4ª División Orgànica Militar, en la qual es demanava "(...) que se sirva conceder autorización para celebrar una reunión de constitución del citado grupo de estudios y planes económicos y sociales (...)", amb data de 30 de juliol de 1935. (Secció Político-Social. Barcelona. 820). A més, hem consultat també la resposta a dita instància, signada per José Sanchez Ocaña. 4ª División Sección de E.M. Negociado Asuntos Sociales. Registro nº 6, i adreçada a M. Rouret i Callol per la Comissió Executiva del Partit, en la qual s'assenyalava: "(...) teniendo en cuenta que la citada entidad (Esquerra Republicana de Catalunya), (...), fué clausurada con motivo de los sucesos de octubre último y como no parece legal el funcionamiento del Secretariado de la misma a que alude en su ins

tancia, he resuelto pasar su solicitud a dictamen del Sr. Auditor de esta División", amb data de 7 d'agost de 1935 (Secció Político-Social. Barcelona. 820).

(10) "La Ht" 24 desembre 1935.

(11) "La Ht" 24 desembre 1935.

(12) "La Ht" 24 desembre 1935.

(13) "La Ht" 24 desembre 1935;

A l'Arxiu Històric Nacional de Salamanca, hem consultat dues cartes de la Secretaria General d'Esquerra Republicana, amb dates de 11 i 17 d'agost de 1935, en les quals es convocava als senyors Codó, Frontera, Foix, Miravittles, Padrós, Grau i Ros, Bertrán i Tàpies i Enric J. Ferrer per haver estat designats per a formar part de la Ponència que havia de formular un avantprojecte per a la constitució del Grup d'Estudis i Plan Econòmics i Socials d'Esquerra Republicana (Secció Político-Social. Barcelona. 820).

(14) "Plans econòmics i socials. Una tasca a realitzar per Esquerra Republicana de Catalunya". "La Ht" 16 juliol 1935.

3. EL P.N.R.E.

Com a conseqüència de la revolució d'octubre del 1934, el P.N.R.E. sofri també una important i prolongada repressió. A més a més de la detenció dels cinc principals polítics del Partit -Joan Lluhi, Josep Tarradellas, Antoni Xirau, Pere Comes i Joan Casanellas-, que foren detinguts ja al Palau de la Generalitat i traslladats al vaixell "Uruguay", cal remarcar també la de Ricard Altaba i Planuc, regidor de l'Ajuntament de Barcelona, i la de Carles Martí i Feced, regidor de l'Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat. D'aquesta manera, el P.N.R.E. quedà privat dels seus dirigents superiors, encara que aquesta no fou la conseqüència més important. A primers de desembre de 1934 quedaren en llibertat sota fiança Joan Casanellas, Josep Tarradellas, Antoni Xirau i Pere Comes, i el 23 de febrer de 1935 fou alliberat Ricard Altaba. Quedà detingut i pendent de processament juntament amb tot el Govern de la Generalitat, Joan Lluhi i Vallescà (1).

A més a més, l'autoritat militar clausurà entre diversos centres i entitats de partits catalanistes i republicans, la secretaria central del P.N.R.E. i les seves delegacions més actives i importants: les dels districtes cinquè, setè i vuitè, com a mínim (2).

El diari "L'Opinió" tornà a aparèixer el 9 d'octubre informant de la proclamació de l'Estat Català dins la República Federal espanyola, el dia 6 d'octubre, i remarcava: "Els nostres lectors saben com pensem. No hem canviat pas. Som nacionalistes i republicans, i tenim un programa polític ben definit. (...) Els pobles que

mereixen viure, viuen per damunt l'anècdota passatgera" (3). Tot seguit, donava compte que els dirigents del P.N.R.E. -Joan Lluhí, Joan Casanelles, Josep Tarradellas Antoni Xirau i Pere Comes- havien estat al costat del Govern de la Generalitat en aquesta hora històrica, per la qual cosa estaven empresonats en el vaixell "Uruguay" i pendants de processament. D'altra banda, "L'Opinió" del dia 10 apareixia amb un article editorial (4), en el qual es reflexionava sobre el moment polític: "El país ha pres definitivament una trajectòria que no és la nostra, i ens permetem opinar que tampoc no és la que el poble català i l'espanyol triarien si lliurament els fos permès dir, per mitjà de les urnes -som demòcrates- el que en pensen".

"(...) Catalans i republicans, si avui no ens pot satisfer el sistema de govern que hi ha a Catalunya i a la República, esperem que, amb l'ajut de tots els que pensen i senten com nosaltres, vindran infal·liblement millors temps en els quals amb l'experiència de les coses i dels fets, veurem acomplerta la realització dels nostres ideals" (5). Així, el mateix 10 d'octubre, i per decret del ministre de guerra, es suspenia indefinidament "L'Opinió", "La Humanitat", "La Publicitat" i "El Diluvio". De resultes d'aquesta suspensió, "L'Opinió" no tornaria a sortir mai més al carrer.

Segons Joan B. Culla, la repressió de l'octubre de 1934 sobre el P.N.R.E. es concretà, d'una banda, en la pèrdua temporal dels seus polítics dirigents. Però, una més gran transcendència, de cara al funcionament del partit, tingué la clausura dels principals centres a Barcelona, que va causar al P.N.R.E. una greu desarticulació. Valguent tot, la consensuància més greu per aquest Partit

fou la desaparició del diari "L'Opinió". Així, "(...) el P.N.R.E. -que, recordem-ho, havia estat creat a i per "L'Opinió"- perdia la seva principal base de sustentació i el vehicle a través del qual els seus postulats arribaven a una audiència molt superior a la dels estrictes militants, a un àmbit de simpatitzants que havia de constituir la "zona de reclutament" en un eventual desenrotllament del partit, pèrdua, a més, especialment greu en un període d'ostracisme polític, quan l'únic contacte regular entre la base i la direcció, i l'únic mitjà de fixar públicament i constant una posició davant cada problema concret -en definitiva, l'única forma d'existir com a partit- era la possessió d'un òrgan de premsa propi". (6).

Així les coses, el primer instant de reactivar, si bé de forma indirecta, el Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra, es centrà en el projecte de creació de Nova Política. A final de desembre de 1934 es feia públic un manifest adreçat "A les Joventuts de Catalunya" i signat per vuit noms, la majoria dels quals eren d'elements del sector juvenil del P.N.R.E., i en el qual, "sense esmentar cap partit ni organització i ratificant llur "fe en l'ideari que ens ha animat sempre", els autors afirmaven la necessitat de fer objecte aquest ideari -concretament en la tríada democràcia, nacionalisme, reformisme sòcio-econòmic- d'un estudi i d'una revisió" (7). Així, els signants d'aquest manifest anunciaven el seu propòsit de crear, no un nou partit, sinó un centre de joventut destinat a l'estudi, debat i difusió de tots aquests problemes i de les possibles solucions. El nom de l'entitat era Nova Política, i les seves oficines provisionals s'instal·laren al Casal dels Esports (Aribau

21, baixos), on, significativament, tenia el seu estatge la delegació del P.N.R.E.E. al districte sisè. Però, l'autoritat governativa negà l'aprovació dels estatuts de Nova Política, adduint raons de caràcter polític i el projecte fou definitivament abandonat a primers de febrer de 1935 (8).

En aquesta conjuntura política, "a mitjan 1935, el P.N.R.E.E., afeblit en la seva organització, privat de la seva tribuna periodística, inert i sense iniciatives, esdevingut l'afegitó de totes les situacions d'esquerra, té plantejat al seu davant, amb tota claredat, el problema de la pròpia existència. (...) Això reduïa a dos els termes del dilema que el P.N.R.E.E. havia d'afrontar de cara al futur: o dissoldre's o reingressar, sense més tràmits, a l'Esquerra, o mantenir-se com a partit, intensificant la seva activitat i reforçant la seva personalitat" (9).

Però, Joan Lluhí, en una lletra tramesa als dirigents del P.N.R.E.E. des del Penal del Puerto de Santa María, corresponent a juny o juliol de 1935, es decantava per una posició antifusionista. Així, definia l'espai polític d'aquest partit: "El P.N.R.E.E. ha de fer el paper que "L'Opinió", i, després, l'Esquerra, varen fer aleshores contra Acció Catalana. Cal que en prendre aquesta aactitud activa, el P.N.R.E.E. sàpiga situar-se a l'esquerra de l'Esquerra. Això serà fàcil, perquè en Pi s'inclina fatalment cap a Acció Catalana, i perquè els homes de l'Esquerra més combatius i més esquerristes són els empresonats" (10). Joan Lluhí col·locava al P.N.R.E.E. en un petit espai polític situat a l'esquerra dels partits republicans catalans sense arribar a l'àmbit del socialisme, és a dir aquest Partit estaria assentat totalment

a l'esquerra de les alternatives republicanes. Així, "es tractava, en certa manera, de repetir, en unes circumstàncies no massa diferents, el paper que el grup opinionista havia jugat ja en el període 1928-1931" (11).

Malgrat tot, aquesta lletra de Joan Lluhí no va ésser escoltada pels dirigents del P.N.R.E., ja que el 17 de juliol de 1935, el Consell d'Actuació Política d'aquest Partit publicava un manifest (12) en el qual no es recollia de cap manera els termes de la lletra d'aquest dirigent. Aquest manifest es definia en els termes següents: "(...) proclamen els nostres principis de nacionalisme i esquerrisme; (...), cal evitar el confusionisme i la cridòria vana dels irresponsables si volem salvar Catalunya i la República; (...) no és convenient per al règim el confusionisme dintre els rengles dels partits republicans" (13). I, en segon terme, exposava una tàctica política a seguir, d'aquesta manera: "Davant d'aquests perills, nosaltres creiem que cal la unió, la decisió i l'entusiasme invencible de tots els republicans nacionalistes d'esquerra. Per a aconseguir-ho, els homes del Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra estan disposats a fer els sacrificis que calgui, a fi d'ajudar i col.laborar en l'organització de les forces esquerranes". (...)

"Nosaltres creiem que si hom vol fer una tasca patriòtica i profitosa, cal estructurar la nostra vida política damunt d'aquestes bases: Constituir entre tots els homes d'una mateixa ideologia un sol partit sense personalismes, sense desviacions ideològiques; amb el més gran esperit de sacrifici, i un cop això aconseguit, formar les coalicions convenients entre els partits que

representen un matís divers, polític o social, dintre l'esquerrisme, però que poden tenir una actuació conjunta en un moment donat" (14).

Així, el contingut d'aquest manifest no coincideix amb el de la lletra de Joan Lluhí abans esmentada. Malgrat, ésser relativament confús el text d'aquesta proclama, el que se'n desprèn, d'una banda, és que no defensa una posició antifusionista, però, de l'altra, tampoc no defineix una clara necessitat d'ingrés del P.N.R.E. dins d'Esquerra Republicana. Els termes en els quals es pronuncia són aquests: "Construir entre tots els homes d'una mateixa ideologia un sol partit sense personalismes, sense desviacions ideològiques, (...) i un cop aïxò aconseguit, formar les coalicions convenientes entre els partits (...) " (15). Però, volent interpretar aquesta terminologia tan poc clara, podríem afirmar que apunta fonamentalment postures tendents a la fusió. A més, "(...) en cert sentit, sí que resolvia aquesta qüestió, perquè, donades les circumstàncies, no afirmar en termes inequívocs la pròpia personalitat era ja renunciar-hi" (16).

En el marc de la situació política esmentada, Joan B. Culla conclou: "El fet decisiu és que la direcció del P.N.R.E. rebutjà -parlant en termes generals-, la possibilitat de dotar el seu partit, després del 6 d'octubre, d'una "nova funcionalitat política", -la que propugnava Lluhí o una altra de diferent-, i mantingué l'organització en un estat de "vida suspesa" sense objectiu aparent. Si, partint d'aquesta base, considerem a més que el desenllaç de la lluita plantejada dintre d'E.R.C. va suposar la total desfeta d'Estat Català i el triomf del sector companyista, -el més pròxim, a nivell ideològic i

personal, als "lluhins"-, no serà difícil de comprendre que, al llarg de la segona meitat del 1935 s'anés imposant progressivament en el P.N.R.E., -no sense certes resistències-, la idea d'una aproximació a l'E.R.C. que desemboqués, dins d'un termini més o menys llarg, en la "unió" d'ambdós partits, els termes exactes de la qual quedaven per concretar" (17).

Notes al Capítol VIII apartat 3.-

- (1) Joan B. Culla i Clarà: El catalanisme d'esquerra (1928-1936), p. 313 a 315.
- (2) Joan B. Culla i Clarà: El catalanisme d'esquerra (1928-1936), p. 313.
- (3) "L'Op" 9 octubre 1934.
- (4) Editorial "Panorama". "L'Op" 10 octubre 1934.
- (5) Editorial "Panorama". "L'Op" 10 octubre 1934.
- (6) Joan B. Culla i Clarà: El catalanisme d'esquerra (1928-1936), p. 314 a 316.
- (7) Joan B. Culla i Clarà: El catalanisme d'esquerra (1928-1936), p. 319.
- (8) Joan B. Culla i Clarà: El catalanisme d'esquerra (1928-1936), p. 319 i 320.
- (9) Joan B. Culla i Clarà: El catalanisme d'esquerra (1928-1936), p. 327 i 328.
- (10) Lletre de Joan Lluhí i Vallescà reproduïda a Joan B. Culla i Clarà: El catalanisme d'esquerra (1928-1936), p. 328.
- (11) Joan B. Culla i Clarà: El catalanisme d'esquerra (1928-1936), p. 329.
- (12) "Al poble de Catalunya. Un manifest del "Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra". "La Ht" 17 juliol 1935.
- (13) "Al poble de Catalunya. Un manifest del "Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra". "La Ht" 17 juliol 1935.

- (14) "Al poble de Catalunya. Un manifest del "Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra". "La Ht" 17 juliol 1935.
- (15) "Al poble de Catalunya. Un manifest del "Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra". "La Ht" 17 juliol 1935.
- (16) Joan B. Culla i Clarà: El catalanisme d'esquerra (1928-1936), p. 330.
- (17) Joan B. Culla i Clarà: El catalanisme d'esquerra (1928-1936), p. 330.

4. FRONT D'ESQUERRES DE CATALUNYA I FRONT POPULAR.

A les eleccions municipals de 14 de gener de 1934, el triomf de la Coalició d'Esquerres Catalanes a la ciutat de Barcelona i a la majoria de poblacions catalanes, fos un fet inqüestionable. Així, en aquestes eleccions pot afirmar-se que el centre quedà polaritzat en alternatives de dreta o d'esquerra, encara que en algunes poblacions apareguessin tres llistes: així la polarització del centre havia passat per un assaig amb èxit, i això configurava la reunificació dels blocs electorals de febrer de 1936, amb l'evident estabilitat del signe electoral entre aquestes dues votacions. Els resultats electorals de febrer de 1936 estaven ja prefigurats en gener de 1934 (1).

D'aquesta manera, la repetida i progressiva derrota del centre com alternativa electoral autònoma es combinà amb la implantació gradual de dues alternatives dicotòmiques, fonamentades en la radicalització de les posicions reformista i conservadora. Tot això, en el marc dels fets del 6 d'octubre de 1934, de la supressió de l'autonomia de Catalunya i de l'avançament de partits amb programes de contrarreforma a l'Estat, que suposaven la constitució de governs cada vegada més de centre-dreta, provocà que l'aliança centrista es polaritzés en alternatives de dreta o d'esquerra. Així, el centre com moviment autònom i alternativa autònoma, malgrat subsistir les seves organitzacions, només podia mantenir-se amb els pols polítics que havien assumit els extrems de la contradicció principal: conservadurisme o reforma democràtica (2).

En aquest context, en una reunió dels partits que formaren la Coalició d'Esquerres Catalanes el 14 de gener de 1934 varen decidir formar el Comitè d'Enllaç del Front d'Esquerres a Catalunya per tal de portar a terme una estratègia política coordinada en una sèrie de punts que van definir i redactar en una nota. Aquesta iniciativa va ser deguda al fet que, després d'un examen de la situació del moment, varen coincidir a apreciar l'acció de les forces que governaven la República realitzaven contra l'Autonomia de Catalunya i contra l'esperit liberal i democràtic del 14 d'abril. I això imposava una coordinació de les respectives actuacions, per tal que la lluita en defensa dels ideals de la catalanitat i de l'autèntic republicanisme tingués la unitat que n'assegurés l'èxit. Així, declaraven com a finalitats immediates i preferents de la seva actuació, explicitades en la nota abans esmentada, les següents: a) la consecució d'una amnistia per a tots els condemnats i perseguits pels fets del 6 d'octubre; b) la vigència íntegra de l'Estatut de Catalunya i, per tant, derogació de la Llei de 2 de gener de 1935 per tal de reintegrar al Parlament de Catalunya la seva sobirania avui conculcada; c) l'oposició decidida a l'intent de revisió constitucional, perquè amb ella les forces de dreta reaccionàries i monàrquiques pretenen anul·lar definitivament els avenços que hi són consagrats; d) El restabliment de la normalitat política, per la desaparició de les mesures que avui cohibeixen la lliure expressió del pensament i l'exercici dels drets individuals; e) la convocatòria immediata, prèvia la normalització exigida en l'apartat anterior, d'unes eleccions legislatives; f) el manteniment dels avenços socials de la República; g) que per ésser Llei votada pel Parlament de

Catalunya en ús de les seves facultats, la Llei de Contractes de Conreu de data 30 de setembre de 1934 és l'única d'aplicació legal a la nostra terra. Així, per assolir les anteriors reivindicacions, conservant cada grup polític la pròpia ideologia i plena llibertat en aquelles qüestions no afectades per aquest acord, els Partits signants resolien constituir un Comitè d'Enllaç, format per un representant de cada un d'ells. Per Esquerres Republicana de Catalunya, Carles Pi i Sunyer; per Acció Catalana Republicana, Lluís Nicolau d'Olwer; pel Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra, Joan Casanelles; i per Unió Socialista de Catalunya, Rafael Folch i Capdevila (3).

Seguint amb aquesta iniciativa del Front d'Esquerres a Catalunya, el Comitè d'Enllaç de la Coalició d'Esquerres Catalanes va fer pública una nota en la qual es pronunciava a favor de la necessitat d'una consulta electoral pròxima i la seva oposició a les finalitats de restringir el vot per les circumstàncies amb que s'hauria d'obtenir el carnet electoral. Així, afirmava: "Els partits que formen la Coalició d'Esquerres Catalanes han manifestat repetidament el seu criteri que la situació política actual hauria de tenir com a única solució la consulta a la voluntat popular. Desitjosos de moure's dintre les normes democràtiques, han demanat i continuen demanant la convocatòria d'unes eleccions que donin el govern a aquells que representin la majoria de l'opinió del país. Aquesta posició, que avui ratifiquem, els permet manifestar d'una manera enèrgica i decidida l'oposició a aquells propòsits com és el de la realització del vot per les condicions amb que s'hauria d'obtenir el carnet electoral i l'exclusió de les llistes d'escrutini de

les persones que compleixin condemna, amb els quals es vol burlar la voluntat del poble. Limitant-se de moment, per tractar-se de disposició ja dictada, al decret del Govern de la Generalitat referent al carnet electoral, han de denunciar a l'opinió catalana la finalitat que la inspira, que no és altra que la de treure el dret de sufragi a una massa considerable de gent modesta, una maniobra amb la qual es pretén establir ciutadans de dues menes amb desigualtat de drets polítics".

"Davant d'aquests propòsits, el Comitè d'Enllaç de la Coalició d'Esquerres Catalanes manifesta que si els partits polítics que detenen el Govern de la Generalitat persisteixen a portar-los a terme en la forma que es pretén, trobaran la repulsa de la majoria de l'opinió catalana, que ni d'una manera indirecta voldrà semblar que doni el consentiment a mesures que serien la mistificació del Règim democràtic. Que hi ha quelcom pitjor que el franc atac a la democràcia, com prestar-se a enganys que la malmeten i deshonoren. No són les esquerres catalanes oposades a l'ús d'un carnet que permeti la identificació de l'elector. A elles deu la iniciativa de la seva implantació. Però han d'oposar-se al fet que una habilitat política de vell estil vulgui convertir-lo en un procediment per a privar de vot a un gran sector d'opinió. Habilitat en la qual col.laboren partits que es vanen d'haver contribuït en els inicis de la seva actuació a desarrelar el caciquisme de Catalunya i que ara voldrien aprofitar-se d'artificis que representen un retrocés de més de trenta anys a la nostra vida política. Davant d'aquest propòsit, les esquerres catalanes afirmen, una vegada més, el seu desig d'arribar amb la màxima urgència al resplendent de la normalitat política amb la convocatòria

d'eleccions però sempre que es facin en forma que no representi un falsejament de l'opinió del país i un escarni del règim democràtic consubstancial amb la República". (4).

D'aquesta manera, continuant amb aquest suggeriment del Front d'Esquerres, la Coalició d'Esquerres Catalanes va preparar la celebració d'un acte públic a la plaça de braus Monumental, per al dia 27 d'octubre, amb la finalitat de que fos l'inici d'una activa campanya de propaganda que les esquerres catalanes pensaven emprendre per a fixar democràticament la seva posició política davant del poble de Catalunya (5).

Però, en una reunió celebrada el 22 d'octubre, entre el governador general interí, Joan Pic i Pon i un representant del comitè organitzador del míting de la Coalició d'Esquerres Catalanes, el governador general manifestà al delegat que l'acte quedava suspès perquè no seria autoritzada la seva celebració. (6) Segons Pic i Pon, la suspensió havia estat ordenada atenent indicacions del Govern de la República, fonamentades en la crítica actual (7).

El Comitè d'Enllaç de la Coalició d'Esquerres Catalanes va redactar una nota en la qual protestava adequadament de la suspensió del míting del dia 27 a la Plaça de Braus Monumental, i aclarís la seva posició contrària al carnet electoral que tant preocupava de cara a unes possibles eleccions, que normalment tenien perdudes la Lliga, els radicals i la C.E.D.A. (8).

Gràcies al fet que el dia 7 de gener va caure el Govern Portela, alhora que se signaren els decrets de dissolució de les Corts, de convocatòria de noves eleccions legislatives i de restitució de les Garanties Constitu-

cionals, el Comitè d'Enllaç d'Esquerres Catalanes va celebrar el dia 10 de gener una reunió relacionada amb el pròxim enfrontament electoral. En aquesta reunió es va examinar la situació política que plantejava la permanència a la majoria dels Ajuntaments de Catalunya de les Comissions gestores, que amb flagrant manquement de la Llei municipal aprovada pel Parlament català els anaven ocupant per decisió de les autoritats que havien passat per la Generalitat governativa. A més, els representants dels quatre partits esquerristes de la Coalició havien examinat la nota facilitada pel director general d'Administració Local, Joan A. Parpal, afiliat a la Lliga Catalana, en el qual s'afirmava que el carnet electoral seria un document que tindria força preferent per a la identificació del votant. El Comitè d'Enllaç d'Esquerres, naturalment, va rebutjar aquesta pretensió del representant de Lliga Catalana.

D'altra banda, els reunits van abordar decisivament el tema de les pròximes eleccions legislatives i van examinar les possibilitats de constituir el Front Popular, ampliat als partits obrers.

El Comitè d'Enllaç aprovà en principi aquesta ampliació i decidí que la Unió Socialista establís els contactes necessaris amb les organitzacions obreres. S'acordà també que s'iniciessin les negociacions oportunes prop dels altres partits republicans d'esquerra (9). D'aquesta manera, un article aparegut a "La Humanitat" remarcava: "El Comitè d'Enllaç d'Esquerres Catalanes ha seguit unes directives semblants a les que segueix el Comitè Republicà-Socialista de Madrid, i és molt probable que aconseguixi, com aquest, reunir en un front compacte el màxim de col·laboracions esquerristes que permeti assegurar una

victòria esclatant en el comici convocat. Naturalment, que la cristallització d'aquest propòsit depèn d'una sèrie de negociacions tot just encetades. Però no és difícil vaticinar el resultat d'aquestes gestions perquè per l'orientació que s'ha donat i pel camí recorregut fins ara són els de la màxima conveniència i trobaran en tot moment l'escalf popular" (10).

Així les coses, el Comitè Executiu de la Unió Socialista, en nom del Comitè d'Enllaç de les Esquerres Catalanes, per tal de cercar una aproximació entre els partits obreristes i les organitzacions sindicals per anar a la formació d'un ampli front electoral, va convocar els següents partits: Partit Obrer d'Unificació Marxista, Partit Català Proletari, Partit Comunista de Catalunya, Partit Sindicalista, Federació Catalana del P.S.O.E. i altres organitzacions sindicals obreres (11).

Aquestes converses tendents a la formació del Front Obrer de Catalunya van reixir, i es féu pública la seva formació mitjançant la nota següent: "Els partits i organitzacions obreres: Partit Socialista (Federació Catalana), Partit Obrer d'Unificació Marxista, Partit Sindicalista i Unió General de Treballadors (Secció Catalana), acorden: Primer.- Constituir el Front Obrer a Catalunya, tal com ha estat constituït a Espanya, i del qual les organitzacions signants són part integrant".

"Segon.- El Front Obrer de Catalunya, considera necessari formar aquí com a Espanya, el Front Obrer republicà que vagi a les properes eleccions a derrotar la reacció".

"Tercer.- El Front Obrer té com a base del seu programa, el pacte signat ja a Madrid per les organitzacions integrants, amb aquestes addicions: a) Restabliment íntegre de l'Estatut de Catalunya; b) Abolició de la Llei del

2 de gener de 1935; c) Revalidar totes les lleis aprovades pel Parlament de Catalunya; d) Abolició de la pena de mort".

"Quart.- El Front Obrer constituït, nomena del seu si una Comissió que cercarà d'entrevistar-se, sense pèrdua de temps, amb el Front Republicà d'Esquerres, a l'objecte d'establir el Front Obrer Republicà, a semblança de l'establert a Espanya." (12).

En una nota següent s'afirma que: "El Front Obrer s'ha adreçat al Comitè d'Esquerres Catalanes proposant-li la celebració immediata d'un canvi d'impressions per tal d'estudiar la manera d'arribar, aquí com a Espanya, a la cristallització d'un ampli front obrer i d'esquerra que pugui aixafar la reacció en les properes eleccions" (13).

Per al dia 12 de gener es va convocar al local del Price un gran acte de propaganda d'Esquerra Republicana i d'impuls al Front d'Esquerres Catalanes. La finalitat d'aquest acte era que els polítics representatius d'Esquerra Republicana fixessin les posicions d'aquest Partit davant del moment polític actual, que després de la dissolució de les Corts el 7 de gener, havia entrat en una fase de màxim interès. En aquest míting hi estava previst que hi parlessin Miquel Guinart, Marian Rubió i Tudurí, Joan Puig i Ferrer, Josep A. Trabal i Carles Pi i Sunyer. Havia de presidir l'acte, Pere Coromines (14). Aquest el va iniciar amb les següents paraules: "És el primer acte de propaganda electoral d'Esquerra Republicana de Catalunya".

Tot seguit, va prendre la paraula Miquel Guinart, que es referí a les properes eleccions i al paper que hi jugava Esquerra Republicana. Així, deia: "E.R. de C. ha tingut prou força per oferir resistència a totes les

adversitats i que avui el partit té tants addictes com abans i una prosperitat de masses i d'entusiasme que no pot ésser negada per ningú. Hem d'encarrilar i organitzar seguidament aquesta força per assegurar la victòria en les properes eleccions, car en aquesta lluita electoral s'hi juguen les coses més greus per a nosaltres. Les que s'apropen, són les eleccions de la llibertat, del recobrament de l'Estatut, de les essències del 14 d'abril. Hem d'ésser una barrera infranquejable contra l'opressió, la dictadura i el feixisme. Després de la victòria, cada cosa que s'obtingui s'ha de posar en terreny ben ferm". (15).

En segon terme, parlà Marià Rubió i Tudurí, referint-se al paper jugat per les Corts dissoltes, afirmant: "No puc analitzar ara la tasca d'aquestes Corts. Però aquestes Corts són mortes i aquestes eleccions han de significar una paletada de terra sobre l'estat de coses que ja ha passat i que no ha de tornar més. Les Corts són mortes perquè portaven a la presó els homes de la República mentre concedien una amnistia als homes que havien atemptat contra la República. Aquest Parlament ha mantingut uns Governos presidits per Lerroux, Samper i Chapa-prieta. (...). La tasca econòmica del Parlament ha estat desastrosa, en els seus tres punts de vista: pressupost, balança de pagament i atur forçós. (...) Gil Robles digué que aniria a cercar el diner allà on fos. Però durant aquests dos anys l'atur forçós ha crescut enormement (...)" (16).

A continuació, parlantà Joan Puig i Ferrer, que digué que amb el Front d'Esquerres tenien l'instrument que els menaria decisivament al triomf. Així, remarcava: "Això que hi ha aquí, que hi ha al carrer, és la vic-

tòria. Això ho dic als d'aquí dintre i als del carrer i als de la presó. Aquesta victòria no ens l'ha prendran més, perquè la presó, l'exili, la lluita, és experiència humana i aquesta experiència ens portarà a la realització d'una obra fecunda. (...) No us acovardiu; davant nostre no hi ha més visió tràgica que la de la sang vessada a Astúries i a Catalunya; però no ha passat res més; el triomf és nostre, ja el tenim aquí, el toquem amb els dits, no ens han pogut vèncer. Són uns insensats i uns idiotes els que no van preveure que dintre d'un any s'aixecaria aquesta ona immensa que se'ns emporta a tots de tal manera que hi ha el perill que se'ns emporti massa lluny. Però heu de tenir confiança en nosaltres; tingueu confiança en els homes que us donaran un Govern que respondrà als vostres anhels. Per a realitzar-los no hem de fer més que reivindicar l'ideari nacionalista i obrerista de Francesc Macià. La reivindicació social i política que predicava Francesc Macià és el nostre programa d'avui. L'Estatut és la nostra llei, la nostra possibilitat d'existència. Primer de tot, l'amnistia, la llibertat, la justícia als assassins. Però tot seguit, en l'ordre polític, el restabliment de l'Estatut, del Parlament de Catalunya i prosseguir el programa nacionalista i obrerista de Francesc Macià. (...) L'ànima que sentim tots plegats és que aquesta petita terra nostra sigui un Estat lliure i pròsper com n'hi ha diversos a Europa. Catalunya farà realitat l'ànima de la seva llibertat" (17).

Tot seguit, Josep A. Trueta passà a argumentar el canvi de situació política que s'havia produït amb la dissolució de les Corts i la convocatòria de noves eleccions. Així, ho expressava: "Això és l'afixament d'un

poble que coneix el seu deure i exposa la seva ferma voluntat i la seva ferma democràcia davant del monarquisme i del feixisme que havia regit, fins ara, els destins d'Espanya. El poble té afany de demostrar per mitjà del sufragi, que vol estructurar un nou Estat que faci possible una àmplia autonomia per tal que la llibertat de Catalunya sigui l'instrument per a aconseguir la llibertat dels homes que els ha d'arrabassar de les mans del capitalisme. No seran aquests uns entusiasmes perduts, puix que amb ells vindran aquelles connexions que tots desitgem perquè tots desitgem també la llibertat de Catalunya, de la República i dels presos i exiliats" (18).

Josep A. Trabal va dir que es referia al 6 d'octubre, al paper jugat per la Generalitat, i al significat d'aquesta gesta. Així, afirmava: "Parlem ara del 6 d'octubre. (...) Catalunya, d'una manera digna que reivindicuem actuà amb orgull, d'acord amb altres pobles d'Espanya. (...) Comprèn perfectament que els homes representatius d'Espanya, en aquella hora magna, trenquen tota relació amb les institucions del règim que claudica, i abans que sigui assaltada per les forces feixistes i monarquitzants, per boca de l'únic President de la Generalitat, Lluís Companys, llançà el clam magnífic d'un poble sobirà. No defuig la responsabilitat històrica i quan Lluís Companys proclamà l'Estat Català dintre la República Federal Espanyola continua la història de la nostra terra, que fou la primera que el 14 d'abril de 1931, proclamà la República i que tothom ha propugnat, amb moviments de diferent abast, la República Federal. No és cert que Companys fos arrossegat pels partits d'esquerra d'Espanya ni pels socialistes. Catalunya i el seu president tenen prou personalitat perquè no els arrossegui ningú. (...). El

gest de Companys i de Catalunya no implicava ni implica la separació de la resta d'Espanya. La proclamació que féu Lluís Companys no representava cap altra cosa que la unió de Catalunya i Espanya, aquell Estat nou que el 14 d'abril, en proclamar la República des del balcó de l'Ajuntament de Barcelona, començà a estructurar-se"(19).

A continuació, Carles Pi i Sunyer es referí a la necessitat d'afermar el Front d'Esquerres. i que aquest s'ampliés fins a les forces del proletariat. Així argumentava: "Fixava Trabal la necessitat d'aconseguir una àmplia amnistia per tal que sigui possible el retorn a les llars de tots els exiliats i empresonats amb motiu dels fets del sis d'octubre. (...) Esquerra Republicana de Catalunya té l'obligació de fixar en aquest acte, el primer de la lluita electoral que s'apropa, la seva posició en la lluita pròxima i la conducta a seguir un cop aconseguida la victòria, que ha d'ésser nostra. Hi ha dos punts a definir: el primer és que el moment actual exigeix sense cap mena de dubte la unió de totes les esquerres del país. Davant d'això, Esquerra Republicana de Catalunya ha de fer una clara afirmació. És la següent: creiem que cal anar a un front electoral realitzant la unió de tots els partits esquerristes i de totes les forces obreres sense distinció. (...) Esquerra Republicana, doncs, manté el seu tipus obrerista i està decidida a anar unida a les eleccions amb totes les forces d'esquerra i obreres que militin en altres sectors dintre el camp d'esquerra" (20).

En darrer terme, Carles Pi i Sunyer afirmà que Esquerra Republicana era l'eina més apta de la democràcia liberal i republicana de Catalunya, i que aquesta entesa electoral no havia de perdurar dita finalitat progra-

màtica. I no dubtant de la victòria de la Coalició d'Esquerres en aquest enfrontament electoral, va voler esbossar el futur polític de Catalunya d'aquesta manera: "Què esdevindrà després de la victòria?. Doncs que haurem de complir i portar a cap tot el que haurem ofert. Hem de tenir present que no n'hi ha prou de guanyar simplement les eleccions. L'endemà hem de governar Catalunya i ho hem de fer en un ampli sentit esquerrista i de progrés social. Hem de recordar que Catalunya amb l'Estatut començava a tenir una possibilitat de definir la seva personalitat. Tot això ho hem de reclamar junt amb la República i hem de dedicar els esforços de tots a això i a la consecució del seu sentit social. (...) Nosaltres hem d'afirmar que la revolució és un moviment encaminat a donar a Espanya una altra articulació per tal de fer que tots els pobles hispànics puguin veure reconeguda per sempre més la seva personalitat pròpia. Per a nosaltres la revolució és el progrés social, és l'evolució que en el temps actual reclamen els pobles. La revolució és una cosa arrelada profundament en l'ànima de tot el país que no es pot ofegar perquè significa la transformació total de la vida espanyola. (...) La revolució, en canvi, és una altra cosa; és la il·lusion de fer digna i forta la vida d'Espanya i de Catalunya" (21).

Finalment, el president del míting, Pere Coromines, llegí les conclusions d'aquest acte que foren les següents "Primera.- Saludem amb tot el cor el President de Catalunya, Lluís Companys, tots els consellers de la Generalitat, i tots els presos polítics i socials de Catalunya i de fora de Catalunya, i demanem que les Corts de la República votin una àmplia i generosa amnistia, expressió de la voluntat sobirana del poble".

"Segona.- Volem que les Corts de la República deroguin la vergonyosa llei del 2 de gener 1935, de la qual no ha de quedar ni rastre, i volem que torni a regir en tota la seva integritat l'Estatut de Catalunya amb el seu Parlament i la seva gloriosa Generalitat. i que s'acabin de traspasar d'una vegada els serveis estatutaris que encara no havien estat traspassats abans del 6 d'octubre".

"Tercera.- Volem que caigui la condemna del poble damunt l'obra nefasta de les dretes conculcadores de la Constitució Republicana i desencadenadores del terror negre, amb tota la seva caterva de delators i espies, censors i desnonadors de finques rústiques, milícies i els aprofitadors de tota mena d'"estraperlos".

"Quarta.- Afirmem que l'Esquerra Republicana de Catalunya vol el Govern de Catalunya per a restituir-lo al President i als consellers empresonats, i per a restaurar, afirmar i continuar la revolució del 14 d'abril del 1931 amb les seves lleis socials i laiques i per a redimir els treballadors de la terra."

"Cinquena.- Volem que per abatre les dretes en les properes eleccions es faci una coalició d'esquerres, àmplia i generosa com la que s'ha fet arreu d'Espanya, i entre tots que hom s'obligui a defensar la forma de Govern republicana i les llibertats de Catalunya i a oposar-se amb absoluta intransigència a les reivindicacions dels monàrquics descarats o disfressats". (22).

A més, per acabar l'acte amb unes paraules del President Lluís Companys, es llegí aquest telegrama que havia enviat: "La meua adhesió fervorosa al míting de l'Esquerra Republicana. El meu pensament està amb vosaltres i el meu cor està amb Catalunya, com sempre. M'hi anar da-

vant amb la bandera, desplegada a tots els vents. Catalans! Vosaltres, que tantes vegades heu escoltat i seguit la meua veu des del presidi, us dic que en la vinent lluita electoral ens juguem la dignitat dels homes, les llibertats de Catalunya i el destí de la República. El passat execrable vol tornar a néixer. Però no passaran. El 6 d'octubre triomfa. Visca la Llibertat, Lluís Companys". (23).

Després de les reunions celebrades el dia 28 de gener pel Comitè d'Enllaç de les Esquerres Catalanes, es podia afirmar ja que el Front d'Esquerres era un fet i quedaren establertes les proposicions corresponents als diversos partits polítics dins l'acoblament definitiu de la candidatura (24). Així, un article de "La Humanitat" celebrà amb entusiasme la constitució del Front d'Esquerres, assenyalant: "La notícia de la formació definitiva del Front Popular d'Esquerres de Catalunya ha obtingut una acollida d'entusiasme en l'opinió ciutadana i en els medis socials d'arreu del nostre país. Com era previst per tothom que estima sincerament Catalunya i la República, els activíssims treballs realitzats aquests últims dies pel Comitè d'Enllaç de les Esquerres han donat un resultat positiu. Ja podem dir a ple pulmó que el Front d'Esquerres és una realitat. Totes les forces estructurades de l'opinió esquerrista del nostre poble s'han unit per lluitar juntes el dia 16 de febrer, reconquistar així l'autonomia de Catalunya a la República, i aconseguir la llibertat dels trenta mil presos. (...) Tots els representants d'aquestes organitzacions (que integren el Front d'Esquerres), tots sense excepció, han sabut sacrificar els legítims interessos de partit en gràcia a l'ideal superior d'enquadrar en un sol front les forces re-

publicanes i obreres de Catalunya. Aconseguida aquesta importantíssima finalitat, el Comitè d'Enllaç s'ha lliurat intensament a la delicada i laboriosa tasca de l'acoblament de les candidatures. (...) En un breu terme de temps el nostre poble coneixerà el resultat d'aquesta tasca concretat en les llistes de candidats de les cinc circumscripcions catalanes". (25).

Davant del fet frontpopulista a Catalunya, cal remarcar que el P.O.U.M. va expressar la seva disconformitat en el tracte que se li va donar en l'elaboració de la candidatura. Però, vista la situació política general de l'Estat, no volia trencar el pacte establert. Això ho explicitava en una nota apareguda el 29 de gener que deia: "Primer.- El Partit Obrer d'Unificació Marxista ha estat decididament partidari, des que fou anunciada la campanya electoral, de la constitució del Front Obrer-republicà a Catalunya com a Espanya per obtenir l'amnistia i derrotar la contrarrevolució; Segon.- El Partit Obrer d'Unificació Marxista per la seva força i la seva responsabilitat es creia amb dret a tenir almenys un candidat per cada una de les circumscripcions de Catalunya; Tercer.- Malgrat tot, aquestes raons de pes no han estat tingudes en compte, i al Partit Obrer d'Unificació Marxista no li ha estat concedit més que un lloc a tot Catalunya; Quart.- Davant del perill que per el triomf de les esquerres pogués significar la presentació d'una candidatura nostra, la direcció del P.O.U.M. ha resolt acceptar el lloc proposat, renunciant a presentar candidatura isolada" (26).

A la resta de l'Estat espanyol, es va formar també el Bloc d'Esquerres espanyoles, fent públic el seu manifest de constitució el dia 16 de gener. Els partits que formaven aquest bloc eren "Fruenda Republicana, Unión

Republicana y el Partido Socialista en representación del mismo y de la Unión General de Trabajadores, Federación Nacional de Juventudes Socialistas, Partido Obrero de Unificación Marxista, Partido Comunista, Partido Sin dicalista". Així, en el manifest, afirmaven: "sin perjuicio de dejar a salvo los postulados de sus doctrinas han llegado a comprometer un plan político común que sirva de fundamento y cartel a la coalición de sus respectivas fuerzas en la inmediata contienda electoral y de norma de gobierno que habrán de desarrollar los partidos republicanos de izquierda con el apoyo de las fuerzas obreras en caso de victoria. Declaran ante la opinión pública sus bases y los límites de coincidencia política y además la ofrecen a la consideración de las restantes organizaciones republicanas y obreras por si estiman conveniente a los intereses nacionales de la República venir a integrar el bloque de izquierdas que debe luchar frente a la reacción en las elecciones generales de diputados a Cortes". D'aquesta manera, el manifest es pronunciava sobre els següents punts: amnistia, la Constitució, reivindicada; el principi d'autoritat, justícia lliure, el problema agrari i la redempció del camperol; millores en la producció agrícola; la propietat de la terra; ordenament industrial; pla d'obres públiques; les finances i la Banca al servei de l'Estat republicà; ordenació de la Banca privada; reformes a la hisenda pública; règim de llibertat democràtica; restabliment de la legislació social; l'ensenyament popular; reposició de la legislació autonòmica, i política internacional (27). Cal remarcar que el Partido Nacionalista Republicano de Sánchez Román no va signar el manifest.

El 10 de gener de 1936, pocs dies després d'haver-se con-

vocat eleccions legislatives a l'Estat espanyol, s'havia constituït el Front d'Esquerres de Catalunya, que suposava una aliança de tots els partits republicans i obrers de Catalunya. El pensament era aquest: després dels resultats electorals de novembre de 1933, i dels fets del 6 d'octubre de 1934 i les seves conseqüències, l'estratègia política a portar a terme era la de l'aliança de totes les forces republicanes i progressistes de Catalunya. En aquest context, les eleccions legislatives de 16 de febrer de 1936 es plantejaran veritablement com una alternativa dicotòmica: o la reforma, o el conservadurisme. És a dir, o el Front d'Esquerres de Catalunya, o el Front Català d'Ordre.

Notes al Capítol VIII apartat 4.-

- (1) Isidre Molas: La bipolarización de las fuerzas políticas en Cataluña durante la II República. La destrucción de la alternativa centrista (Las elecciones municipales de 14 de enero de 1934)., p. 12 i 13.
- (2) Isidre Molas: La bipolarización de las fuerzas políticas en Cataluña durante la II República. La destrucción de la alternativa centrista (Las elecciones municipales de 14 de enero de 1934). p. 13 i 14.
- (3) "La Ht" 21 juliol 1935.
- (4) "Una nota de les esquerres catalanes. El carnet electoral". "La Ht" 22 agost 1935.
- (5) "La Ht" 12 octubre 1935.
- (6) "La Ht" 23 octubre 1935.
- (7) "La Ht" 25 octubre 1935.
- (8) "La Ht" 25 octubre 1935.
- (9) "La Ht" 11 gener 1936.
- (10) "El "Front Popular" a Catalunya. Després de les reunions de la Coalició d'Esquerres, han començat les oportunes negociacions amb les forces obreres" "La Ht" 11 gener 1936.
- (11) "La Ht" 12 gener 1936.
- (12) "La Ht" 24 gener 1936.
- (13) "La Ht" 24 gener 1936.

- (14) "La Ht" 7 gener 1936;"La Ht" 8 gener 1936;
"La Ht" 9 gener 1936.
- (15) Parlament de Miquel Guinart al míting del "Price",
celebrat el 12 de gener de 1936. "La Ht" 14 gener
1936.
- (16) Parlament de Marià Rubió i Tudurí..., "La Ht" 14
gener 1936.
- (17) Parlament de Joan Puig i Ferrer..., "La Ht" 14
gener 1936.
- (18) Parlament de Josep A. Trabal..., "La Ht" 14 gener
1936.
- (19) Parlament de Josep A. Trabal..., "La Ht" 14 gener
1936.
- (20) Parlament de Carles Pi i Sunyer..., "La Ht" 14
gener 1936.
- (21) Parlament de Carles Pi i Sunyer..., "La Ht" 14 ge-
ner 1936.
- (22) Conclusions del míting d'Esquerra Republicana de
Catalunya al "Price", el dia 12 de gener de 1936.
"La Ht" 14 gener 1936.
- (23) Míting d'Esquerra Republicana de Catalunya al "Pri-
ce", celebrat el 12 de gener de 1936. "La Ht" 14
gener 1936.
- (24) "La Ht" 29 gener 1936.
- (25) "Camí de la victòria!. La propaganda del "Front
d'Esquerres de Catalunya". "La Ht" 30 gener 1936.
- (26) "La Ht" 29 gener 1936.
- (27) "La Ht" 16 gener 1936.

5. RELACIONS AMB TOTS ELS ALTRES PARTITS REPUBLICANS ESPANYOLS.

A nivell de l'Estat espanyol, després de les eleccions legislatives de 19 de novembre de 1933, que suposaren un avanç general de les forces dretanes -radicals i cedistes-; i després de la revolució d'octubre de 1934, que suposà una repressió general a nivell de tot l'Estat, es plantejà per part dels partits republicans espanyols la necessitat de fer front a aquesta política general. D'aquesta manera, a principi de 1935, varen mirar de definir una estratègia d'aliança o unió dels partits republicans espanyols tendent a canviar la situació política imperant. En les diverses reunions celebrades per tal de portar a terme aquesta aliança o unió republicana, participaren els partits Izquierda Republicana. Unión Republicana, Partido Federal Ibérico, Izquierda Radical Socialista, Partido Nacional Republicano, i es plantejà la necessitat d'ampliar la convocatòria als partits d'es guerra catalana i al P.S.O.E. (1). Així, durant el juliol i l'agost de 1935, es parlà amb insistència de la redacció d'un manifest de les esquerres espanyoles, signat pel Partido Nacional Republicano, Unión Republicana i Izquierda Republicana, en el qual es definien les directrius generals del que hauria d'ésser un gran front republicà d'esquerres (2). A més a més, s'assenyalava que durant el mes d'agost se sotmetria als Comitès Nacionals d'aquests tres partits dit document, per tal de que el coneguessin i l'aproveïssin definitivament. I durant el mes de setembre, es projectava el fer un acte a Madrid en el qual es donaria a conèixer aquest document (3).

El contingut d'aquest manifest, que segons les nostres notícies no es va fer públic, el definien d'aquesta manera: "(...). va en pro de la unitat d'acció d'aquests tres partits si bé conservant cada u el seu matís dintre el sentit autènticament republicà (4); i "l'únic que hi ha són unes bases o normes fonamentals per a un programa comú republicà per al dia que s'arribi a la unió dels tres partit que avui ja estan d'acord en la necessitat d'una labor comuna de defensa de la República, primer, i de la seva governació, més tard" (5).

D'altra banda, el 28 de juny de 1935, la Comissió Executiva d'Esquerra Republicana, publicà un manifest (6), enfront de les dificultats de connectar amb els militants, i un apartat d'aquest es referia a les relacions d'aquest Partit amb les esquerres catalanes i les esquerres espanyoles. Respecte a les relacions amb les esquerres espanyoles, es definia de la manera següent: "L'hora actual exigeix davant l'ofensiva convergent de les dretes, la unió de les esquerres. Això obliga a definir la posició d'Esquerra Republicana en relació als partits afins. (...). En relació amb les esquerres espanyoles el nostre Partit té també una posició de franca col·laboració. Moltes qüestions de la política general republicana ens interessen igualment a uns i altres. Per a la consecució dels propòsits comuns estem disposats a prestar el nostre concurs, amb la reciprocitat obligada que les esquerres espanyoles incloguin en el seu programa el resta restabliment íntegre i total de l'Estatut de Catalunya".

"Volem articular a la política general de les esquerres espanyoles la força i la vibració de la democràcia catalana, però amb les característiques que ens són prò

pies. Creiem que els partits catalans, que ajunten a la ideologia general d'ordre polític l'imperatiu de la catalanitat, han de conservar la seva independència. No per recel, ni per egoisme; per imposició de la mateixa realitat. Però la necessitat d'adequada articulació exigeix que es plantegin i resolguin els problemes que comporta, d'una manera clara i franca. Reconeixem que hi ha a Catalunya persones i sectors, de sentiments esquerrans que no comparteixen els principis dels partits catalans, i que cal veure i no és difícil de trobar la manera perquè puguin aportar el seu concurs a l'obra conjunta de les esquerres. Però creiem igualment que ha de bandejar-se tot el que podria ésser o semblar propòsits d'acréixer el volum dels partits generals a Catalunya, en la zona de contacte amb les esquerres catalanes. De fer-ho així, hauríem de denunciar-ho com un error psicològic, signe d'incomprensió de la nostra vida col·lectiva, i com una temptativa pertorbadora a la qual Esquerra Republicana hauria d'oposar-se. La coincidència del nostre pensament en aquest punt amb el de personalitats destacades dels partits esquerrans espanyols esvaeix el perill, però per tal d'evitar malentesos i qüestions enutjoses, afirmem la personalitat independent d'Esquerra Republicana de Catalunya, disposada a articular la seva actuació amb els partits representants de la democràcia espanyola, com a representant de la democràcia catalana" (7).

D'aquesta manera, durant el desembre de 1935, es va celebrar converses a Madrid entre representants dels partits republicans espanyols i representants del Comitè d'Enllaç de la Coalició d'Esquerres Catalanes. En nom d'aquest Comitè d'Enllaç hi assistiren Carles Pi i Sunyer, Lluís Nicolau d'Olwer i Joan Casanelles. Aquests polítics

catalans varen tenir diversos canvis d'impressions amb altres diputats republicans d'esquerra amb l'objecte de fixar la unió o aliança dels seus partits per a una acció conjunta. En aquestes converses es va apreciar una perfecta coincidència en els problemes examinats, tant en els que es referien a l'orientació de la política republicana, com dels que afectaven particularment Catalunya. D'altra banda, els dirigents de les esquerres republicanes assenyalaven que sentien profundament l'esperit d'unió que els havia de portar la victòria electoral. Però, les seves previsions no es limitaven al moment electoral i que calia pensar també en després de les eleccions: el programa electoral s'havia de fer en base d'uns punts que permetessin una obra de govern esquerrana (8).

Com a conseqüència d'aquest procés polític, el 16 de gener de 1936, quedava constituït a nivell de l'Estat espanyol, el Bloc d'Esquerres espanyoles. D'altra banda, pocs dies després, el 28 de gener de 1936, quedava constituït també el Front d'Esquerres de Catalunya coalicions que es presentarien en les circumscripcions corresponents a les eleccions legislatives de 16 de febrer de 1936.

Notes al Capítol VIII apartat 5.-

- (1) "La Ht" 19 gener 1935; "La Ht" 23 gener 1935;
"La Ht" 7 març 1935; "La Ht" 9 març 1935;
"La Ht" 12 març 1935; "La Ht" 15 març 1935;
"La Ht" 20 abril 1935.
- (2) "La Ht" 13 juliol 1935; "La Ht" 25 juliol 1935;
"La Ht" 26 juliol 1935; "La Ht" 10 agost 1935.
- (3) "La Ht" 11 agost 1935; "La Ht" 30 agost 1935.
- (4) "La Ht" 17 setembre 1935.
- (5) "La Ht" 1 setembre 1935.
- (6) "Esquerra Republicana de Catalunya. Als seus afi-
liats i a l'opinió catalana". "La Ht" 28 juny 1935.
- (7) "Esquerra Republicana de Catalunya. Als seus afi-
liats i a l'opinió catalana". "La Ht" 28 juny 1935.
- (8) "La Ht" 7 desembre 1935; "La Ht" 10 desembre 1935.

1. ELECCIONS LEGISLATIVES DEL 16 DE FEBRER DE 1936

Durant tot l'any 1935, el president de la República va estar pensant en l'oportunitat de dissoldre el Parlament de la República i de celebrar noves eleccions legislatives. El dia 7 de gener de 1936 va caure el govern de Portela Valladares, alhora que se signaren decrets de restitució de les garanties constitucionals, de disso-lució de les Corts i de convocatòria de noves eleccions legislatives per al 16 de febrer.

Durant l'estiu de 1935, la Internacional Comunista va revisar la seva estratègia de lluita constant contra els socialdemocràtes, i amb gran energia i publicitat féu pública la política del Front Popular de totes les forces polítiques liberals i d'esquerra contra l'amenaça del feixisme. La campanya per un Front Popular de tots els elements antifeixistes fou oficialment iniciada per la Internacional Comunista durant els mesos de l'estiu. A l'Estat espanyol, el pacte de Front Popular es signà el 15 de gener de 1936. Aquest consistia en una aliança electoral enfront les properes eleccions amb un programa mínim, que era: retorn a la política religiosa, educativa i autonòmica del primer bienni; amnistia pels presos polítics; una reforma agrària més ràpida.

Es va establir una llista de la coalició per les elec-cions a Corts, distribuïnt per avançat la proporció que ocuparia cada partit. Les dretes també s'enfrontaren a la campanya electoral amb gran decisió i energia. En 52 de les 70 circumscripcions electorals, els votants van poder elegir clarament entre dues llistes: una de centre dreta i una altra del Front Popular.

A Catalunya, la coalició del Front Popular rebé el

nom de Front d'Esquerres de Catalunya. Aquest es formà per la unió del Comitè d'Enllaç del Front d'Esquerres a Catalunya -Esquerra Republicana de Catalunya, Acció Catalana Republicana, Partit Nacionalista d'Esquerra i Unió Socialista de Catalunya- i del Front Popular -Partit Obrer d'Unificació Marxista, Partit Català Proletari, Partit Comunista de Catalunya, Partit Sindicalista, P.S.O.E. (Federació Catalana), U.G.T. (Secció Catalana) i Unió de Rabassaires.

D'altra banda, es formà la coalició de les dretes. La Lliga Catalana opinava que, tota sola, no podria vèncer el Front d'Esquerres de Catalunya; en canvi, si la Lliga acceptava formar una coalició amb totes les forces de dreta, fins i tot aquelles més incompatibles i contràries al seu ideari específic, les eleccions es guanyarien. Es formà aquesta coalició de la dreta -el Front Català d'Ordre-. Però era evident el vuit de la plataforma electoral. Cap dels partits podia defensar el seu ideari, la coalició apareixia formada sota un signe negatiu: era la anti-Esquerra, el temor al triomf de l'Esquerra Republicana (1). La candidatura del Front Català d'Ordre va quedar formada pels següents partits: Lliga Catalana, Dreta de Catalunya, Tradicionalistes, Partit Republicà Radical, Acció Popular de Catalunya i algun independent.

En el moment que va caure el govern Portela Valladares, Esquerra Republicana havia començat ja les negociacions per tal de constituir el Front d'Esquerres de Catalunya. I el dia 28 de gener, en diverses reunions celebrades pel Comitè d'Enllaç de les Esquerres Catalanes quedà constituït definitivament el Front d'Esquerres, així com establertes les proporcions corresponents als

diversos partits polítics dins l'acoblament definitiu de la candidatura. Aquesta situació frontpopulista es produí també a la resta de l'Estat espanyol amb la formació del Bloc d'Esquerres Republicanes. Lluís Companys, en un article aparegut a "La Humanitat", explicitava l'opinió general d'Esquerra Republicana respecte a la formació del Front d'Esquerres. Així, afirmava: "El programa concreto, claro, serio, factible, el documento de las izquierdas tiene un inmenso valor, no tan sólo por significar algo nuevo y serio en la política española, sino porque las coincidencias con las fuerzas obreras marcan una nueva época, a tono con las corrientes de Europa y con las necesidades de los actuales tiempos, con un gran sentido de solvencia y de capacidad de gobierno".

"En el programa, con el restablecimiento del Estatuto de Cataluña, el desarrollo de los principios autonómicos que la Constitución ampara, la amnistía, la reposición de los funcionarios y readmisión de los obreros despedidos, reparación a las víctimas de los delitos políticos, etc..., se establecen una serie de medidas de justicia, inmediatas y urgentes. Y el plan constructivo que las completa es modelo de seriedad y clara visión de los imperativos de la actualidad nacional para el triunfo en las elecciones que se avecinan y para la obra futura e inmediata, con la realización profunda de un programa de gobierno".

"(...) Si las derechas tuvieran un poco de sentido común, debieran sentirse apaciguadas por esa ocasión que se ofrece de que las inquietudes obreras, según pacto leal establecido con las izquierdas gubernamentales, procuren la transformación económica, inaplazable y necesaria, por el camino de la evolución. (...) (Pero los reaccionarios españoles) no comprenden. no quieren comprender

el gran servicio que las izquierdas republicanas hacen a la paz de la República. No comprenden que las izquierdas (...) ponen un gran sentido de responsabilidad en todos sus actos". (2).

Enfront del fenomen del front republicà i popular, a les cinc circumscripcions catalanes hi hagueren només dues candidatures: la del Front Català d'Ordre i la del Front d'Esquerres de Catalunya. La primera fou una aliança dels partits Lliga Catalana, Dreta de Catalunya, Partit Republicà Radical, Acció Popular Catalana i Tradicionalistes. La segona estava composta per Esquerra Republicana, Acció Catalana Republicana, P.N.R.E., Unió Socialista de Catalunya, Partit Republicà d'Esquerra, Unió de Rabassaires, Partit Comunista de Catalunya, Partit Obrer d'Unificació Marxista, Partit Català Proletari i P.S.O.E.

Esquerra Republicana considerava a cada una de les dues coalicions com l'aliança de totes les forces polítiques que conformaven les dos gran alternatives del ventall polític. D'una banda, el conservadurisme, de l'altra, la reforma i el republicanisme. Així, Lluís Companys, es va pronunciar en diversos articles publicats a "La Humanitat" i escrits des del Penal de Puerto de Santa María. Ho feia en aquest sentit: "No es menester la excepcional importancia de estas elecciones. Si las derechas triunfan, retrocederíamos para atascarnos en las concepciones y prácticas que la monarquía representaba. Se comprometería la existencia de la República, (...). El régimen correría gran peligro. (...). España volvería a ser el Estado absorbente, desvaído, miserable i tristón que fue con la monarquía. Es seguro el triunfo de las izquierdas, que ofrecen un programa serio, de auténtica

transformación evolutiva. Tengo una fe ciega en el triunfo de los republicanos autonomistas. Nunca ha habido más motivos de orden moral, doctrinal y emotivo para ello. Además, las derechas acaban de gobernar y han destruido por su incapacidad la economía del país y han alimentado el odio, sembrando pasiones de violencia. (...). En Cataluña ganarán las izquierdas en todas las circunscripciones y por gran mayoría. Cataluña se singularizará en su repudio al bloque cedista, monárquico, Lliga y lerrouxismo. (...)" (3).

D'altra banda, davant d'aquesta alternativa en què es presentava l'enfrontament electoral: aliança de les esquerres oposada a l'aliança de les dretes, a "La Humanitat" aparegueren diverses notes que es titulaven: "Fitxes del 16 de febrer", en les quals Esquerra Republicana criticava durament la gestió anterior de les dretes. Així, els temes que més tractaren foren els següents: "Les esquerres catalanes confeccionaren, aprovaren i promulgaren la Llei de Contractes de Conreu, d'acord amb la Constitució i l'Estatut. El Govern Samper, davant les Corts, hagué de reconèixer oficialment que la Llei éra constitucional. El dia 9 d'octubre, una simple ordre militar del general Batet deixà sense efecte la Llei. Aquesta era un dels objectius de la C.E.D.A. quan assaltà l'Estat republicà el dia 4 d'octubre del 1934. Des d'aleshores, han estat efectuats més de mil cinc-cents llençaments d'arrendataris. Els interessos dels socis de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre eren més poderosos que la Llei republicana" (4).

"On és la capacitat de les dretes per a governar? Una prova categòrica: durant els tràgics dos anys que han ocupat el Poder, no han pogut ni sabut confeccionar

un pressupost. Des de l'any 1932 l'única llei reguladora de l'economia de l'Estat és la que confeccionà l'il·lustre ministre de Finances dels governs Azaña, senyor Jaume Carner. On és la capacitat de les dretes per a governar?" (5).

"La Llei de Contractes de Conreu, de tipus socialitzant, regulava amb esperit de justícia i d'equitat, les relacions entre propietaris i arrendataris de la terra. Acabava amb l'odiosa desproporció de guany entre l'amo de la terra i el seu conreador. Es garantia el dret del treballador i dels seus fills. La Llei era constitucional. Després del 6 d'octubre, un general s'encarregà de liquidar-la. Una simple ordre de guerra era suficient. Els canons que Batet enviava contra la Generalitat, servien l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre. La pau del camp s'acabà. De les velles masies, de les finques seculars, han sortit a centenars, expulsades per la guàrdia civil, les famílies dels parcers i rabassaires, camí de la misèria i de la fam. La iniquitat durarà exactament fins el 16 de febrer." (6).

L'alcalde democràtic de Barcelona, Carles Pi i Sunyer, el dia 13 de febrer, pronuncià una conferència electoral al local del Price en nom d'Esquerra Republicana. Els temes que desenvolupà en aquest acte eren aquells més propis d'aquesta campanya electoral. En primer terme, es referí al caràcter plebiscitari que tenien aquestes eleccions en el marc de l'Estat espanyol: o conservadurisme, o reforma i República. Així, ho afirmava: "Si ens circumscrivim al segon cercle, podem veure que dins d'Espanya hi ha també, ben manifesta, una pugna entre el concepte d'un Estat reaccionari i monàrquic, i el concepte d'una Espanya nova, amb possibilitats magnífiques, concepte

aquest que va ésser el motor del formidable moviment popular del 14 d'abril del 1931" (7).

I continuava afirmant que aquest mateix caràcter el tenien en l'àmbit de Catalunya en dir: "Encara, si restringim la perspectiva, si ens limitem a l'àrea de Catalunya, veurem el mateix fenomen. Catalunya té una personalitat pròpia, per damunt de nosaltres mateixos. Ha trobat un instrument viu en l'Estatut d'autonomia. Aquest instrument polític ha estat negat per la Llei del 2 de gener del 1935, votada per unes Corts de majoria dretista. A Catalunya, doncs, és planteja ara el problema en termes més semblants que en el conjunt del món i en el conjunt d'Espanya: o llibertat o dictadura" (8).

D'altra banda, criticava durament la gestió de les dretes al govern, assenyalant que aquesta havia estat inexistente, i que ara presentaven a l'enfrontament electoral com l'oposició al Front d'Esquerres. Així, notava: "Què han fet les dretes des del Govern?. Elles afirmen que no pogueren realitzar una obra efectiva i normal de govern, perquè en formar-ne part hagueren de reprimir uns fets revolucionaris. Però això precisament els donava una possibilitat extraordinària. (...) Han viscut en règim perpetu d'excepció en el qual és molt més senzill de governar que en un règim de llibertat i democràcia (...) Però, a més, l'estat d'excepció podia justificar-se, per alguns, en el sentit que gràcies a aquest podia fer-se una obra de govern. (...) I aquests homes hauran vist que, malgrat aquesta possibilitat, l'obra de Govern no s'ha realitzat" (9).

En darrer terme, exposà el programa de les esquerres catalanes, que era progressiu, que era una estratègia de reforma i de republicanisme, afirmant: "Anem a veure la

nostra posició. Els punts del nostre programa són quatre: a) Esquerra Republicana és un partit que té al mateix temps que l'esperit nacionalista i republicà un gran contingut de justícia i avenç social. S'ha de procurar anar cada vegada més endavant en el contingut social. Sóm un partit obrerista que propugna per les reivindicacions dels obrers; b) La República és laica però mai no pot dir-se que la República hagi representat res que no signifiqui una tolerància en les creences religioses; c) Qui podrà presentar el programa de cultura realitzat per les esquerres? Aquestes han bastit escoles per als nens, han estès la cultura arreu de Catalunya, especialment, des del Govern de la Generalitat. (...) El nostre (concepte de cultura) és ampli, generós i democràtic. La cultura s'ha d'estendre arreu i en fer-ho així hem de rebutjar-ho, hem de contestar al que ens diuen que no ens preocupem de la cultura superior perquè això no és cert; d) Les esquerres van contribuir a fer l'Estatut i a donar-hi un contingut" (10).

El dia 15 de febrer, al Teatre de l'Olympia va tenir lloc el darrer míting electoral del Front d'Esquerres de Catalunya. Els oradors foren Joan Pou, del P.C.P.; Andreu Nin del P.O.U.M.; Miquel Valdés, del P.C.C.; Ramon Nogués i Biset del Partit Republicà d'Esquerra; Joan Fronjosà de la U.S. de C.; Martí Feced, del P.N.R.E.; Claudi Ametlla, d'Acció Catalana Republicana i Marià Rubió i Tudurí, d'Esquerra Republicana. Les intervencions que hi hagueren en aquest míting foren molt variades i diverses, per l'ampli ventall de forces polítiques existents dins del front d'Esquerres, i a l'èmfasi especial que es donava a cada un dels punts del programa mínim del Front. Cal remarcar la següent: "Però també sé que

el nostre poble és un poble digne i que sap distingir les actituds honestes de les actituds sofisticades. Mentre Lluís Companys, davant el Tribunal de Garanties exclamava: "El fall que més importa és el que pronuncif en la seva consciència íntima el poble que ens designà perquè el governéssim, respecte si hem estat lleials i romés fidels a les nostres promences, a la nostra significació, al nostre deure i a la trajectòria de la nostra vida", Francesc Cambó, oblidant les seves campanyes de trenta anys, oblidant les seves promeses al poble, fa lliga amb els enemics de Catalunya. Són dues postures. (...). Però, avui som els més forts. No ens abatran!. Les quatre barres de la nostra senyera catalana, són avui quatre sagetes que volen camí de la victòria. La victòria és nostra. Cal saber aprofitar-la (...). En els moments de perill, els homes elegeixen un home perquè pugui portar la veu del poble. En aquest moment, absent el President Companys, no hi ha més que una veu. Obeïm tots la veu de Carles Pi i Sunyer". (11).

La candidatura del Front d'Esquerra de Catalunya (12) era la següent:

BARCELONA ciutat

Lluís Companys i Jover (E.R.C.)
Martí Barrera i Maresma (E.R.C.)
Lluís Nicolau d'Olwer (A.C.R.)
Pere Coromines i Muntanya (E.R.C.)
Jaume Aiguader i Miró (E.R.C.)
Marian Rubió i Tudurí (E.R.C.)
Josep Sunyol i Garriga (E.R.C.)
Josep Mª Massip i Izabal (E.R.C.)
Pere Ferrer i Batlle (E.R.C.)

Claudi Ametlla i Coll (A.C.R.)
Ramon Nogues i Bizet (P.R.E.)
Faustí Ballvé i Pallisé (P.R.E.)
Ramon Pla i Armengol (U.S.C.)
Miquel Valdés (P.C.C.)
Joaquim Maurín i Julià (P.O.U.M.)
Pere Aznar i Seseras (P.C.P.)

BARCELONA circumscripció

Joan Lluhí i Vallescà (P.N.R.E.)
Pere Mestres i Albert (E.R.C.)
Josep Tomàs i Piera (E.R.C.)
Josep A. Trabal i Sans (E.R.C.)
Domènec Palet i Barba (E.R.C.)
Francesc Senyal i Ferrer (E.R.C.)
Eduard Ragasol i Sarrà (A.C.R.)
Josep Calvet i Mora (U.R.)
Pau Padró i Canyelles (U.R.)
Jaume Comas i Jo (U.S.C.)
Pelai Sala i Berenguer (U.S.C.)

TARRAGONA

Ventura Gassol i Rovira (E.R.C.)
Marcel·lí Domingo i Sanjuan (P.R.E.)
Joan Sentís i Nogués (E.R.C.)
Josep Briansó i Salvadó (A.C.R.)
Amós Ruiz Lecina (P.S.O.E.)

LLEIDA

Joan Comorera i Soler (U.S.C.)
Francesc de P. Jané i Aixelà (E.R.C.)

Joan Banyeres i Cateura (E.R.C.)
Ferran Zulueta i Giberga (E.R.C.)

GIRONA

Martí Esteve i Guau (E.R.C.)
Miquel Santaló i Parvorell (E.R.C.)
Josep Puig Pujades (E.R.C.)
Josep Mascort i Ribot (E.R.C.)
Joan Casanelles i Ibars (P.N.R.E.) (13)

El Congrés de les Confederacions regionals de la C.N.T. acordà no combatre els partits d'esquerra ni obstaculitzar la campanya del Front d'Esquerres, i deixar als seus afiliats en llibertat d'acció (14).

El triomf del Front d'Esquerres de Catalunya a les cinc circumscripcions catalanes fou total. Obtingué tots els escons de les majories. El Front Català d'Ordre acon seguia només les minories.

Els resultats electorals, màxims i mínims, obtinguts pel Front d'Esquerres de Catalunya foren els següents:

QUADRE N° 35.- RESULTATS DEL FRONT D'ESQUERRES DE CATALUNYA A LES ELECCIONS DEL 16 DE FEBRER DE 1936.

	Cens	Votants	Màxim	%	Mínim	%	% participació electoral
Barcelona capital	637.841	412.619	262.670	63,65	256.723	62,21	64,69
Barcelona província	460.603	340.155	196.613	57,80	194.866	57,28	73,85
Girona	200.243	143.494	82.497	57,49	81.495	56,79	71,66
Lleida	183.662	130.712	70.237	53,73	69.701	53,32	71,17
Tarragona	222.797	163.332	93.647	57,33	92.284	56,50	73,31
Catalunya	1.705.146	1.190.021	705.664	59,29	695.069	58,40	69,79

Font: Isidre Molas: El sistema de partits polítics a Catalunya...., p. 183 a 188. Per a les dades electorals s'ha consultat l'edició castellana.

Mercedes Vilanova: Una mirada als escrutinis catalans durant la Segona República (1931-1936), ponència presentada al Col.loqui Internacional sobre la guerra civil d'Espanya (19, 20 i 21 d'abril de 1979).

A partir de la comparació entre votacions mitjanes de llistes els resultats foren el següents:

QUADRE Nº 36.- COMPARACIÓ DE VOTACIONS MITJANES A LES ELECCIONS DEL 16 DE FEBRER DE 1936

	Front d'Esquerrres	Front d'Ordre
Barcelona ciutat	259.639	151.762
Barcelona província	195.755	145.039
Girona	82.017	60.205
Lleida	69.975	58.096
Tarragona	93.037	68.689
Total	700.403 (59,15%)	483.791 (40,85%)

Font: Isidre Molas: Lliga Catalana, vol. I, p.261.

Els diputats elegits, per partits, foren els següents

Traditionalistes	1
Lliga Catalana	12
Acció Catalana Republicana	5
Izquierda Republicana	3
Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra ...	2
Esquerra Republicana de Catalunya	23
(2 rabassaires)	
Unió Socialista de Catalunya	4
P.S.O.E.	1
Partit Català Proletari	1
Partit Comunista de Catalunya	1
Partit Obrer d'Unificació Marxista	1
TOTAL	54 (15).

Les Corts electes el febrer de 1936 quedaren integrades pels següents diputats: Tradicionalistes, 14; Renovación Española, 12; C.E.D.A., 86; Partit Agrari, 11; independents de drets, 11; Portelistes, 19; Partit Nacionalista Basc, 9; Partit liberal-demòcrata, 3; Lliga Catalana, 12; Partit Radical, 8; Partit Progressista, 6; Partit Conservador, 3; independents de centre, 7; Unión Republicana, 32; Izquierda Republicana, 79; Esquerra Republicana de Catalunya i aliats, 35; P.S.O.E., 88; P.C.E., 15; P.O.U.M., 1; altres diputats d'esquerra, 15. (16).

El triomf terminant aconseguit pel Front d'Esquerra de Catalunya, combinat amb el guanyat pel Front Popular a la resta de l'Estat espanyol, encara que aquest no fos tan definitiu, va permetre causurar l'etapa de suspensió de l'autonomia. Així, el dia 17 de febrer, dimi-

tit Fèlix Escalas, Joan Moles ocupà, nomenat pel Govern, el càrrec de Governador General. Portela Valladares va dimitir com a cap del Govern Republicà, el 19 de febrer, i el President confiava aquest càrrec a Manuel Azaña. A més, el 21 de febrer, aquest va reunir la Comissió Permanent de les Corts dissoltes, per proposar-li la concessió d'una amnistia total de les penes per delictes relacionats amb les insurreccions d'octubre i d'altres de càracter polític. La Comissió ho aprovà tot sense dificultats. D'aquesta manera, els consellers del govern de la Generalitat estaven lliures. Del penal de Cartagena van sortir Martí Esteve, Ventura Gassol, Martí Barrera i Pere Mestres; del penal del Puerto de Santa María, Lluís Companys, Joan Comorera i Joan Lluhí. Els consellers de la Generalitat, presidits per Lluís Companys, van anar a Madrid, per ésser reintegrats en els seus càrrecs. Així, un decret-llei del Govern de la República, amb data de 26 de febrer, després de l'acord de la Comissió Permanent de les Corts, restablí la Generalitat i l'autonomia, autoritzava el Parlament de Catalunya a reprendre les seves funcions, per a poder prendre possessió dels seus càrrecs el President i els consellers. Lluís Companys va ser confirmat, com a President de la Generalitat pel Parlament de Catalunya, per aclamació, el dia 29 de febrer, i l'1 de març tornà a nomenar el Consell de la Generalitat que havia estat empresonat pels fets d'octubre.

El dia 17 de febrer, Carles Pi i Sunyer decidí que aniria a ocupar de nou l'Alcaldia. L'acte no era estrictament legal, puix que la causa encara era pendent. Carles Pi i Sunyer anuncià el seu propòsit a Fèlix Escalas, el Governador general de Catalunya, i a Ramon Coll i Rodés,

l'alcalde. A l'Alcaldia ja s'hi trobaven els regidors Josep Escofet, Ernest Ventós, Vicenç Bernades, Domènec Pla, Josep Gispert, Benet Mori, Ot Hurtado, Antoni Oli-
va, Ramon Junyent, Ricard Altaba i algun altre. També hi eren Pere Corominas, Josep Mª Sbert i Jaume Serra Hünter. Carles Pi i Sunyer estava de nou a l'Alcaldia com alcalde. Però en els primers temps, fins que va tor-
nar el Govern de la Generalitat, la seva actuació enfront de l'Ajuntament, a més a més de dedicar-la a tasques ad-
ministratives, havia de centrar-la en les responsabili-
tats que havia assumit al Partit i en la política gene-
ral catalana (17).

D'altra banda, per un decret del govern de la Gene-
ralitat, de 2 de març, es va restablir la Llei de Con-
tractes de Conreu, segons el text refós i aprovat el 21
de setembre de 1934. A més, el 20 de març, el Butlletí
Oficial de la Generalitat de Catalunya publicava la sen-
tència dictada pel Tribunal de Garanties Constitucionals
en el recurs de inconstitucionalitat interposat pel pre-
sident en funcions del Parlament de Catalunya, Martínez
Domingo, contra la llei de 2 de gener de 1935, que havia
suspès, l'Estatut de Catalunya. Així, com el B.O.G.C.
de 19 de febrer, publicà un decret del governador general
de Catalunya, president de la Generalitat, Joan Moles,
en el qual reposava els Ajuntaments populars (18).

Així havia començat per a Catalunya una nova etapa
de vigència de l'Estatut. En aquest context, el 26 de
maig Lluís Companys va formar un nou govern amb partici-
pació d'A.C.R., Martí Esteve i Guau, i un republicà inde-
pendent, Manuel Corachán i García, i sense la col.labora-
ció d'U.S.C., ja que aquest partit ja participava en les

negociacions de les forces marxistes que portarien a
la formació del P.S.U.C.

Notes al Capítol IX apartat 1.-

- (1) J. Pabón: Cambó, vol. II. Parte segunda: 1930-1947, p. 468 i 469.
- (2) Lluís Companys: "El sentit de responsabilitat de les esquerres", aparegut a "El Mercantil Valenciano" el 21 de gener de 1936, i reproduït a "La Humanitat", el 23 de gener de 1936. Les opinions de Lluís Companys es refereixen al Front Popular de l'Estat, ja que el Front d'Esquerres de Catalunya no ha estat encara constituït, però, evidentment, aquests pensaments són extensius al Front d'Esquerres, doncs no fou res més que l'aliança paral·lela a Catalunya.
- (3) "A Catalunya guanyaran les esquerres... a totes les circumscripcions i per gran majoria ha dit Lluís Companys a un periodista que l'ha visitat al Penal", "La Ht" 5 febrer 1936. En aquest mateix sentit, Lluís Companys es pronuncià en diversos articles apareguts a "La Humanitat", per exemple: "O amb la República o amb el feixisme. Un magnífic article de Lluís Companys". "La Ht" 29 gener 1936; "La República ha de fer-se respectar, si no es respecta, s'ha de fer temer". "La Ht" 6 febrer 1936; "A votar! Dos Españas frente a frente". "La Ht" 12 febrer 1936.
- (4) "La Ht" 15 gener 1936.
- (5) "La Ht" 16 gener 1936.
- (5) "La Ht" 16 gener 1936.

- (7) Conferència de Carles Pi i Sunyer al "Price", celebrada el dia 13 de febrer de 1936. "La Ht" 14 febrer 1936.
- (8) Conferència de Carles Pi i Sunyer..., "La Ht" 14 febrer 1936.
- (9) Conferència de Carles Pi i Sunyer..., "La Ht" 14 febrer 1936.
- (10) Conferència de Carles Pi i Sunyer..., "La Ht" 14 febrer 1936.
- (11) Parlament de Marià Rubió i Tudurí, d'E.R.C. al míting del Front d'Esquerres a l'Olimpia, celebrat el 15 de febrer de 1936. "La Ht" 16 febrer 1936.
- (12) El manifest electoral del Front d'Esquerres de Catalunya, vegeu a l'apèndix documental número 18. "La Ht" 5 febrer 1936; un fullet propagandístic escrit per un afiliat a Esquerra Republicana amb motiu de les eleccions legislatives de 16 de febrer de 1936, i a favor del Front d'Esquerres de Catalunya vegeu Jaume Miravittles: Elements per una campanya d'esquerra.- Edicions Acer. Barcelona 1936.
- (13) "La Ht" 5 febrer 1936; "La Ht" 6 febrer 1936; "La Ht" 13 febrer 1936.
- (14) "La Ht" 2 febrer 1936.
- (15) Isidre Molas: Lliga Catalana, vol.I, p. 261
- (16) Isidre Molas: Lliga Catalana, vol.I, p. 262
- (17) Carles Pi Sunyer: La República y la guerra civil, p. 353 i 354.
- (18) El text del decret era el següent: Decret - En ús

de les facultats que són conferides al càrrec de governador general de Catalunya, decreto Article primer - Són reposats en llurs càrrecs els alcaldes i consellers dels Ajuntaments de Catalunya que foren designats per elecció popular en data 14 de gener del 1934 i que no es troben actualment subjectes a processament o extingint condemna que els hagués estat imposada i que foren suspesos en aquelles funcions per disposicions adoptades pel general cap de la Quarta Divisió Orgànica Militar o els seus delegats, o per Decrets posteriors del governador general de Catalunya, i cessen en els dits càrrecs els que actualment els ocupen.

Article segon.- Els alcaldes i consellers als quals es refereix l'article anterior que es trobin subjectes a processament o extingint condemna que els hagués estat imposada, seran substituïts pels suplents previstos en les esmentades eleccions del 14 de gener del 1934.

Barcelona, 17 de febrer del 1936.

El governador general de Catalunya, president de la Generalitat. Joan Moles. "La Ht" 18 febrer 1936; Josep M. Poblet: Història de l'Esquerra Republicana de Catalunya (1931-1936), p. 275.

2. ELECCIONS DE COMPROMISSARIS PER A ELEGIR PRESIDENT DE LA REPUBLICA.

El nou Parlament de la República es va reunir el 15 de març de 1936. Alcalá-Zamora era el President; Azaña, el cap del Govern; Martínez Barrio ocupà interinament la presidència de la Cambra; Prieto actuà com a líder de la majoria. El Parlament quedà constituït el dia 3 d'abril. Els socialistes (P.S.O.E.) estaven en majoria amb 88 diputats. La C.E.D.A. ocupava el segon lloc amb 86 diputats. El dia 4 d'abril, el cap del Govern, Manuel Azaña, presentà a les Corts el seu programa.

El 7 d'abril, el nou Parlament republicà va destituir el president Niceto Alcalá-Zamora. La Constitució disposava que el President podia dissoldre dues vegades les Corts, amb la clàusula que després de la segona dissolució seria un deure immediat de les noves Corts examinar les raons del President. Si jutjaven que no eren justificades, el President seria automàticament destituït del càrrec. Així, l'article 81 de la Constitució republicana: "En el caso de la segunda disolución, el primer acto de las nuevas Cortes será examinar y resolver sobre la necesidad del decreto de disolución. El voto desfavorable de la mayoría absoluta de las Cortes, llevará aneja la destitución del Presidente". El problema que es plantejava era que si el decret de 7 de gener de 1936, que dissolia les Corts elegides el 1933, era la primera o la segona dissolució per Niceto Alcalá-Zamora. És a dir, si en el còmput de les dissolucions corresponents a un mandat presidencial, comptava la de les Corts Constituents. El dia 7 d'abril de 1936, les minories del Front Popular

van restar reunides i aïllades en diverses seccions del Congrés. Prieto les visità successivament informant-les respecte al pla i al comportament convenient. Prieto, com primer signant de la proposició, explicà el que aquesta demanava a les Corts: que declaressin innecessari el Decret de dissolució de 7 de gener de 1936. 238 vots contra 5 aprovaren la proposició, és a dir, destituïren al President de la República Niceto Alcalá-Zamora.

A causa de la destitució d'Alcalá-Zamora com a cap de l'Estat per les Corts, el dia 7 d'abril de 1936, es convocaren eleccions de compromissaris per a elegir President de la República per al dia 26 d'abril. I aquests havien d'elegir el President el dia 10 de maig. A més, l'11 d'abril es reuní la Diputació Permanent de les Corts i fou aprovat el projecte del Govern sobre eleccions de compromissaris.

Enfront d'aquests esdeveniments, Martínez Barrio fou investit interinament com a cap de l'Estat. Però la destitució d'Alcalá-Zamora havia de produir el pas d'Azaña del càrrec de cap de Govern al de cap d'Estat.

Davant d'aquest enfrontament electoral, Esquerra Republicana propugnà decididament que es tornés a repetir l'aliança del Front d'Esquerres de Catalunya. Així, Lluís Companys, afirmava: "Les eleccions de compromissaris van a donar una nova ocasió als electors del Front Popular d'expressar el desig que Espanya s'orienti cap a una política de realitats socials." (1).

A més, Martí Rouret, actual secretari d'Esquerra Republicana, assenyalava també: "El Front Popular no és únicament un agrupament de forces davant unes eleccions sinó un pacte, millor dit, tot un programa que s'ha de portar a cap, i és lògic que si tot just començat el com

pliment d'aquest programa es produeix un fet de la transcendència que té el nomanament de President de la República vagi el Front d'Esquerres amb totes les seves característiques, unit, a les eleccions de compromisaris. (2).

Esquerra Republicana, des de les pàgines de "La Humanitat", es va pronunciar vivament a favor de l'emissió del vot pel Front d'Esquerres a causa de que aquesta consulta electoral semblava desproveïda de l'entusiasme que va caracteritzar la del 16 de febrer, d'una banda, i perquè no disminuïssin els resultats electorals respecte a la consulta anterior, de l'altra. Així, Antoni Rovira i Virgili es pronunciava de la següent manera: "Cal obtenir demà una bona xifra de votació. Ja sabem que les circumstàncies excepcionals del 16 de febrer van donar a la votació d'aquell dia un nivell extraordinari. Però precisament perquè ara no actuen alguns dels factors que aleshores contribuïren a la gloriosa victòria, hem d'esforçar-nos a aconseguir que la xifra dels vots esquerristes arribi tan amunt com sigui possible. No totes les jornades electorals poden ésser com la del 16 de febrer del 1936. Cada jornada d'aquestes té, no obstant, la seva significació i la seva vàlua. I són de gran vàlua i de gran significació la jornada de demà i la del 10 del mes vinent. No us adoneu, amics, que el nou triomf clamorós de la democràcia catalana en les eleccions de compromisaris ajudarà poderosament Catalunya a continuar aquesta irradiació que s'accentua d'algun temps ençà i que s'ha exterioritzat magníficament en el viatge del President Companys a la capital de la clara i càlida Andalusia?" (3).

A més, el 25 d'abril, apareixia a "La Humanitat" un

altre article a favor de l'emissió del vot en aquestes eleccions, argumentant que el nou President de la República havia d'ésser un defensor de Catalunya i de la República. Deia: "Les eleccions de demà per a la designació del President de la República espanyola tenen un gran interès, i, en la present ocasió, un interès extraordi-
nari. Ens interessen profundament com a catalans i com a republicans. (...) Els catalans hem de voler que la su-
prema magistratura de la República sigui ocupada per un home lleial envers Catalunya. (...) Per a defensar la República, per a repel·lir les agressions contra ella, al capdamunt de tot ha d'haver-hi un home que pel seu caràcter i per les seves orientacions inspire confiança i sigui fidel mantenidor de les seves obligacions constitucionals. Cal que demà tothom voti. Cal que en aquest sentit l'esforç individual s'exerceixi preferentment. Cada ciutadà d'esquerra ha de convertir-se en una propagandi-
sta eficaç, que compensi amb la seva acció la curtedat del temps i l'escassetat de propaganda visual i oral" (...) (4).

El dia 24 d'abril, va tenir lloc al local del Gran Price, l'acte de propaganda electoral organitzat pel Front d'Esquerres de Catalunya. Els oradors foren Ramon Noguer i Comet, del Partit Republicà d'Esquerra; Artur Cussó, del Partit Català Proletari; Hilari Arlandis, del Partit Comunista de Catalunya; Joaquim Maurín, del P.O. U.M.; Armand Obiols, d'A.C.R.; Joan Comorera, de la U.S. de C.; Antoni Rovira i Virgili, d'E.R. de C.

Antoni Rovira i Virgili pronuncià un parlament d'estímul perquè els electors catalans emetessin llur sufragi amb el mateix entusiasme que en la data del 16 de febrer. Assenyalà també que no li feien por els companys

extremistes, proletaris, comunistes, socialistes, que integraven el Front Popular perquè es tractava de companys que lluitaven per un mateix programa. Es referí també a la candidatura de la Lliga Catalana, i afirmà que aquest partit era més temible quan anava sol que no pas quan anava acompanyat, però que era conseqüent amb els seus errors i, per tant, al voltant de la bandera de la Lliga tornaria a haver-hi els monàrquics i els feixistes. Acabà notant que el Front d'Esquerres segueix el camí assenyalat per Macià i confirmat per Companys, i que la convència amb els partits obrers donava com a resultat la llibertat de Catalunya: la República catalana de Macià no era morta per l'empenta que anava agafant l'ideal federatiu. Damunt la Península no hi ha cinquanta províncies, sinó que hi ha quatre nacions: Galícia, Castella, Euskadi, i Catalunya. És amb aquests quatre pobles, quatre nacions i quatre llengües que vindrà la República Federal Espanyola. (5).

El dia 24 d'abril, davant del micròfon de Ràdio Barcelona, Antoni Rovira i Virgili, s'adreça als electors de Catalunya amb motiu de les properes eleccions de compromissaris. (6). A més, el 25 d'abril, l'Honorable President de la Generalitat de Catalunya, Lluís Companys, dirigí també una al.locució per ràdio a tots els catalans, a fi de remarcar la transcendència que les eleccions de l'endemà tenien per al futur de la República i de Catalunya (7).

Així, a les cinc circumscripcions catalanes, es presentà solament una llista de Lliga Catalana oposada a la del Front d'Esquerres de Catalunya. La candidatura del Front d'Esquerres era la següent (8):

Barcelona ciutat

Jaume Martí i Cabot (E.R.C.)
Frederic Escofet i Alsina (E.R.C.)
Joan Sorribes i Bracons (A.C.R.)
Simó Piera i Pagès (E.R.C.)
Ramon Noguer i Comet (P.R.E.)
Manuel Companys i Jover (E.R.C.)
Miquel Soler i Elies (E.R.C.)
Enric Fontbernat i Verdaguer (E.R.C.)
Artemi Aiguader i Miró (E.R.C.)
Josep Manzanares i Baró (E.R.C.)
Edmond Narro i Colorrio (P.N.R.E.)
Francesc Monplet i Prunés (A.C.R.)
Cassià Costal i Marinello (U.S.C.)
Tomàs Tusó i Temprado (P.O.U.M.)
Artur Cussó i Arnal (P.C.P.)
Hilari Arlandis i Esparza (P.C.C.)

Barcelona circumscripció

Joan Ventosa i Roig (E.R.C.)
Enric Pérez i Farràs (E.R.C.)
Josep Grau i Jassans (E.R.C.)
Ferran Llardent i Comas (E.R.C.)
Bartomeu Gabarró i Gil (E.R.C.)
Joan Banús i Moreu (A.C.R.)
Francesc de P. Salvà i López (P.N.R.E.)
Nònit Puig i Vila (U.R.)
Josep Torrents i Rossell (U.R.)
Antoni Planas i Subirana (U.S.C.)
Joaquim Pou i Mas (U.S.C.)

Girona

Angel Casals i Noguera (E.R.C.)
Manuel Fernández i Dilmo (E.R.C.)
Lluís Bota i Villà (A.C.R.)
Bru Centrich i Nualart (E.R.C.)
Emili Riera i Gironès (E.R.C.)

Lleida

Antoni Torres i Companys (E.R.C.)
Joan Ricart i Marich (E.R.C.)
Josep Català i Guasch (E.R.C.)
Lleó Luengo (P.O.U.M.)

Tarragona

Joaquim Llorens i Abelló (E.R.C.)
Macià Mallol i Bosch (A.C.R.)
Joan Martí i Català (E.R.C.)
Alfred Escribà i Prades (P.R.E.)
Ramir Ortega i Garriga (P.S.O.E.) (9).

El Front d'Esquerres, en aquestes eleccions va rebre l'adhesió de vot dels federals i del Partit Renovació Republicana d'Esquerra, mitjançant les notes següents: "El Comitè Republicà Democràtic Federal, en la seva reunió de Ple, junt amb els delegats de totes les entitats adherides a ell, ha acordat per unanimitat votar la candidatura del Front Popular d'Esquerres en l'elecció de compromissaris per tal d'elegir el President de la República, recomana a tots els federals i simpatitzants que votin íntegrament l'esmentada candidatura" (10).

"La Comissió consultiva política del Partit Renovació Republicana d'Esquerra ha pres l'acord d'adherir-se

al Front Popular d'Esquerres, i, per tant, recomana a llurs afiliats i simpatitzants que votin els candidats presentats pel dit Front Popular a les eleccions de compromissaris" (11).

Els resultats electorals donaren tots els llocs de les majories al Front d'Esquerres de Catalunya, a les cinc circumscripcions catalanes. La Lliga Catalana només es quedà amb els llocs reservats a les minories.

Els resultats electorals, màxims i mínims, aconseguits pel Front d'Esquerra de Catalunya en aquestes eleccions, foren els següents:

QUADRE N° 37.- RESULTATS DEL FRONT D'ESQUERRES DE CATALUNYA A LES ELECCIONS DEL 26

D'ABRIL DE 1936.

	Cens	Votants	Màxims	%	Mínim	%	% participació electoral
Barcelona capital	637.841	213.868	162.849	76,14	161.926	75,71	33,53
Barcelona província	460.603	232.282	169.402	72,92	168.659	72,60	50,43
Girona	198.075	79.962	68.281	85,39	67.839	84,83	40,37
Lleida	184.938	75.676	55.558	73,41	55.439	73,25	40,92
Tarragona	222.797	102.330	79.210	77,40	78.394	76,60	45,93
Catalunya	1.703.102	704.062	535.300	76,03	532.257	75,59	41,34

Font: Isidre Molas: El sistema de partits polítics a Catalunya..., p. 189 a 194. Per a dades electorals s'ha consultat l'edició castellana.

Mercedes Vilanova: Una mirada als escrutinis catalans durant la Segona República (1931-1936), ponència presentada al Col.loqui Internacional sobre la guerra civil d'Espanya (19, 20 i 21 d'abril de 1979).

Els compromissaris electes per partits es distribuïen de la manera següent:

Lliga Catalana	13
Acció Catalana Republicana	5
Partit Republicà d'Esquerra	3
Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra	1
Esquerra Republicana de Catalunya	22
Unió de Rabassaires	2
Unió Socialista de Catalunya	3
P.S.O.E.	1
Partit Català Proletari	1
Partit Comunista de Catalunya	1
Partit Obrer d'Unificació Marxista	2
Total	54

(12)

La coalició del Front Popular amenaça de trencar-se per la qüestió de l'elecció de President. Des de el moment en què va ésser clar que només Manuel Azaña rebria el vot unànime dels diputats del Front Popular, es convertí en l'únic candidat possible. A final d'abril de 1936, Azaña era la única personalitat al voltant de la qual podia unir-se el Front Popular. El 10 de maig fou elegit el nou President de la República. Els monàrquics i la CEDA van decidir boicotejar oficialment l'elecció. Tanmateix, Azaña va rebre no solament el suport unànime dels partits del Front Popular, sinó també els vots dels nacionalistes bascs, de la Lliga Catalana i els grups de lerrouxistes i mauristes. El dia 11 de maig, Azaña va prometre el càrrec. La seva primera i important decisió era la designació de un cap de Govern. El nou President

confià aquest càrrec a Santiago Casares Quiroga. El 13 de maig de 1936, aquest formà govern. El 19 de maig pronuncià el seu primer discurs a les Corts com a cap de Govern. Presentà al seu Govern com pura representació del Front Popular.

Després de les eleccions de febrer de 1936 es podia observar una característica peculiar: a Catalunya no es produïen les convulsions i les violències que esdevenien a quasi tot l'Estat espanyol. En aquest moment, es parlava amb freqüència de l'oasi de Catalunya. El fenomen tenia per Cambé dues causes. Una, la campanya electoral a Catalunya havia tingut menys virulència. Una altra, el catalanisme: l'amor de la immensa majoria dels catalans a Catalunya. Així, afirmava que s'enraona, amb íntima satisfacció per tots els catalans, de dreta com d'esquerra, de l'oasi que ofereix Catalunya (13). D'altra banda, Carles Pi i Sunyer remarcava que Catalunya liquidava el període del bienni negre i de la repressió, sense esperit de venjança i amb afanys conciliatoris: no eren solament les esquerres les que així no deien; eren els propis elements de les dretes espanyoles els qui, comparant l'ambient enrarit i violent de la resta de l'Estat espanyol amb el clima civil a Catalunya, anaven en gran nombre a compartir aquest ambient. Així es va formar la frase de "oasi de Catalunya" com un espai de pau i convivència enmig de les diverses tensions de l'Estat espanyol (14).

Notes al Capítol IX apartat 2.-

- (1) "El President Companys i el moment actual. Un interviu de l'"Intransigent" de París amb el senyor Companys". "La Ht" 11 abril 1936.
- (2) "Les pròximes eleccions de compromissaris per al nomenament de President de la República. Declaracions de Martí Rouret, secretari d'Esquerra Republicana". "La Ht" 12 abril 1936.
- (3) Antoni Rovira i Virgili: "L'intervencionisme català". "La Ht" 25 abril 1936.
- (4) "Que tothom voti, demà!". "La Ht" 25 abril 1936.
- (5) Parlament d'Antoni Rovira i Virgili en el míting electoral celebrat al Gran Price, el dia 24 d'abril de 1936. "La Ht" 25 abril 1936.
- (6) "Antoni Rovira i Virgili parlà al poble de Catalunya per mitjà de la ràdio". "La Ht" 25 abril 1936.
- (7) Vegeu el text del parlament "El president Companys al poble de Catalunya", a l'apèndix documental número 19. "La Ht" 26 abril 1936.
- (8) "El manifest del Front d'Esquerreres de les comarques gironines", vegeu a l'apèndix documental número 20. "La Ht" 25 abril 1936.
- (9) "La Humanitat" 22 abril 1936; "Pamflet" 25 abril 1936.
- (10) "La Ht" 26 abril 1936.
- (11) "La Ht" 25 abril 1936.

- (12) Quadre elaborat a partir dels resultats electorals reproduïts a l'estudi de Isidre Molas: El sistema de partits polítics a Catalunya (1931-1936), p. 189 a 194. Per a les dades electorals s'han consultat l'edició castellana.
- (13) J. Pabón: Cambó, vol.II. Parte segunda: 1930-1947, p. 487 i 488.
- (14) Carles Pi i Sunyer: La República y la guerra, p. 372; Francesc Cambó: Memòries (1876-1936), p. 482 i 483.

3. EL P.N.R.E. S'ADHERI A E.R.C.

En constituir-se el Comitè d'Enllaç del Front d'Esquerres de Catalunya, el juliol de 1935, el Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra n'entrà a formar part, i signà el programa mínim d'actuació amb el nom de Joan Casanelles i Ibars. A més a més, el gener de 1936, signats els decrets de dissolució de les Corts i de convocatòria de noves eleccions legislatives, el P.N.R.E. passà a formar part de la candidatura del Front d'Esquerres de Catalunya. La posició que adoptà aquest Partit davant l'alternativa frontpopulista fou la següent: "L'actitud del Partit Nacionalista Republicà d'Esquerres davant la perspectiva d'un front popular podria definir-se com de suport amb una certa dosi de recel. D'una banda, els "lluhins", per la transcendència de les eleccions reconeixen la necessitat d'un "cartell antirreaccionari" recolzat en "alguns" partits de classe, però, de l'altre, temen veure minimitzada llur importància com a grup dins d'una coalició massa àmplia, i és per això que el seu secretari general confessa: "el nostre Partit creu que hauria estat millor que la futura coalició electoral de les esquerres hagués continuat integrada pels quatre partits que formaven la coalició del 14 de gener". (1).

Els candidats del P.N.R.E. a les llistes del Front d'Esquerres de Catalunya foren Joan Lluhí i Vallescà, que encapçalava la de Barcelona circumscriptió, i Joan Casanelles i Ibars, que estava a la de Girona.

D'aquesta manera, l'àmplia victòria electoral del Front d'Esquerres a les cinc circumscripcions catalanes, implicà també l'apropament del P.N.R.E. dins l'òrbita de l'Esquerra Republicana. Així, "quant al P.N.R.E., el

triomf a les urnes -que porta dos dels seus homes a les Corts- només servirà per a accelerar el seu procés de liquidació, ja que els dirigents opinionistes, tornats al poder o a les proximitats d'aquest, tindran interès per a desprendre's com més aviat millor d'una organització que ja ha perdut tota funcionalitat política i ha esdevingut un llast per als seus mateixos creadors. En aquest sentit, l'activitat pública del partit durant les setmanes immediatament posteriors al 16 de febrer serà mínima, (...), ço que és un símptoma clar de la tònica d'abandonisme i descomposició imperant a tots els nivells de l'organització". (2). A més a més, "realment, el P.N.R.E. no tenia, el 1936, raó d'ésser; (...), a conseqüència del sis d'octubre, l'organització del partit va quedar dislocada, sense que els seus dirigents poguessin o volguessin reactivar-la i donar-li nous objectius". (3).

Com a conseqüència d'aquesta situació política, els dirigents del P.N.R.E. varen decidir començar les gestions oportunes per anar cap a la reunificació amb Esquerra Republicana. Així ho feren Joan Casanelles, Josep Tarradellas i Antoni Xirau en una entrevista amb Lluís Companys celebrada a final de març del 1936. Després d'aquesta trobada, Lluís Companys féu les següents declaracions fixant la seva posició enfront de les proposicions dels polítics del P.N.R.E. Així, afirmava: "He de donar-vos una notícia política força interessant. M'han visitat el diputat al Parlament espanyol senyor Casanelles i els diputats al Parlament català senyors Tarradellas i Xirau amb els quals he celebrat un extens canvi d'impressions sobre la situació política. Aquests senyors antics i íntims amics, m'han ofert el seu concurs

per tal de realitzar l'obra de govern d'esquerra que les circumstàncies imposen. (...) I hem coincidit tots que per dur a la pràctica amb eficàcia aquestes finalitats fóra convenient arribar a una actuació de conjunt dintre de la mateixa disciplina de partit. En el mateix sentit se'm va expressar ja fa uns dies per carta el catedràctic de Sevilla senyor Quero. Jo donaré compte de les converses sostingudes als organismes dirigents de l'Esquerra Republicana de Catalunya. (...), i per part meva celebrego moltíssim aquest anhel de disciplina col·laboració d'un nucli tan distingit de catalanisme esquerrista. Entenc que cada dia és més necessari sumar-se a les funcions governants sinó a l'esfera de l'oposició amb la fiscalització i suggerències de la crítica. (...)"

(...) "També m'han visitat els elements del Partit Federal, nuclis de Barcelona, de Sabadell i la seva comarca i d'altres llocs de Catalunya. He sostingut amb ells una conversa encaminada a la mateixa finalitat. L'entrada d'aquests elements a Esquerra Republicana fóra d'un gran interès. Per altra banda tot ho justifica (...)" (4).

A més a més, "La Humanitat" del 5 d'abril, comentava les darreres entrevistes celebrades. Així, deia: "Hantingut una felicitat concreció les converses iniciades fa uns dies entre destacats representants d'importants nuclis de forces republicanes d'Esquerra i el nostre President, senyor Lluís Companys. El Front d'Esquerres es consolida i s'aferma mitjançant una unificació d'homes, organitzacions i idearis que la mateixa coincidència ideològica i una idèntica finalitat feien cada dia més justificada. La política catalanista i republicana d'esquerra va essent cada dia més sòlidament orientada i entra

des d'avui en una nova etapa floreixent i plena d'esperances. El Govern de la Generalitat rep tot l'abast d'aquest evigoriment de les organitzacions populars sobre les quals es recolza i mesura tota la importància que aquestes noves adhesions representen. La seva política ha rebut un nou impuls i un nou suport." (5).

D'aquesta manera, el Comitè Executiu d'Esquerra Republicana es reuní el dia 4 d'abril per tractar de les demandes d'ingrés del P.N.R.E. i Partit Republicà Democràtic Federal, Federal Ibèric i Extrema Esquerra Federal, fent públiques les resolucions amb la nota següent: "El Comitè Executiu Central d'Esquerra Republicana de Catalunya, celebrà ahir a la tarda reunió a l'estatge de la Secretaria General del Partit, sota la Presidència del senyor Joan Casanoves i Maristany. Hi assistiren la majoria dels seus components. Es canviaren impressions respecte a demandes d'ingrés a l'Esquerra Republicana de Catalunya fonamentades pels Partits: Nacionalista Republicà d'Esquerra, Republicà democràtic Federal, Federal Ibèric i Extrema Esquerra Federal. Així mateix, s'anomenà una ponència, formada pels senyors Martí Rouret i Callol. J. Tauler i Palomares, i J. Casanoves i Maristany, per seguir les converses amb els indicats nuclis. (...)" (6).

Al voltant d'aquestes entrevistes per la reunificació del P.N.R.E. i Esquerra Republicana, persistia un problema de fons: el de saber en quins termes es realitzaria aquesta unificació. O bé, com una fusió de dues organitzacions, -aquest era el projecte del P.N.R.E., perquè així podrien deixar constància del seu ingrès a E.R.C.-. O bé, com una sèrie d'adhesions individuals a E.R.C. dels antics militants del P.N.R.E., -procediment

preferit per amplis sectors d'Esquerra Republicana-. Malgrat tot, a la fi, aquest Partit aconseguí que les condicions per a la unificació fossin rigoroses: dissolució del P.N.R.E. i ingrés d'aquells dels seus afiliats que ho volguessin a l'E.R.C. (7).

Però, a partir d'aquest moment, l'obstacle principal per a la desaparició formal del P.N.R.E. provenia d'aquest mateix partit. Així, "(...) un dels membres del consell directiu, Gaietà Rahola, recolzat en una bona part de la base, -la crítica de la qual contra l'E.R.C. havia estat sempre més enèrgica i radical que la dels quadres-, s'oposà a aquesta "desbandada", estimant que seria una deserció de les responsabilitats concretes davant dels afiliats, i finalment s'arribà a un compromís: tot i que els dirigents podrien considerar-se ja, de facto, membres de l'E.R.C., l'ingrés oficial quedava ajornat i es mantenien l'existència legal i la carcassa mínima del partit a fi que aquest es fongués, de forma progressiva i espontància, en l'Esquerra, o bé acabés desapareixent per consumpció". (8).

Per aquesta situació, a les eleccions de compromissaris per a elegir President de la República, -26 d'abril de 1936-, el P.N.R.E. es trobava encara dins de la coalició del Front d'Esquerres de Catalunya, i presentava un candidat: Francesc de P. Salvà i López, per a Barcelona circumscriptió.

Així, com a cloenda, ressenyarem les tesis de Joan B. Culla sobre aquest problema, quan assenyala: "Hom pot afirmar, doncs, que el Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra, com a entitat política amb un ideari i uns líders, deixà d'existir des del març o l'abril de 1936, per absorció dels seus quadres superiors cap a l'orientata

ció companyista de l'E.R.C. Això no obstant, i puix que la seva dissolució formal no arribà a realitzar-se mai, varen subsistir algunes restes de l'organització partidària a Barcelona; mentre determinades delegacions (les dels districtes cinquè i novè) probablement ingressaren a l'Esquerra, d'altres, el cap visible i nexa d'unió de les quals era Gaietà Rahola, mantenien encara llur independència i el nom del P.N.R.E., per bé que ja sense cap contingut polític, enterament alienes als antics dirigents i reduïdes llurs funcions a les de centres socials a nivell de barri, quan es produí l'aixecament militar i el començament de la guerra civil". (9).

Notes al Capítol IX apartat 3.-

- (1) Joan B. Culla i Clarà: El catalanisme d'esquerra (1928-1936), p. 334.
- (2) Joan B. Culla i Clarà: El catalanisme d'esquerra (1928-1936), p. 335 i 336.
- (3) Joan B. Culla i Clarà: El catalanisme d'esquerra (1928-1936), p. 336.
- (4) "La Ht" 25 març 1936.
- (5) "La Ht" 5 abril 1936; vegeu el text de "El Comitè Executiu d'Esquerra Republicana ha tractat de les demandes d'ingrés dels partits Nacionalista Republicà d'Esquerra, Republicà Democràtic Federal, Federal Ibèric i Extrema Esquerra Federal", a l'apèndix documental número 21. "La Ht" 5 abril 1936.
- (6) "La Ht" 5 abril 1936.
- (7) Joan B. Culla i Clarà: El catalanisme d'esquerra (1928-1936), p. 338 i 339.
- (8) Joan B. Culla i Clarà: El catalanisme d'esquerra (1928-1936), p. 339.
- (9) Joan B. Culla i Clarà: El catalanisme d'esquerra (1928-1936), p. 342.

4. TERCER CONGRÉS NACIONAL ORDINARI (18-19 JULIOL 1936).

En una primera iniciativa, el Consell Executiu d'E. R.C., d'acord amb els Reglaments del Partit, va fixar la celebració del Tercer Congrés ordinari per els dies 30 i 31 de maig i 1 de juny, i va determinar que les sessions d'aquest Congrés se celebressin a la ciutat de Terrassa i al Saló d'Actes de la Casa del Poble, entitat adherida a E.R.C. A més, les sessions d'aquest Congrés s'havien de desenvolupar segons el següent ordre del dia: "I.- Discurs d'obertura del President del Consell Executiu; II.- Lectura de la Memòria reglamentària i presentació d'Estat de Comptes; III.- Doctrina, tàctica, disciplina i organització del Partit; IV.- E.R.C. i el Front d'Esquerres de Catalunya; V.- E.R.C. i els partits polítics espanyols; VI.- E.R.C. i els problemes econòmics, socials i agraris; VII.- Proposicions reglamentàries; VIII.- Elecció del nou Consell Executiu Central. (1).

D'altra banda, continuant amb els preparatius d'aquest tercer Congrés, el ple comarcal de la Federació de Barcelona ciutat, va reunir-se el dia 16 de maig, prenent els següents resolucions: "1.- S'acordà que el Comitè Executiu practiqui amb tota urgència, una comprovació del nombre de socis de les entitats del Partit, corresponents a la demarcació de Barcelona ciutat; 2.- Foren elegits els següents militants per formar les ponències encarregades de la coordinació, estudi i recopilació de treballs, proposicions, mocions, etc... que presentin les entitats de Barcelona ciutat, als diferents apartats de l'ordre del dia del proper Congrés Nacional

ordinari del Partit.

Per a l'apartat III, que diu: Doctrina, tàctica, disciplina i organització del Partit: Roc Boronat, R. Bertran i Tàpies, Joaquim Bohigues, Llorenç Parramon i Miquel Ferrer i Vilches.

Per a l'apartat IV, que diu: E.R.C. i el Front d'Esquerres de Catalunya: Joaquim Girós, Angel Castillo i Julià Fitó.

Per a l'apartat V, que diu: E.R.C. i els Partits Polítics espanyols: Joan Coll, Amadeu Cortés i Pere Renom.

Per a l'apartat VI, que diu: Proposicions reglamentàries: Celestí Pinyol, Josep Mora i Aleix Aleu.

Per totes aquelles proposicions que facin referència a cultura: Santiago Vivancos, Xavier Escoda i Lluís Torres Ullastres (2).

Però, en una reunió del ple del Comitè Executiu Central, celebrada el 26 de maig, i davant la sol·licitud presentada per algunes Comarcals en el sentit de que fos ajornat el Congrés d'E.R.C. a l'objecte de disposar de més temps per a efectuar les seves reunions prèvies, s'acordà accedir a aquest ajornament i fixar la celebració del Congrés pels dies 5, 6 i 7 de juny (3).

I, pocs dies després, el 4 de juny, en una reunió del Comitè Executiu Central d'Esquerra Republicana, fou ajornat novament, sense fixar data de nova convocatòria, el Congrés del Partit. El Directori de l'Esquerra argumentava que "examinada la present situació política i social que obliga primordialment a atendre els problemes immediats de defensa i consolidació de la República i de l'Autonomia de Catalunya, tant en el que fa referència a l'actuació de Partit com a l'obra de govern i entenent que el pròxim Congrés s'hauria de celebrar enmig d'altres

preocupacions fonamentals i incidències polítiques prou importants, és d'aconsellar la suspensió de l'esmentat Congrés". (4).

Finalment, el Comitè Executiu va acordar fixar les dates del 18 i 19 de juliol per a la celebració d'aquest tercer Congrés ordinari, que tindria lloc a Barcelona, i segons l'ordre del dia del Congrés fet públic en la primera convocatòria (5). "La Humanitat" del dia 18 de juliol, va aparèixer amb un article editorial titulat "L'interès suprem", en el qual es remarcava la importància d'aquest Congrés, afirmant: "Avui, dissabte, al Palau de Projeccions, inaugura la seva tasca el tercer Congrés Nacional ordinari d'Esquerra Republicana de Catalunya. (...). Inútil destacar-ne la transcendència. E.R.C. constitueix l'instrument polític de la gran democràcia nacionalista de Catalunya i la línia d'acció que quedarà assenyalada després del Congrés constituirà l'entranya i la base de la vida política de la Catalunya autònoma. Molta i greu és la responsabilitat dels delegats al Congrés. Les seves paraules i els seus acords poden tenir ressonàncies històriques, intensificades en les hores delicades que viu la República, assetjada per enemics i per traïdors".

"Tota la realitat del carrer -tan viva i bategant!- pasará damunt la magna assemblea i donará més eficàcia i responsabilitat a les seves deliberacions i votacions. La línia i l'experiència política dels últims anys han portat molts allisonaments. El contrast amb la realitat ha denunciat defectes i subratllat encerts. No es dubti a afrontar tots i cadascun dels problemes i matèries de l'ordre del dia amb el coratge i la claredat que calgui. Cal convertir E.R.C. en l'instrument polític àgil, es-

tracturat, responsable i eficaç que Catalunya necessita. Aquesta és la invocació que des d'aquest lloc, en inaugurar les seves tasques el Congrés d'E.R.C. volem fer als delegats: Catalunya ens mira. Anteposem a tots els interessos el suprem interès del nostre país!." (6).

Però, en aquests moments, com a teló de fons de la realitat política quotidiana, s'estava organitzant l'aixecament militar del 18 de juliol. Aquest s'havia planejat per a portar-se a terme entre els dies 10 i 20. Però, l'assassinat de Calvo Sotelo va precipitar els esdeveniments. Així, el dia 17 per la tarda es produïa l'aixecament al Marroc, per a ser seguit a les vint-i-quatre hores pels punts més importants de la Península. El dia 18 van produir-se diverses insurreccions a Navarra, Aragó, Castella la Vella i Andalusia. Aquesta sublevació va sorprendre tant els oficials republicans com el Govern de Madrid. L'insurrecció a Barcelona va tenir lloc el dia 19, però fou sufocada. (7).

Així, el dia 18 de juliol en obrir-se les sessions del tercer Congrés Nacional ordinari d'Esquerra Republicana, s'estaven produïnt aixecaments contra el règim republicà a diversos punts de l'Estat espanyol. Això va portar, com a conseqüència, que davant d'aquesta situació d'excepció, els congressistes decidissin a la tarda del dia 18 ajornar les sessions del Congrés per al proper mes d'octubre, com veurem més endavant.

Malgrat tot, el 18 de juliol, s'obriren les sessions del tercer Congrés ordinari del Partit, al Palau de Projeccions de Montjuïc, éssent-hi representades set-centes entitats. D'acord amb les federacions comarcals, s'elegí la mesa de discussió, havent proposat Joan Tauler la següent: President efectiu, Joan Casanoves; vice-president

per Barcelona ciutat, Miquel Guinart; vice-president per Barcelona circumscripció, Morera; representant de Tarragona, Llorenç; de Lleida, Vives i de Girona, Irla. Secretaris: per Barcelona ciutat, Lloret; per Barcelona circumscripció, Escofet; per Tarragona, Adell, per Llei da, Sauret; i per Girona, Pa. Quedàn aquesta aprovada per unanimitat. (8).

A la segona sessió del Congrés, Joan Tauler llegí la Memòria del Directori d'Esquerra Republicana des del darrer Congrés. Tot seguit, Joan Casanoves, president del Congrés, va prendre la paraula i es pronuncià en els termes següents: "Companys: Això (el Congrés del Partit) és la democràcia que va a rebre orientacions per a la se va actuació futura. (...). L'Honorable President de la Generalitat m'acaba, ara, de notificar que vindrà ací uns moments. No podrà, malgrat els seus desigs, estar present a les nostres deliberacions. (...). Les obligacions d'aquest moment no li permeten acompanyar-nos més estona. És aquest un moment en el qual tothom ha d'ocupar el lloc que li correspon. No voldria però, que de les me ves paraules fos tret a una nota pessimista. Em preguntava, en aixecar-me, si davant els esdeveniments, són aquestes hores de discursos o bé que el partit sàpiga posar-se a l'altura de les circumstàncies i de les seves obligacions i deixar, per tant, aquestes deliberacions per a una ocasió més oportuna, car en el mateix moment en què es posen en perill, per les forces contràries, la República i les llibertats de Catalunya, romandre ací discutint orientacions polítiques d'ordre interior del partit que s'és garantia i suport, no ho jutjo oportú. Jo són dels que creien que s'havia d'anar el més ràpidament possible a la celebració d'aquest Congrés, però no

podia pensar que els esdeveniments poguessin obligar el partit a silenciar les seves polèmiques per tal que tots i cada un dels militants puguin ocupar el seu lloc. El partit, sense una actuació immediata en defensa dels seus postulats, esmerçaria el seu temps en consideracions i mentrestant l'adversari socavaria les bases on reposa la democràcia. Hem de saber trobar la solidaritat de tots nosaltres i d'aquesta unió en sorgirà l'estat d'es-tímul que obliga a tots els heroïsmes i a totes les au-dàcies. No ens hem de deixar emportar per la nota pessi-mista. Si tot el pensament del partit està en el suport de les nostres llibertats i de la República, el que s'im-posaria seria l'ajornament de les discussions i anar ca-da u a ocupar el seu lloc per defensar-les. És, però, l'Assemblea la que ho ha de decidir car jo, com a presi-dent del Congrés, no puc prendre per cap de les orienta-cions que es puguin seguir. Esquerra Republicana de Ca-taluna, ha de seguir el seu camí: el que la fa més efi-cient és el sentit de responsabilitat que no li manca. Hi ha moments que és necessària i constructiva la dis-cussió apassionada i d'altres en què la responsabilitat obliga al silenci. S'han de callar les paraules i obrar amb la plenitud i la solidaritat col·lectiva del nostre partit. Tot el partit ha d'ésser al darrera dels que ocupen llocs de Govern. Ja vindrà el moment en què po-dran demanar-se i exigir-se responsabilitats. Jo sóc de temperament optimista però potser la realitat obliga, en aquest moment, a silenciar les paraules per actuar de suport del Govern que ha de contenir amb l'audàcia enemiga que ens vol arrabassar les llibertats catalanes i republicanes". (9).

Després d'aquestes paraules de Joan Casanoves, fou

presentada a la mesa del Congrés, la proposició incidental següent: "Al Congrés.- Els que sotasignem, delegats del Congrés Nacional d'E.R. de C., sotmeten a la consideració d'aquest Congrés la proposició incidental següent: "Donades les circumstàncies, la importància de les quals no s'escapa al coneixement dels senyors delegats; tenint també en compte la prohibició de celebrar actes polítics de tota mena; la responsabilitat del Govern, exponent de la voluntat del Front Popular, que segueix d'una manera minuciosa la seva atenció, obliguen E.R. de C. a solidaritzar-se en un mateix acord. Acord que, ensems que constitueix una adhesió absoluta al Govern no sigui, també, de plena assistència al partit. En aquestes hores històriques en què una altra vegada hem de tornar a defensar els ideals que sempre han estat l'ànima del nostre partit, cal que tothom pugui estar al seu lloc. S'imposa aconsellar la suspensió de les deliberacions d'aquest Congrés fins a la primera quinzena d'octubre, ja que els moments no són per a discutir, si nó per a afermar-nos ben junts i ben cohesionats sota la bandera dels principis del nostre partit que, ara més que mai, volem que sigui el millor instrument per a la defensa de la República i de Catalunya, Barcelona, 18 de juliol del 1936". (10). El primer signant de la proposició era Roc Boronat, delegat de l'Ateneu Nacionalista d'Esquerra del Poble Nou.

Tot seguit, Roc Boronat passà a defensar aquesta pro po si ci ó incidental demanant l'ajornament del Congrés, en afirmar: "En aquests moments cal que donem una sensació de força, de disciplina i de cohesió. Hi ha coses de Catalunya i de la República que no permeten que aquest Congrés continuï i s'ha d'esperar aquell altre moment

en què es podran discutir totes aquelles coses que tant interessants han d'ésser per a l'esdevenidor del Partit. Cada u s'ha de posar al seu lloc per a la lluita contra els enemics de Catalunya i de la República, i demano que el Congrés se celebri a la primera quinzena d'octubre". (11).

Després de la presentació de la proposició incidental a favor de l'ajornament del Congrés, arribà al Palau de Projeccions el President de la Generalitat, Lluís Companys, pronunciant un parlament en què es definia sobre el moment polític actual i la celebració del Congrés. Així, afirmava: "Correligionaris: A mi m'és molt desagradable en el moment en què es reuneix el Congrés d'Esquerra Republicana de Catalunya, en què tots nosaltres (...) tenim un afany tan extraordinari de posar-nos en comunicació amb els nostres correligionaris i avui, per les circumstàncies presents, adoptant vosaltres l'acord que cregueu necessari adoptar respecte a la celebració del Congrés, jo no puc assistir-hi per permanència.(...). Jo tenia moltes ganes de veure els correligionaris, de sentir les seves veus, d'escoltar les seves coses i de parlar amb plena claredat de cinquanta incidències que fan i feien més necessari ara que mai mantenir una cohesió i una disciplina extremada, abandonar les petites coses de tipus familiar i tenir clara la visió de les necessitats de Catalunya i de les necessitats de la República. I volia que no es quedés res dintre del pit, i volia que parléssim tots amb veu alta per a anar trinçant i desfent i aclarint tot el que era necessari a l'existència d'un partit que tingués la clara visió de les necessitats del moment. (...). I per tal d'oferir aquesta visió als nostres correligionaris, jo volia ai-

xecar l'altura dels debats, recollir la confiança de la gent i en aquests moments que els instruments de la democràcia, eterns i invulnerables, resultin de vegades lents, perquè la pressa i la urgència dels problemes a enfrontar-se no permeten llargues deliberacions ni llargs pensaments d'individualitat robusta, però que vénen de vegades a entorpir la unitat del conjunt; volia en aquest moment donar la tònica i parlar amb plena claredat als meus correligionaris sobre extrems d'autoritat i de disciplina. Passen coses. Jo he d'estar al meu lloc. (...). Vosaltres adoptareu les resolucions que volgueu adoptar en aquestes hores, no greus; no greus perquè el primer que hem de procurar escampar és l'optimisme i la seguretat en nosaltres mateixos, perquè és el que dóna la força; que un derrotista no pot fer res. Segurs de nosaltres mateixos, hem de dir que les hores són delicades, però que no són greus. Però la delicadesa d'aquestes hores necessita la meua atenció, perquè jo potser tinc una pràctica de lluita, adquirida a través d'una vida que jo no he d'enaltir, que és molt pobra i molt trista, (...). Amics: entengueu-me. Tots germans. Les coses de tipus personal no valen res. Si a algú jo he ofès, que ho oblidi; jo oblidó les múltiples, contínues ofenses que he rebut i que sovint han fet que la política em fes fàstic. Tots germans i oblidant les petites coses de tipus personal, i com més delicades siguin les hores, més fort un se sent, més audaç un se sent i més aspira perquè el seu nom quedi net per al judici de les generacions futures". (12).

A continuació va prendre la paraula Carles Pi i Sunyer, que es pronuncià a favor de la proposició incidental sobre l'ajornament del Congrés. Afirmà que havent

dictat el Govern una disposició suspenent els actes de caràcter polític, havien de ser els elements d'Esquerra Republicana els qui havien de donar mostres d'una gran disciplina. A més, assenyala que no era el moment de deliberar i que la millor tasca que podien fer els militants d'E.R. de C. era posar-se al costat del Govern. (13).

Ventura Gassol, també es pronuncià en aquesta ocasió demanant al Congrés que s'acordés per unanimitat l'ajornament d'aquest davant el perill que travessaven els principis bàsics de la República i de Catalunya i un vot de confiança al President Companys. (14).

La proposició incidental demanant l'ajornament del Congrés fou aprovada per aclamació. El president, Joan Casanoves, donà compte de que s'havien suspès les tasques del Congrés fins a la primera quinzena d'octubre. En nom del Directori assenyala que aquest estava reunit en sessió permanent per tal d'escoltar totes les raons que fossin exposades pels delegats. (15).

Notes al Capítol IX apartat 4.-

- (1) "La Ht" 10 maig 1936; "La Ht" 20 maig 1936;
"La Ht" 21 maig 1936; "La Ht" 22 maig 1936;
"La Ht" 23 maig 1936; "La Ht" 24 maig 1936;
"La Ht" 26 maig 1936.
- (2) "La Ht" 20 maig 1936.
- (3) "La Ht" 27 maig 1936; "La Ht" 28 maig 1936;
"La Ht" 31 maig 1936.
- (4) "La Ht" 5 juny 1936.
- (5) "La Ht" 28 juny 1936; "La Ht" 1 juliol 1936;
"La Ht" 2 juliol 1936; "La Ht" 3 juliol 1936;
"Las Noticias" 12 juliol 1936.

A l'Arxiu Històric Nacional de Salamanca es conser
va una àmplia relació d'entitats d'Esquerra Repu-
blicana en aquest moment, amb el poble, comarca i
circumscripció a que pertanyien, nombre de socis
de cada entitat, i amb el nomenament del seu dele-
gat efectiu i suplent al tercer Congrés Nacional
ordinari del Partit. (Barcelona -Secció Político-
Social 820; Barcelona-Secció Político-Social 818
Leg. 749; Barcelona-Secció Político-Social 1353;
Barcelona-Secció Político-Social 1441; Barcelona-
Secció Político-Social 135; Barcelona-Secció Poli-
tico-Social 566; Barcelona-Secció Político-Social
1391).

- (6) Editorial "L'interès suprem". "La Ht" 18 juliol
1936.
- (7) G. Jackson: La República española y la guerra ci-
vil, p. 199 a 210; Raimond Carr: España (1808-1939)

ob.cit., p. 624 a 627.

- (8) "La Ht" 19 juliol 1936.
- (9) Parlament de Joan Casanoves, en el tercer Congrés Nacional ordinari del Partit, pronunciat el dia 18 de juliol de 1936. "La Ht" 19 juliol 1936.
- (10) "La Ht" 19 juliol 1936.
- (11) "La Ht" 19 juliol 1936.
- (12) Parlament de Lluís Companys, en el tercer Congrés Nacional ordinari del Partit, pronunciat el dia 18 de juliol de 1936. "La Ht" 19 juliol 1936.
- (13) "La Ht" 19 juliol 1936.
- (14) "La Ht" 19 juliol 1936.
- (15) "La Ht" 19 juliol 1936.

Segona part:

ESTRUCTURA I ORGANITZACIÓ D'ESQUERRA

REPUBLICANA DE CATALUNYA.

I.- L'ESTRUCTURA DEL PARTIT: L'ORGANITZACIÓ TERRITORIAL
I ELS AFILIATS D'E.R.C.

1. L'ORGANITZACIÓ TERRITORIAL. PRINCIPIS GENERALS.

En tractar de l'organització territorial d'Esquerra Republicana, i en un primer moment, farem referència al tractament donat per Isidre Molas al tema de les entitats a Lliga Regionalista i a Lliga Catalana, pel paral·lelisme existent en darrer terme amb l'organització de les entitats a Esquerra Republicana. Així, aquest autor assenyala: "Ja hem vist que atenint-nos a la lletra dels Estatuts, i en certa mesura a la mateixa realitat política del partit, Lliga Regionalista, i després Lliga Catalana, són organitzacions polítiques de tipus mixt, en les quals la major part de l'afiliació té caràcter indirecte. És a dir, els afiliats al Partit són entitats col·lectives que s'hi adhereixen amb caràcter global".

"Però portant l'anàlisi més enllà, les organitzacions col·lectives adherides al partit, únics afiliats legals existents, en són, alhora, les unitats d'enquadrament de la militància. Els membres d'aquestes, si bé indirectament, són els veritables afiliats al Partit".

"No es possible, doncs, d'acceptar d'entrada l'encasillat del partit mixt, perquè sobretot en el període republicà, les entitats adherides, i formalment els únics components del partit, són en realitat simples òrgans d'enquadrament del partit, al mateix nivell que poden ésser-ho els models clàssics que tipifica Maurice Duverger: comitè, secció, cèl·lula i milícia". (1).

Així, en referir-nos tant als Estatuts com a la pràctica organitzativa d'Esquerra Republicana, aquest Partit s'estructura basant-se en les entitats. I en aquest context, realitzant una ràpida interpretació dels prin-

cipis estatutaris, podríem inferir que Esquerra Republicana era una organització de tipus indirecta, en la qual els veritables adherents eren les diverses entitats. Però, portant l'anàlisi més enllà, podem plantejar la hipòtesi que l'Esquerra Republicana no és, ni més ni menys, que un partit d'estructura directa, on les entitats són els veritables nuclis d'enquadrament de la militància.

En referir-nos als articles 7 i 8 del "Projecte d'Estatuts del Partit" presentat al primer Congrés Nacional ordinari, articles que quedaren sense modificar en els Estatuts definitius d'Esquerra Republicana, aprovats en aquesta Assemblea, assenyalen: "Art. 7.- La sobirania radica en el militant".

"Per a l'exercici pràctic de la democràcia, el Partit està constituït orgànicament en Entitats, Seccions, Comarcals, Federacions i Congressos".

"Art. 8.- Es consideraran entitats del Partit, les que estiguin formades exclusivament per militants d'aquest".

En els Estatuts definitius del Partit (febrer 1932), es configura aquest com amb una estructura de partit directa. Les entitats en sí, doncs, tal com estan configurades en els estatuts, i tal com funcionen realment a la pràctica, són, veritables nuclis fonamentals d'organització del Partit, i els afiliats es troben situats en el marc d'aquestes entitats. Els afiliats d'Esquerra Republicana compleixen els requisits que defineix Maurice Duverger per als afiliats del partits d'estructura directa: posseir carnet d'adhesió al Partit; realitzar una cotització mensual; assistir a les reunions periòdiques convocades; i ésser els afiliats els veritables adherents al Partit.

Però, Esquerra Republicana no solament posseeix les característiques fonamentals per les quals Duverger defineix un partit d'estructura directa, sinó que no posseeix aquelles per les quals defineix un partit indirecte. És a dir: a) Aquestes entitats no posseeixen una vida pròpia al marge d'Esquerra Republicana (com els sindicats, cooperatives o mútues en el cas dels partits indirectes), sinó que la seva vida està totalment en funció de l'esdevenir d'Esquerra Republicana; b) En el cas d'aquest partit existeix una comunitat de partit real, perquè les entitats són solament les unitats bàsiques d'organització que formen aquesta estructura col·lectiva, que és la comunitat del partit.

Així, sobre això, Isidre Molas afirma: "Posteriorment, el Partit Catalanista Republicà, i Acció Catalana Republicana, l'Esquerra Republicana de Catalunya, el Partit Sindicalista, etc., van adoptar l'Ateneu, Casal, Centre o l'entitat en general com a unitat d'enquadrament de llurs afiliats. Així, per exemple, en els diversos congressos d'aquests partits, els representants provenen de les entitats, que són les veritables representades, més que dels militants. Encara cal assenyalar que en el cas de l'Esquerra, per la mateixa estructura de la política catalana del període republicà, el grau de centralització del partit es bastant considerable i la seva disciplina no desdenyable, almenys la disciplina envers el líder, Macià, i els caps de l'ala corresponent" (2).

D'altra banda, Isidre Molas, després de caracteritzar els partits, que es van assentar en el comitè com a unitat bàsica d'organització, passa a definir l'estructura bàsica organitzativa de la Lliga Catalana i de di-

versos partits republicans, de la manera següent: "Però molt aviat els republicans van desenvolupar un sistema que, en estendre's, creà un tipus d'organització política àmpliament difós per Espanya i que constituí un tipus intermedi entre el comitè i la secció".

"La mateixa necessitat de competir amb els partits monàrquics feia necessària l'extensió de l'afiliació, una afiliació que fos alhora flexible i nombrosa. Així, es desenvolupà, en principi, el mateix sistema dels partits monàrquics, però atorgant un pes superior a l'afiliació per damunt els comitès de notables. Quantitativa^ument, es desenvolupà més, doncs, el sistema de centres d'afiliació. I així, a mesura que anava augmentat quantitativament el nombre d'afiliats, anava variant l'estructura del partit, perquè d'un sistema de comitès amb un centre motor a la capital de la província, sense recerca d'afiliació, es passava a un partit amb centres d'afiliació àmplia que coexistien amb comitès locals allà on l'afiliació era escassa. Un augment quantitatiu produïa una variació qualitativa. És el cas del Partit Republicà Radical, a les zones de força radical, però, sobretot, és el cas de la Lliga Catalana, creada en un moment d'àmplia intervenció de les masses en la política".

"(...) Per això, els partits republicans espanyols, i també la Lliga Catalana, comptaran amb un tipus d'organització semblant, a mig camí entre el comitè i la secció, que cal assenyalar com un tipus peculiar d'organització de l'enquadrament de base".

"Ni les seves característiques ni el seu àmbit d'activitat no coincideixen amb els del comitè i la secció. Del primer el separa la seva concreció en municipis i

barris, per tal de cercar una afiliació àmplia; de la secció el distingeixen el seu caràcter, encara, de fet, selecte, i la seva preocupació gairebé exclusiva per l'activitat electoral (llevat, potser, en períodes de gran tensió política)". (3).

Però, en el cas d'Esquerra Republicana, podriem afirmar l'hipotesi de que l'estructura organitzativa bàsica d'aquest Partit va més enllà, i que l'estructura de les entitats es correspon gairebé amb la de la secció nivell d'enquadrament de la militància definit per Maurice Duverger. Això per les següents característiques: a) les entitats busquen una adhesió àmplia; b) l'àmbit d'estructuració de les entitats és a nivell municipal en el cas dels diversos municipis catalans, i a nivell dels diversos districtes municipals en el cas de Barcelona-ciutat; c) les entitats ténen una important activitat tant durant els períodes d'eleccions com durant els períodes entre eleccions; d) les entitats estaven dirigides per una junta directiva en la qual hi havien diversos càrrecs: president, vice-presidents, secretari, tesorero, vocals, etc...

Així, s'estableix el següent nivell jeràrquic dins d'Esquerra Republicana:

a) Les entitats: unitats de base d'enquadrament de la militància.

b) La secció: com una estructura organitzativa per sobre de l'entitat i com aglutinadora de les diverses entitats d'un municipi. La secció està regulada en els Estatuts del Partit, però no va tenir realitat pràctica.

c) El Ple Comarcal amb el seu Comitè. El conjunt d'entitats de cada comarca catalana constitueixen un organisme territorial comarcal que es regia per dos òrgans:

el Comitè i el Ple Comarcal.

d) Les Federacions: organismes territorial d'Esquerra Republicana, que a nivell provincial s'estructuren com a òrgans aglutinadors dels diversos Comitès Comarcals mentre que la Federació de Barcelona ciutat s'estructura com a òrgan integrador de les diverses entitats d'aquesta ciutat.

Esquerra Republicana durant el període 1931-1936 tingué dos projectes d'estatuts del Partit i dos textos estatuaris aprovats. En el moment de constitució de l'Esquerra -la Conferència d'Esquerreres- es presentà la "Ponència sobre Reglament del Partit", que fou debatuda i aprovada en aquesta assemblea, i que donà lloc a l'Estadut del Partit" de març de 1931. Però, aquests estatuts d'Esquerra Republicana tingueren una curta durada, car en el primer Congrés Nacional ordinari del Partit (13-14 de febrer de 1932) es portà a terme una reforma dels estatuts de l'Esquerra. A aquesta assemblea es presentà el "Projecte d'Estatuts del Partit (gener de 1932), que foren discutits i aprovats en les seves sessions, donant lloc als estatuts definitius d'Esquerra Republicana, que tingueren vigència durant tot el període de la Segona República.

Quan fem l'anàlisi estatutària d'Esquerra Republicana, a la "Ponència sobre Reglament del Partit" (març de 1931), l'hem nomenat "projecte d'estatuts provisionals d'Esquerra Republicana", mentre que el Projecte d'Estatuts del Partit (gener de 1932) l'hem citat "projecte d'estatuts definitius d'Esquerra Republicana". Aquest darrer subtítol està justificat perquè aquest projecte és el que dóna lloc als estatuts definitius del Partit. Mentre que el caràcter de provisional que es dóna al pro

jecte anterior no és degut al fet que fos aprovat amb condició de provisional, sinó a la curta durada que tingueren els estatuts resultants -de març de 1931 a febrer de 1932-. Així, tot seguit, en fer l'anàlisi estatutària d'Esquerra Republicana ens referirem a aquests quatre textos alhora.

Notes al Capítol I apartat 1.-

- (1) Isidre Molas: Lliga Catalana, ob.cit., vol.II,
p. 9.
- (2) Isidre Molas: Lliga Catalana, vol. II, p. 12.
- (3) Isidre Molas: Lliga Catalana, vol. II, p. 10

2. L'ORGANITZACIÓ TERRITORIAL: ELS AFILIATS I LES ENTITATS.

2.1. Caracterització de les entitats.

En aquest apartat s'analitzarà tal com queden configurades i definides les entitats d'Esquerra Republicana en els projectes d'estatuts ("Ponència sobre Reglament del Partit" (març 1931) i "Projecte d'Estatuts del Partit" (gener 1932)), d'una banda, i en els textos definitius aprovats a partir d'aquests ("Estatut del Partit" (març 1931) (1) i els seus estatuts definitius (febrer 1932) (2)), de l'altra.

En la "Ponència sobre Reglament del Partit" -projecte d'estatuts provisionals d'Esquerra Republicana- presentada a la "Conferència d'Esquerres" (3), al seu article 5, dins del títol "Organització del Partit-Seccions i Federacions", es defineixen successivament els conceptes d'entitat i secció. Així doncs, aquest article diu: "Art.5.- En totes les poblacions on hi hagi almenys deu militants constituïran aquests una Secció. Les adhesions les rep la Secció. En les poblacions on existeixi un o més Centres adherits al Partit, seran aquests els encarrigats de l'organització i rebre les adhesions dels militants" (4).

Aquest article 5 defineix l'entitat com una estructura base d'afiliació, constituïda per un centre adherit al Partit, que s'encarrega de l'organització d'aquest en un municipi en concret i de l'adhesió dels militants. A cada terme municipal, les entitats adherides al Partit poden ser una o diverses.

Aquest article 5 també regula que en cas que no hi

hagi cap entitat adherida al Partit en un municipi concret, substitueix aquesta base organitzativa per la secció. Aleshores, seguint aquest raonament, es defineix la secció com una estructura base de l'afiliació que agrupa un mínim de deu afiliats per municipi. En aquest cas, les adhesions individuals al Partit s'han de fer per mitjà de la secció.

D'aquesta manera, en aquest article es regula una combinació d'una estructura d'afiliació al Partit: l'entitat, amb una estructura d'afiliació alternativa a aquest: la secció.

L'article 6 d'aquesta ponència assenyala: Art.6.- Casa Secció elegirà un president i un secretari. El primer estarà encarregat de representar-la i serà responsable de la seva actuació. El segon tindrà cura de la cotització i l'enllaç amb el Partit". És a dir, reglamentada l'estructura bàsica que tindrà cada secció. A la pràctica, aquesta serà també l'estructura fonamental de les diverses entitats del Partit, salvat que aquestes no estaran regides solament per aquests dos càrrecs, sinó que seran dirigides per una junta directiva completa.

L'article 7 d'aquesta ponència assenyala el nombre de seccions que es podran constituir, en funció del nombre de militants que tingui cada municipi. És a dir: Art.7.- En les poblacions on hi hagi un nombre de militants superior a cinquanta, es podran constituir tantes seccions com vegades cinquanta o fracció superior a 20 doni el nombre total de militants".

En aquesta "Ponència sobre Reglament del Partit" -projecte d'estatuts provisionals d'Esquerra Republicana- i en el títol "Entitats", que comprèn els articles 32 i 33, es regula la caracterització d'aquestes unitat

organitzatives de base d'Esquerra Republicana. En aquest títol se superposen tres tipus diferents d'entitats:

a) les que són formades totalment per afiliats del Partit; b) les constituïdes per una majoria d'afiliats d'Esquerra Republicana a l'Assemblea general i a la junta directiva (art. 32). Per tant, queden reglamentades de la manera següent: "Art. 32.- Es consideraran Entitats del partit les que estiguin formades exclusivament per militants d'aquest i aquelles altres en les quals els militants tinguin majoria en l'Assemblea general de socis i en la junta directiva"; c) les que es caracteritzen per adherir-se a Esquerra Republicana per acatar i seguir el programa polític i els estatuts del Partit (art. 33). Aleshores, aquestes queden regulades de la manera següent: Art. 33.- Podran estar adherides al Partit aquelles altres Entitats que acceptin la seva ideologia i es comprometin a acatar-ne la disciplina en la seva actuació".

A l'"Estatut del Partit", aprovat a la "Conferència d'Esqueres", sobre la base de la ponència citada anteriorment, els articles 5,6 i 7 dels estatuts queden pràcticament amb la mateixa redacció que en el text anterior, llevat de l'article 5 en el qual s'especifica clarament que l'organització de seccions en els municipis serà només una estructura organitzativa subsidiària quan no hi hagi entitats adherides al Partit. La redacció definitiva de l'article 5 és, doncs, la següent:

"Art. 5.- En totes les localitats on hi hagi almenys deu militants i no existeixi cap altre Centre inscrit en el Partit, constituïran conjuntament una Secció. Les adhesions les rep la Secció. En les viles on hi hagi un o més Centres adherits al Partit, seran aquests els encar-

gats de l'organització i de rebre les adhesions del militants".

A més a més, en aquest "Estatut del Partit", els articles 32 i 33 del títol "Entitats" no es modificaran i queden amb la mateixa redacció anterior. En aquests estatuts es defineix l'entitat com una unitat organitzativa bàsica d'Esquerra Republicana, i es caracteritzen tres tipus d'entitats que poden existir en el marc del Partit.

En el "Projecte d'Estatuts del Partit" (gener 1932) (5) -projecte d'estatuts definitius d'Esquerra Republicana-, presentat al primer Congrés Nacional ordinari, es modifica substancialment la definició de les entitats. Dins del títol "De l'organització del Partit i de les seccions", i en l'article 7, es defineix l'estructura organitzativa bàsica d'Esquerra Republicana. Aquest article afirma: Art.7.- La sobirania radica en el militant

"Per a l'exercici pràctic de la democràcia, el Partit està constituït orgànicament en Entitats, Seccions, Comarcals, Federacions i Congressos".

L'article 8 d'aquest projecte d'estatuts defineix el concepte d'entitat, el configura com a estructura bàsica del Partit, i en aquest article solament es consideren entitats d'Esquerra Republicana les configurades a l'apartat primer de l'article 32 de l'Estatut del Partit, aprovat a la "Conferència d'Esquerres". És a dir: Art. 32.- Es consideraran Entitats del partit les que estiguin formades exclusivament per militants del mateix (...). D'altra banda, aquest article 8 del "Projecte d'Estatuts del Partit" defineix: Art. 8.- Es consideraran Entitats del Partit les que estiguin formades exclusivament per militants d'aquest". Es pot, doncs, observar una diferèn

cia fonamental entre els dos projectes d'estatuts, per tal com el "Projecte d'Estatut del Partit" -projecte d'estatus definitius d'Esquerra Republicana- no regula com a entitats d'Esquerra Republicana les classificades en l'apartat segon de l'article 32 i en l'article 33 de l'"Estatut del Partit". És a dir, les entitats que quedaven definides de la manera següent: "Art. 32.- (...) i aquelles altres en les quals els militants tinguin majoria en l'Assemblea general de socis i en la Junta Directiva".

"Art. 33.- Podran estar adherides al Partit aquelles altres Entitats que acceptin la seva ideologia i es comprometin a acatar la disciplina del mateix en la seva actuació".

En els estatuts definitius d'Esquerra Republicana, només es consideren entitats del Partit les formades exclusivament per afiliats d'aquest.

Per altra part, l'article 9 d'aquest "Projecte d'Estatut del Partit" -projecte d'estatus definitius d'Esquerra Republicana- defineix un nou concepte de secció. Afirmar: "Art. 9.- A cada localitat hi haurà una Secció integrada per totes les Entitats que hi estiguin domiciliades. Les Seccions seran regides per un Comitè polític en el qual hi seran representades totes aquelles Entitats. El vot de cadascuna de les representacions el Comitè susdit serà proporcional al nombre de militants que representi. En el cas d'existir -en una localitat determinada- una sola Entitat, el Comitè polític d'aquesta serà, de fet, el Comitè polític de la Secció".

Als Estatuts definitius del Partit, aprovats en el Primer Congrés Nacional ordinari, el text dels articles

7, 8 i 9 queda sense cap modificació respecte a la redacció de la ponència "Projecte d'Estatut del Partit".

D'aquesta manera, en aquests estatuts definitius del Partit, es defineix el concepte de secció, com a estructura organitzativa que està per sobre de l'entitat, que és producte de l'agrupació de les diverses entitats, ja sigui en l'àmbit de cada municipi, ja sigui en l'àmbit de cada districte municipal en el cas de Barcelona.

Com podem observar, en el projecte d'estatuts del Partit presentat i aprovat a la "Conferència d'Esquerres" i en el projecte d'estatuts presentat en el primer Congrés Nacional ordinari, s'hi contemplan dos conceptes diferents de secció. En el primer cas, es defineix la secció com una estructura bàsica organitzativa del Partit, i com a alternativa i substituïda de l'estructura de l'entitat; i en el segon cas, es configura com una estructura organitzativa per damunt de l'entitat, englobant les distintes entitats, i es caracteritza perquè és una estructura d'organització d'àmbit municipal o de districte municipal en el cas de Barcelona ciutat.

La definició del concepte de secció, però, ja l'estudiarem en el punt 3, i ara tornem a tractar de caracteritzar successivament el concepte d'entitat.

A partir d'aquest moment, i seguint amb l'anàlisi dels estatuts, cal plantejar la qüestió de si es classifica Esquerra Republicana com un partit d'estructura directa o indirecta.

El professor Maurice Duverger en la seva obra "Les partis politiques" (6) defineix els tipus de partit, segons la seva estructura, de la manera següent: "Comparons le Parti socialiste français actual et le Parti travailliste britannique de 1900. Le premier se compose

d'individus qui ont signé un bulletin d'adhésion, qui paient une cotisation mensuelle et qui assistent plus ou moins régulièrement aux réunions de leur sections locale. Le second était constitué par des syndicats, des coopératives, des mutuelles, des groupements intellectuels, qui s'étaient unis pour établir une organisation électorale commune: il n'y avait pas d'adhérent du parti, de membres du parti, mais seulement des adhérents des "groupes de base", des membres des syndicats, des coopératives, des mutuelles, etc. La S.F.I.O. fournit l'exemple d'un parti "direct"; le Labour de 1900, l'exemple d'un parti "indirect".

"Cette distinction correspond, sur le plan des partis, à celle de l'Etat unitaire et de l'Etat Fédéral sur le plan national. Dans l'Etat unitaire, les citoyens sont immédiatement liés à la communauté nationale: ainsi, dans le parti direct, les adhérents forment eux-mêmes la communauté partisane, sans le relai d'autres groupes sociaux. Au contraire, dans l'Etat fédéral, les citoyens sont unis à la nation par l'intermédiaire des Etats membres: de même, le parti indirect est constitué par l'union de groupes sociaux de base (professionnels ou autres). Encore cette comparaison n'est-elle pas satisfaisante, car le fédéralisme étatique superpose une communauté globale à chacune des communautés particulières par les membres: il y a une nation suisse, un patriotisme suisse, une communauté suisse réelle, au-dessus des communautés et des patriotismes cantonaux. La notion de "parti indirect" suppose au contraire qu'il n'y a pas de communauté partisane réellement distincte des groupes sociaux de base. On n'est pas membre d'un parti à proprement parler: on est membre d'un groupe social,

lequel est collectivement adhérent au parti. Cependant, ce schéma théorique s'altère souvent en s'incarnant dans la réalité" (7).

Aleshores, definits simultàniament els conceptes de partit directe i indirecte per Maurice Duverger, es planteja el problema de a quin dels grups hem d'incloure Esquerra Republicana.

Tenint en compte els Estatuts del Partit ("Ponència sobre Reglament del Partit", presentada a la "Conferència d'Esquerres", i el "Projecte d'Estatuts del Partit", debatut en el primer Congrés Nacional ordinari, i els textos definitius d'estatuts que van sorgir de totes dues Assemblees), cal assenyalar que no es pot classificar Esquerra Republicana, sense les matitzacions pertinents, com un partit d'estructura directa o d'estructura indirecta.

Fent referència, en primer lloc, a la "Ponència sobre Reglament del Partit", presentada a la "Conferència d'Esquerres" -projecte d'estatus provisionals d'Esquerra Republicana- i recordant el text de l'article 5: "Art. 5.- En totes les poblacions on hi hagi almenys deu militants constituïran aquest una Secció. Les adhesions les rep la Secció. En les poblacions on existeixi un o més Centres adherits al Partit, seran aquests els encarregats de l'organització i rebre les adhesions dels militants"; es pot afirmar, en un principi, que tal com queden definits els conceptes d'entitat i de secció en aquest article 5, es configura una superposició d'una estructura de partit formalment indirecta amb una estructura de partit directa. És a dir, els afiliats d'Esquerra Republicana no estan afiliats directament al Partit, sinó a diversos centres polítics (Casal, Centre, Ateneu,

Avenç, Circle, etc.) que, al seu torn, estan adherits globalment a Esquerra Republicana. D'altra banda, s'observa en aquest article una estructura directa de partit quan s'assenyala que en els municipis on no hi hagi entitats adherides al partit, subsidiàriament a aquest tipus d'organització de base es podran constituir seccions amb un mínim de deu afiliats i aquesta s'afiliaran directament al Partit. Segons aquest article 5 de la ponència, l'organització d'Esquerra Republicana basada en les entitats configura formalment una estructura de partit indirecta.

Continuant, però, l'anàlisi de la "Ponència sobre Reglament del Partit" -projecte d'estatuts provisionals d'Esquerra Republicana-, i fent referència al títol "Entitats", podem observar que en aquest es considera alhora Esquerra Republicana com un partit d'estructura directa a l'article 32, i com un partit d'estructura indirecta a l'article 33. El text d'aquest primer article és el següent: "Art. 32.- Es consideraran Entitats del partit les que estiguin formades exclusivament per militants del mateix i aquelles altres en les quals els militants tinguin majoria en l'Assemblea general i la Junta Directiva". És a dir, els afiliats d'Esquerra Republicana ho són directament al Partit i s'hi enquadren en unes unitats organitzatives de base anomenades entitats. Per altra part, l'article 33 afirma: "Art. 33.- Podran estar adherides al Partit aquelles altres entitats que acceptin la seva ideologia i es comprometin a acatar la disciplina del mateix en la seva actuació". És a dir, en primer lloc, es conformen uns centres polítics: les entitats que, al seu torn, s'adhereixen globalment a Esquerra Republicana, comproment-se a seguir el seu pro-

grama polític i a respectar els seus estatuts.

Cal continuar, però, l'anàlisi estatutaru, i fixarem ara l'atenció en els articles 7 i 8 del "Projecte d'Estatuts del Partit" -projecte d'estatuts definitius d'Esquerra Republicana- presentat al primer Congrés Nacional ordinari. Aquests articles afirmen: "Art. 7.- La sobirania radica en el militant".

"Per a l'exercici pràctic de la democràcia, el Partit està constituït orgànicament en Entitats, Seccions, Comarcals, Federacions i Congressos". "Art. 8.- Es consideraran Entitats del Partit les que estiguin formades exclusivament per militants d'aquest". Segons aquesta definició, l'entitat continua essent l'estructura bàsica organitzativa del Partit i els afiliats hi estan enquadrats. Cal assenyalar, però, que l'article 7 afirma que la sobirania radica en l'afiliat, no en l'entitat, i l'article 8 sosté que solament es consideraran entitats del Partit aquelles en les quals els seus afiliats estiguin també afiliats al Partit. En aquests articles, doncs, es dóna una prioritat a l'afiliat del Partit per damunt de l'entitat.

Cal assenyalar, en primer lloc, que el text d'aquests articles 7 i 8 no es modifica en els estatuts definitius del Partit. D'aquesta manera, una estructura d'Esquerra Republicana que, en la "Ponència sobre Reglament del Partit" presentada a la "Conferència d'Esquerres" -projecte d'estatuts provisionals d'Esquerra Republicana- s'ha definit estatutàriament com una combinació de partit d'estructura directa i indirecta al mateix temps, en la pràctica i més concretament en els estatuts definitius del Partit (febrer 1932), es configura com una estructura de partit directa. Ja que les entitats en si, tal com estan configurades en els estatuts, i tal com

funcionen a la pràctica són, tot justament, vertaders nuclis fonamentals d'organització del Partit, tant com els models més clàssics que estudia Maurice Duverger: comitè, secció, cèl.lula i milícia.

Així, es pot afirmar que l'estructura organitzativa d'Esquerra Republicana, encara que formalment pot aparèixer com una estructura de tipus indirecte, realment es configura com una estructura de tipus directe el nucli base d'organització de la qual és l'entitat.

Tenint en compte les característiques que Maurice Duverger dóna en la definició anterior per als partits d'estructura directe i indirecte, assenyalarem quines són les que adopta Esquerra Republicana, per fonamentar la tesi anterior.

Cal remarcar que Esquerra Republicana es caracteritza per quasi tots els trets que defineixen un partit d'estructura directa. Així:

a) els afiliats tenen un carnet d'adhesió a Esquerra Republicana. En aquest carnet s'assenyala l'entitat del Partit al qual pertany la persona, però el carnet d'adhesió és uniforme per a tots els seus afiliats.

b) els afiliats paguen una cotització mensual al Partit que està regulada en els estatuts, encara que aquesta cotització es paga a l'entitat. L'article 27 de la "Ponència sobre Reglament del Partit", presentada a la Conferència d'Esquerres -projecte d'estatuts provisionals d'Esquerra Republicana- diu: "Art. 27.- Cada militant abonarà mensualment per a tenir el dret d'usar el carnet de militant una quota de..."

"Aquesta quota, que fixarà el Congrés Nacional, es distribuirà de la forma següent: un 25 per cent correspondrà a la Secció, per les seves despeses; un altre 25

per cent correspondrà a la Federació per al mateix objecte; un altre 25 per cent correspondrà al Partit, i el restant 25 per cent correspondrà al manteniment de l'òrgan periodístic".

"La Caixa del Partit i de Premsa es podrà nutrir també de quotes voluntàries superiors a la fixada als militants". Aquest article no es modifica en la "Conferència d'Esquerres" i apareix amb el mateix redactat en l'"Estatut del Partit". Al "Projecte d'Estatuts del Partit" (gener 1932) presentat al Primer Congrés Nacional ordinari -projecte d'estatuts definitius d'Esquerra Republicana-, la cotització dels militants està regulada pels articles 33 i 34, els quals afirmen: "Art. 33.- Cada militant abonarà mensualment la quantitat de deu cèntims".

"Art. 34.- Tot militant que ostenti un càrrec de representació popular o bé un dels anomenats polítics cedirà a favor del Partit el deu per cent dels seus honoraris, dietes, emoluments i totes quantes quotes acumuli provinents de l'esmentat càrrec. En el cas d'exercir-ne més d'un, abonarà un vint-i-cinc per cents d'aquella remuneració inferior, més el deu per cent de l'altre". En els estatuts definitius del Partit, aquests dos articles queden sense modificació, salvat l'article 34, al qual s'afegeix al final la frase següent: "Els batlles que hagin de justificar les despeses, estaran exempts d'aquest pagament".

c) les entitats d'Esquerra Republicana, veritables nuclis organitzatius de base, convoquen reunions periòdiques a les quals assisteixen més o menys regularment els afiliats d'aquestes.

d) segons els articles 7 i 8 dels estatuts definitius del Partit (febrer 1932), els veritables adherents a Es-

querra Republicana són els afiliats i no les entitats.

Aleshores, es pot concloure que Esquerra Republicana té les característiques fonamentals per les quals Maurice Duverger defineix un partit d'estructura directa.

En base a la tesi que hem sostingut anteriorment, i si definim clarament l'estatus polític de les entitats dins d'Esquerra Republicana, es pot inferir la hipòtesi que aquest Partit no posseeix les característiques fonamentals que Maurice Duverger dona als partits d'estructura indirecta:

a) "(...) il n'y avait pas d'adhérent du parti, de membres du parti, mais seulement des adhérents des "groupes de base", des membres des syndicats, des coopératives, des mutuelles, etc. (...)" (8). Esquerra Republicana no es constitueix en base a la unió de grups socials de base sinó que les entitats són, tot justament, estructures bàsiques d'organització política, amb el mateix rang que el comitè, la secció, la càl.lula i la milícia, en altre tipus de partits. A més a més aquestes entitats no tenen una vida pròpia al marge d'Esquerra Republicana (com els sindicats, cooperatives, mútues, etc. en el cas dels partits indirectes) sinó que la vida de les entitat està totalment en funció de l'esdevenir d'Esquerra Republicana. Si no tinguessin aquest lligam amb el Partit esdevindrien només centres de tertúlia i discussió amical i/o política. D'altra banda, cal assenyalar que els afiliats de les diverses entitats són, al seu torn, membres d'Esquerra Republicana.

b) "(...) La notion de "parti indirect" suppose au contraire qu'il n'y a pas de communauté partisane réellement distincte des groupes sociaux de base. On n'est pas membre d'un parti à proprement parler: on est membre d'u

groupe social, lequ^el est collectivement adhérent au parti (...) (9). En el cas d'Esquerra Republicana exist^eix una "comunitat de partit" real, ja que les entitat^s són només les unitats bàsiques organitzatives que formen aquesta estructura col.lectiva que és la "comunitat de partit".

Ara assenyalem perquè no s'ha definit des d'un principi Esquerra Republicana com un partit d'estructura directa. Aquest motius són els següents:

a) En la "Ponència sobre Reglament del Partit" -projecte d'estatuts provisionals d'Esquerra Republicana- i en l'"Estatut del Partit", aprovat en la "Conferència d'Esquerres", no es defineix que la sobirania radica en l'afiliat, com es fa en els estatuts definitius del Partit, i sembla que es reflecteix en els anteriors documents una importància fonamental a l'estructura de l'entitat dins de l'Esquerra.

b) Aquest partit es fonamenta en uns nuclis organitzatius de base (entitats), que pel seu funcionament pràctic quotidià, d'una banda, i a causa de com queden aquestes en la "Ponència sobre Reglament del Partit", i l'"Estatut del Partit" (març 1931), es podria deduir que els veritables adherents a Esquerra Republicana són aquestes entitats i no els afiliats.

Continuant, però, l'anàlisi dels estatuts, i referint-nos concretament a l'estatut de l'afiliat, podem assenyalar que els membres d'Esquerra Republicana tenen aquells trets característics dels afiliats dels partits d'estructura directe.

En el punt següent d'aquest capítol estudiarem la qüestió de l'afiliació a Esquerra Republicana i marcarem els seus trets definidors.

Però, abans d'entrar en el punt següent, cal remarcar, d'altra banda, que les entitats d'Esquerra Republicana, tal com queden definides en els estatuts del Partit aprovats en el primer Congrés Nacional ordinari -estatuts definitius d'Esquerra Republicana-, es corresponen totalment amb l'estructura de la secció, nivell d'enquadrament de la militància que defineix Maurice Duverger. Així, aquest autor, en el seu estudi "Les partis politiques", defineix la secció de la següent manera: "En soi, le terme de "section" désigne un élément de base moins décentralisé que le comité: une section n'est qu'une partie d'un ensemble, dont l'existence séparée n'est pas concevable; au contraire, le mot comité évoque une réalité autonome, qui peut vivre insouls. De fait, on verra que les partis fondés sur les sections sont plus centralisés que les partis fondés sur les comités. Mais l'originalité profonde de la section est dans sa structure, et non dans son articulation avec les autres sections. A cet égard, on peut définir la section en l'opposant trait au comité. Celui-ci présente un caractère restreint celle-là un caractère large: la section cherche à faire des adhérents, à multiplier leur nombre, à grossir ses effectifs. Elle ne dédaigne pas la qualité; mais la quantité lui importe avant tout. Le comité constituait un groupe fermé, où l'on n'entrait que par cooptation ou délégation; la section est largement ouverte. Pratiquement, pour y pénétrer, il suffit de la vouloir. Certes, la plupart des partis établissent des règles de patronage, définissent des conditions d'adhésion, comme on le verra plus loin; mais celles-ci demeurent généralement théorique, au moins dans le système de la section (c'est moins vrai pour le système des cellules). Le comité réu-

nissait seulement des notables, choisis en raison de leur influence; la section fait appel aux masses".

"Elle cherche d'ailleurs à garder le contact avec elles: d'où sa base géographique souvent plus étroite que celle du comité. En France, par exemple, les comités fonctionnent surtout au niveau de l'arrondissement; les sections sont constituées dans le cadre de la commune. Dans les grandes villes, elles tendent même à se multiplier sur la base du quartier. Certains partis (mais pas tous) admettent également à l'intérieur de la section des subdivisions plus petites qui permettent un encadrement plus précis de ses membres: organisations de "block et d'immeubles des partis socialistes allemand et autrichien; "groupes" du Parti socialista français. (...). Enfin, la permanence de la section s'oppose à la semi-permanence du comité. En dehors de la période électorale celui-ci vit une phase d'hibernage, où ses réunions ne sont ni fréquentes, ni constantes. Au contraire, l'activité de la section, évidemment très grande aux temps électoraux, demeure importante et surtout régulière dans l'intervalle des scrutins. Les sections socialistes se réunissent généralement tous les mois ou tous les quinze jours. La réunion n'a pas d'ailleurs le même caractère que celle du comité: il ne s'agit pas seulement de tactique électorale, mais aussi d'éducation politique. (...)"

"Comme la section constitue un groupe beaucoup plus nombreux que le comité, elle possède une organisation intérieure plus perfectionnée. Dans le comité, la hiérarchie est très élémentaire: généralement, l'influence personnelle d'un chef s'y dessine, et c'est tout. (...). Au contraire, la hiérarchie de la section est plus nette et la séparation des tâches plus précise. Il faut un

"bureau" organisé pour diriger l'ensemble des adhérents, comprenant au minimum un secrétaire qui assure la convocation des membres et la mise au point de l'ordre du jour, et un trésorier qui se charge de la perception des cotisations individuelles. D'où l'établissement d'une procédure régulière de désignation du bureau -généralment l'élection, comme on le verra plus loin".

"La section est une invention socialiste. Les partis socialistes qui se sont organisés sur une base purement politique et une structure directe l'ont naturellement choisie comme élément fondamental de leur action.(...). Le choix de la section par les partis socialistes était parfaitement naturel. Les premiers, ceux-ci ont cherché à encadrer les masses, à leur donner une éducation politique et à tirer de leur sein des élites populaires. La section correspondait à cette triple exigence. Face au comité, organe d'expression politique de la bourgeoisie, elle apparaissait l'organe normal d'expression politique des masses. Mais ces masses n'acceptaient pas toutes le socialisme: aussi, divers partis bourgeois ont-ils essayé de les attirer vers eux par les mêmes méthodes qui faisaient le succès des partis ouvriers. Dans beaucoup des pays, les partis du centre et même de droite ont ainsi transformé leur structure en remplaçant le comité par la section, comme élément de base. Presque tous les partis nouveaux ont suivi cette tactique, mais également beaucoup des partis anciens: exemple intéressant de contagion des structures". (10).

D'aquesta manera, després de fer referència a aquesta definició de Maurice Duverger, n'extraurem els trets més característics que dona a les seccions, i veurem que aquests es compleixen en el cas de les entitats d'Esquerr

Republicana. Així doncs: a) "(...) celle-là (la section présente) un caractère large: la section cherche à faire des adhérents. à multiplier leur nombre, à grossir ses effectifs. Elle ne dédaigne pas la qualité; mais la quantité lui importe avant tout. (...); la section est largement ouverte. Pratiquement, pour y pénétrer, il suffit de les vouloir. (...); mais celles-ci (des règles de patrouillage, définissent des conditions d'adhésion demeurent généralement théoriques, au moins dans le système de la sections. (...); la section fait appel aux masses". De la mateixa manera, les entitats d'Esquerra Republicana, no limitaven la militància en els seus rengles, buscaven una adhesió àmplia. En el si de les entitats del Partit podian afiliar-s'hi qualsevol ciutadà -en el marc dels diversos districtes municipals en el cas de Barcelona ciutat- que acceptés el programa polític i els Estatuts del Partit. La militància no fou mai selectiva.

b) "Elle (la section)cherche d'ailleurs à garder le contract avec elles (les masses). (...) En France, (...) les sections sont constitués dans la cadre de la commune. Dans les grandes villes, elles tendent même à se multiplier sur la base de quartier". Així, aquest era doncs el marc d'enquadrament de les entitats d'Esquerra Republicana: a nivell municipal en el cas dels diversos municipis catalans, i a nivell dels diversos districtes municipals en el cas de Barcelona.

c) "Enfin, la permanence de la section s'oppose a la semi-permanence du comité. (...). Au contraire, l'activité de la section, évidemment très grande aux temps électoraux, demeure importante et surtout régulière dans l'intervalle des scrutins. Les sections socialistes se

réunissent généralement tous les mois ou tous les quinze jours. La réunion n'a pas d'ailleurs le même caractère que celle du comité: il ne s'agit pas seulement de tactique électorale, mais aussi d'éducation politique". De la même manière, les entités d'Esquerra Republicana, avec une importante activité durant les élections, continuaient d'être importantes en les périodes entre élections. Les réunions de ces entités étaient, plus ou moins, périodiques. Et les thèmes que s'y traitaient en ces occasions n'étaient pas uniquement électoraux, mais aussi qu'ils se référaient au programme politique, stratégie, et tactique du Parti, ainsi que des thèmes de politique générale.

d) "(...) elle (la section) possède une organisation intérieure plus perfectionnée. (...). Au contraire, la hiérarchie de la section est plus nette et la séparation des tâches plus précise. Il faut un "bureau" organisé pour diriger l'ensemble des adhérents, comprenant au minimum un secrétaire qui assure la convocation des membres et la mise au point de l'ordre du jour, et un trésorier qui se charge de la perception des cotisations individuelles. D'où l'établissement d'une procédure régulière de désignation du bureau -généralement l'élection, comme on le verra plus loin". De la même manière, les entités d'Esquerra Republicana étaient dirigées par une junta directrice dans laquelle il y avait divers postes: président, vice-président, secrétaire, trésorier, vocaux, etc. Ces postes directs étaient élus par l'assemblée de l'entité.

e) "La section est une invention socialiste. Les partis socialistes qui se sont organisés sur une base purement politique et une structure directe l'ont naturelle-

ment choisie comme élément fondamental de leur action. (...). La choix de la section par les partis socialistes était parfaitement naturel. Les premiers, ceux-ci ont cherché à encadrer les masses, à leur donner une éducation politique et à tirer de leur sein des élites populaires. La section correspondait à cette triple exigence. (...), elle (la section) apparaissait l'organe normal d'expression politique des masses. (...). Dans beaucoup des pays, les partis du centre et même de droite ont ainsi transformé leur structure en remplaçant le comité par la section, come élément de base. Presque tous les partis nouveaux ont suivi cette tactique, mais également beaucoup des partis anciens: exemple intéressant de contagion des structures". D'aquesta manera, podem definir a Esquerra Republicana com un d'aquests partits no socialistes que prenen com element de base d'enquadrament de la militància l'entitat, element totalment assimilable a les seccions socialistes. Les entitats d'Esquerra Republicana pretenen també buscar una militància àmplia, donar-li una educació política i buscar diversos quadres polítics entre el gran nombre de militants. Així, després de l'anàlisi dels cinc punts anteriors, creiem que el paral·lelisme entre les seccions socialistes, definides per Maurice Duverger, i les entitats d'Esquerra Republicana, és bastant evident.

2.2. L'afiliació a Esquerra Republicana.

A l'anterior apartat 2.1. hem definit en primer lloc les característiques que Maurice Duverger dona als partits d'estructura directa i indirecta, i en segon lloc hem conformat Esquerra Republicana com un partit d'estructura

tura directa. Ara, en aquest apartat 2.2. analitzarem concretament l'estatut de l'afiliat d'Esquerra Republicana, i a partir de les deduccions d'aquesta anàlisi inferirem la tesi que en els estatuts d'Esquerra Republicana la caracterització dels membres del Partit correspon fonamentalment als trets definidors que Maurice Duverger dóna per als militants de partits d'estructura directa.

Farem referència, en primer lloc, a la "Ponència sobre Reglament del Partit" (març 1931), presentada a la "Conferència d'Esquerres" -projecte d'estatus provisionals d'Esquerra Republicana-, que en els seus articles 3 i 4 afirma: "Art. 3.- Els militants accepten els principis, el reglament i la tàctica del partit".

"Art. 4.- Serà militant tot home o dona, major de divuit anys, domiciliat a Catalunya i que posseeixi la tarja o carnet del partit i compleixi les seves obligacions envers el mateix". Aquests dos articles apareixen sense modificació en l'"Estatut del Partit", aprovat a la "Conferència d'Esquerres".

En aquests primers estatuts no es regula àmpliament la figura de l'afiliat. De tota manera, es conforma l'entitat d'aquest com a membre base d'Esquerra Republicana. La figura de l'afiliat queda definida en funció del partit, característica clau dels d'afiliació directa. És a dir, a) adhesió al programa, estatuts i tàctica del Partit; b) possessió del carnet de militant; c) complir els deures i obligacions davant l'Esquerra Republicana (sense especificar).

En el "Projecte d'Estatuts del Partit" (gener 1932) -projecte d'estatuts definitius d'Esquerra Republicana-, presentat al Primer Congrés Nacional ordinari, apareix

tot un apartat titulat "Dels militants", on es regula extensament l'estatut dels membres d'Esquerra Republicana. Els articles que componen aquest apartat són el 3, 4, 5 i 6. S'hi diu el següent:

"Art. 3.- El militants accepten els principis, els reglaments i la tàctica del Partit".

"Art. 4.- És militant tot home o dona que havent ingressat al Partit compleixi totes les seves obligacions envers aquest".

"Art. 5.- Els militants vénen obligats:

a) A posseir el CARNET DE MILITANT
b) A subvenir les despeses que el Partit acordi
c) A complementar els acords presos pels organismes del Partit en l'esfera de les seves atribucions i d'una manera democràtica

d) A defensar i propagar els principis i la tàctica d'ESQUERRA REPUBLICANA

e) A exercir els càrrecs per als quals hagin estat elegits

"Art. 6.- Els militants tenen dret:

a) A elegir i a ésser elegits per als càrrecs del Partit i -com a candidats- dels organismes públics, tot salvant les limitacions de les lleis i dels presents Estatut

b) A prendre part a les deliberacions de totes les assemblees de l'Entitat o de la Secció a les quals pertanyi

c) A assistir a tots els Congressos

Els militants menors de 18 anys no tenen el dret reconegut en l'apartat a)".

En aquest reglament de l'afiliat, doncs, es regula àmpliament el seu estatut. D'aquesta manera, per la característica anterior que hem enunciat, i per l'anàlisi

concreta d'aquest apartat "Dels militants", podem dir que Esquerra Republicana es configura com un partit d'estructura directa per les característiques següents: a) adhesió al programa, estatuts i tàctica del partit; b) ser afiliat comporta un acte individual d'ingrés a Esquerra Republicana; c) possessió de carnet de militant; d) necessitat de cotització mensual; e) dret d'assistència a les assemblees de l'entitat o secció a les quals pertanyi, etc.

Als estatuts definitius d'Esquerra Republicana (febrer 1932), queda sense modificació el text anterior de "Projecte d'Estatuts del Partit", salvat l'article 5 al qual s'afegeix un apartat f) que afirma "Art. 5.- (...) f) Els militants no podran pertànyer a cap altra organització política diferent d'Esquerra Republicana". Aleshores, queda prohibida estatutàriament la doble militància dels membres del Partit.

Notes al Capítol I apartat 2.-

- (1) Vegeu el text de "Estatut del Partit" (març 1931) a l'apèndix documental número 2. "El Poble" 4 juliol 1931.
- (2) Vegeu el text de "Estatuts" d'Esquerra Republicana (febrer 1932) a l'apèndix documental número 6.
- (3) La "Ponència sobre Reglament del Partit", presentada a la "Conferència d'Esquerres" (març 1931), estava signada per Joan Lluhí i Vallescà, Ramon Noguer i Comet, Víctor Hurtado, Joan Casanelles i Ernest Ventós.
- (4) En referir-nos al concepte de militant recordarem la definició que en dóna Maurice Duverger: "La noción de militante no es más fácil de precisar que la de simpatizante. Hay que recordar, a este propósito, la distinción entre partidos de cuadros y partidos de masas. En estos últimos, el término de militante designa a una categoría especial de miembros. El militante es el miembro activo: los militantes forman el núcleo de cada grupo de base del partido, sobre el que descansa su actividad esencial. Dentro de las secciones, por ejemplo, se encuentra siempre un pequeño círculo de miembros claramente distintos de la masa, que asisten regularmente a las reuniones, participan en la difusión de las consignas, apoyan la organización de la propaganda, preparan campañas electorales. Estos militantes forman una especie de comité dentro de la sección. No hay que confundirlos con los dirigentes:

no son jefes, sino ejecutantes; sin ellos, no habría incluso la posibilidad de una verdadera ejecución. Los demás miembros no dan más que su nombre al registro y un poco de dinero a las cajas: aquéllos trabajan efectivamente por el partido" (Maurice Diverger: Los partidos políticos., ob.cit p. 139). Esquerra Republicana en els projectes d'estatuts ("Ponència sobre Reglament del Partit" (març 1931) i "Projecte d'Estatuts del Partit (gener 1932)) i en els textos definitius aprovats a partir d'aquests ("Estatut del Partit" (març 1931) i els seus estatuts definitius (febrer 1932) no diferencia entre el concepte d'afiliat i el de militant-membre actiu del partit. Només empra el terme de militant, segurament per marcar una paral·lelisme clar amb els partits democràtics de masses moderns, on una gran majoria d'afiliats són alhora militants.

- (5) A l'Assemblea preparatòria del primer Congrés Nacional ordinari, celebrada el 25 d'octubre de 1931, un dels acorda que s'hi prengueren fou nomenar una ponència sobre "Estructura i organització del Partit", que portaria a terme una reforma dels Estatuts d'Esquerra Republicana. La ponència de "Estructuració del Partit", estava composta pels següents membres: Joan Lluhí i Vallescà, Ramon Noguer i Comet, Víctor Hurtado, Joan Casanelles, Ernest Ventó, Francesc Soler, Joan Masaganya, Joaquim Bilbeny, Tomàs Pujol i Font, Xavier Regàs, Antoni Ventura, Llorenç Ramonet, Antonieta Homedes, Jaume Martí Cabot, Roc Boronat, Jaume Roig Padró, Carles Farsac.

El secretari de la ponència era Roc Boronat. Aquesta ponència va elaborar el "Projecte d'Estatuts del Partit", text que va ésser discutit durant les sessions del primer Congrés Nacional ordinari.

- (6) Maurice Duverger: Les partis politiques. - Librairie Armand Colin. - Paris, 1969.
- (7) Maurice Duverger: Les partis politiques, ob. cit., p. 22 i 23.
- (8) Maurice Duverger: Les partis politiques, p. 22.
- (9) Maurice Duverger: Les partis politiques, p. 23.
- (10) Maurice Duverger: Les partis politiques, p. 23.

3. L'ORGANITZACIÓ TERRITORIAL: LES SECCIONS

Després d'haver ja definit el terme secció, segons la configuració que en fa Maurice Duverger en el seu llibre: "Les partis politiques", ens referirem ara als diversos projectes i textos d'estatuts d'Esquerra Republicana i analitzarem com queda estructurat el concepte de secció en el marc del Partit.

En la "Ponència sobre Reglament del Partit" -projecte d'estatuts provisionals d'Esquerra Republicana-, presentada a la "Conferència d'Esquerrers, i en el seu article 5, es regula l'estructuració de les entitats i de les seccions com a unitats organitzatives bàsiques del Partit. La secció es configura com una estructura organitzativa alternativa en el cas de municipis on no hi hagi entitats. D'aquesta manera, aquest article 5 afirma: Art. 5.- En totes les poblacions on hi hagi almenys deu militants constituïran aquests una SECCIÓ. Les adhesionistes les rep la Secció. En les poblacions on existeixi un o més Centres adherits al Partit, seran aquests els encarregats de l'organització i rebre les adhesions dels militants".

L'article 6 d'aquesta ponència configura l'estructura interior que hi ha d'haver i com regular una secció. Aquesta queda composta per un president i un secretari, i s'assenyalen les funcions que tindrà cadascun. Maurice Duverger, al seu llibre "Les partis politiques", confirma l'existència d'una estructura organitzativa interna a les seccions de la manera següent: "(...) Au contraire, le hiérarchie de la section est plus nette et la séparation des tâches plus précise. Il faut un "bu-

reau" organisé pour diriger l'ensemble des adhérents, comprenant au minimum un secrétaire qui assure la convocation des membres et la mise au point de l'ordre du jour, et un trésorier qui se charge de la perception des cotisations individuelles. D'où l'établissement d'une procédure régulière de désignation du bureau -généralement l'élection, comme on le verra plus loin" (1). Aquest article 6 afirma: Art. 6.- Casa Secció elegirà un President i un Secretari. El primer estarà encarregat de representar-la i serà responsable de la seva actuació. El segon tindrà cura de la cotització i l'enllaç amb el Partit."

A l'article 7 de la ponència s'assenyala tan sols el nombre de seccions que podran constituir-se a cada municipi en funció del nombre d'afiliats que n'existeixin a cada un. Aquest article 7 diu: "Art. 7.- En les poblacions on hi hagi un nombre de militants superior a cinquanta, es podran constituir tantes Seccions com vegades 50 o fracció superior a 20 doni el nombre total de militants".

A l'"Estatut del Partit", aprovat a la "Conferència d'Esquerres", aquests articles anteriors de la ponència queden pràcticament amb la mateixa redacció, salvat l'article 5 en el qual s'especifica que la unitat organitzativa bàsica d'Esquerra Republicana és l'entitat. La secció queda configurada amb una estructura organitzativa alternativa en els municipis en què no hi hagi entitats. Així, aquest article queda redactat de la manera següent: "Art. 5.- En totes les localitats on no hi hagi almenys deu militants i no existeixi cap altre Centre inscrit en el Partit, constituiran aquests conjuntament una SECCIÓ. Les adhesions les rep la Secció.

En les viles no hi hagi un o més Centres adherits al Partit, seran aquests els encarregats de l'organització i de rebre les adhesions dels militants".

És a dir, el concepte de secció definit a la "Ponència sobre Reglament del Partit" -projecte d'estatuts provisionals d'Esquerra Republicana-, presentada a la "Conferència d'Esquerres", i en l'"Estatut del Partit", aprovat en aquesta assemblea, es correspon totalment amb el concepte de secció definit per Maurice Duverger. És a dir, unitat de base d'enquadrament de la militància amb una estructura directa composta pel President i pel Secretari, i sense cap limitació en la selecció dels militants.

En el "Projecte d'Estatuts del Partit" (gener 1932) -projecte d'estatuts definitius d'Esquerra Republicana- presentat al Primer Congrés Nacional ordinari, es defineix un nou concepte de secció en el seu article 9. S'assenyala que la unitat organitzativa bàsica d'Esquerra Republicana és l'entitat, i la secció es configura com una estructura organitzativa per damunt de l'entitat i com a aglutinadora de les diverses entitats d'un municipi. De manera que aquest article 9 afirma: "Art. 9.- A cada localitat hi haurà una Secció integrada per totes les Entitats que hi estiguin domiciliades. Les Seccions seran regides per un Comitè polític en el qual hi seran representades totes aquelles Entitats. El vot de cadascuna de les representacions al Comitè susdit, serà proporcional al nombre de militants que representi. En el cas d'existir -en una localitat determinada- una sola Entitat, el Comitè polític d'aquesta serà, de fet, el Comitè polític de la Secció". Aquest article 9 queda sense modificació en els estatuts definitius del Partit

Maurice Duverger, en el seu estudi "Les partis politiques", assenyala la possibilitat d'existència a l'interior de la secció d'unitats d'organització menys àmplies. D'aquesta manera, afirma: "(...) certains partis (mais pas tous) admettent également à l'intérieur de la section des subdivisions plus petites qui permettent un encadrement plus précis de ses membres: organisations de "blocks" et d'immeubles des partis socialistes et autrichien; "groupes" du Parti socialiste français" (2).

De tota manera, cal assenyalar que, a causa de la gran importància organitzativa i numèrica a què arriben les entitats en l'estructuració d'Esquerra Republicana, i ja que aquest Partit basa tota la seva organització territorial fonamental en una articulació comarcal de les diverses entitats d'aquest, l'estructuració d'Esquerra Republicana en seccions és un fet que està regulat estatutàriament, però no té cap realitat en la pràctica. En els diversos documents del Partit o en els que hi fan referència, no es troba cap relació de l'organització de seccions en el si d'Esquerra Republicana. Aleshores, l'estructura territorial organitzativa d'aquest Partit, que es troba per sobre de les entitats i que l'organitza geogràficament a la comarca, és el Comitè Comarcal, ens que analitzarem en el pròxim punt 4.

D'altra banda, cal assenyalar que tal com queda definit el concepte de secció en el "Projecte d'Estatuts del Partit" (gener 1932) -projecte d'estatuts definitius d'Esquerra Republicana-, presentat al primer Congrés Nacional ordinari, i a l'"Estatut" d'Esquerra Republicana, aprovat en aquesta assemblea. ja no es correspon amb el concepte de secció definit per Maurice Duverger. En aque

"Estatut" del Partit, les seccions ja no són unitats de base d'enquadrament de la militància, sinó que aquest paper el juguen les entitats. A més a més, tampoc no es pot considerar que les entitats siguin unes subdivisions més petites a l'interior de la secció que permeten un enquadrament més precís dels seus membres, tal com defineix Maurice Duverger per a alguns partits polítics, donada la manca de realitat pràctica que tenien les seccions en el si d'Esquerra Republicana, com ja hem remarcat (3).

Notes al Capítol I apartat 3.-

- (1) Maurice Duverger: Les partis politiques, p. 42.
- (2) Maurice Duverger: Les partis politiques, p. 41.
- (3) A l'Arxiu Històric Nacional de Salamanca, hem consultat un document en el qual el "Centre d'Esquerra Republicana i Unió Femenina del Camp de l'Arpa" (Districte novè) té catorze seccions constituïdes en el seu si, amb els noms dels interventors i apoderat de cada secció. També hi ha els noms dels apoderats pel centre (catorze seccions) i dels apoderats per Estat Català (catorze seccions). Aquest document no porta data i no n'hem trobat cap altre de paral·lel. Barcelona-Secció Político-Social 193

4. L'ORGANITZACIÓ TERRITORIAL: EL PLE I EL COMITÈ COMARCAL.

L'organització territorial d'Esquerra Republicana es fonamenta i corre paral·lelament amb la divisió comarcal de Catalunya. És a dir, els organismes territorials del Partit que estan per sobre de les entitats són els Plens Comarcals, que reuneixen una representació de l'afiliació de les entitats enquadrades en una comarca. D'aquesta manera, trobem més d'una referència en els periòdics portaveus d'Esquerra Republicana respecte a la importància que té per al Partit la divisió i organització en comarques en el marc de Catalunya. Així, s'assenyala: "En organitzar el nostre Partit se'ns ha ocorregut de seguida la divisió de la nostra terra en comarques naturals".

"La comarca natural destrueix un munt de coses artificials al damunt de les quals s'especulava. L'esquartament incomprendible de Catalunya províncies, el partit judicial fet a caprici i el districte electoral delimitat per les conveniències queden esmicolats per la divisió per comarques".

"L'altra dificultat amb què hem topat ha estat la de limitació de les comarques. Amb tota la bona voluntat dels millors geògrafs catalans, no podem precisar els límits exactes d'algunes de les nostres comarques. Com que tanmateix calia a Esquerra Republicana decidir-se per alguna de les divisions comarcals assenyalades, vàrem adoptar la que fa en Pau Vila en el seu llibre "El problema comarcal de Catalunya", i serà precisament E.R. en consolidar aquesta forma de divisió, la que farà possible

assenyalar amb exactitud de límits, cada una de les comarques de la nostra terra" (1).

D'altra banda, es remarca també, en aquests moments: "(...) L'esquartament de Catalunya en províncies atempta la vida espiritual, moral i econòmica de Catalunya, el partit judicial implica la primera injustícia de l'estructuració judicial i el districte electoral representa, en la majoria dels districtes electorals catalans el restabliment dels feus i senyories de l'antigor, allò que abans era propietat del despotisme dels senyors feudals, havia passat a mans d'uns senyors polítics que practicaven el despotisme del préstec i utilitzaven les seves propietats per a proporcionar-se una acta de diputat, que com les mateixes hisendes anava de pares a fills" (...) La delimitació del districte electoral, partit judicial i província fou feta pels mateixos que havien d'aprofitar-se'n prescindint en absolut en totes les indicacions geogràfiques, ètniques i econòmiques de la terra i dels que hi vivien". (2).

A més, "L'Opinió" del 3 de setembre va aparèixer amb una nota (3) en la qual comentava l'organització comarcal d'Esquerra Republicana. Així, aquesta remarcava: "En l'organització d'Esquerra Republicana s'ha procurat d'una manera especialíssima destruir el caciquisme i tota la xarxa d'interessos que feiem de la política catalana un comerç en mans d'uns quants. No ha estat tasca planera la realització d'aquest sanejament. Avui encara ens trobem amb dificultats que ens obliguen a anar má a poc a poc del que voldríem i del que cal".

"En organitzar el nostre Partit de Catalunya i per Catalunya, se'ns ha ocorregut de seguida la divisió de la nostra terra en comarques naturals. Tot un munt de